لا إله إلا الله

الله
رسول
محمد

الهجرة

الإعلام بوجوب الهجرة إلى دار الإسلام

AL-HIJRAH

Okukowoola eri Obw'etteeka bw'Okusenguka eri Ensi y'Obusiraamu

Abū 'Abdur-Rahmān al-Muhājir
'Abdallāh ibn Ādam Faqeer (Rahimahullāh)

As'habul Kahfi Media

الهجرة

الإعلام بوجوب الهجرة إلى دار الإسلام

AL-HIJRAH

Okukowoola eri Obw'etteeka bw'Okusenguka eri Ensi y'Obusiraamu

Abū 'Abdur-Rahmān al-Muhājir
'Abdallāh ibn Ādam Faqeer (Rahimahullāh)

As'habul Kahfi Media

EBIRI MU KITABO

ENNYANJULA 5

HIJRAH KYE KI? 8

Amakulu g'ekigambo Al-Hijrah (Okusenguka) 8

Amakulu g'ekigambo Dār (Ekitundu) 8

EMITEEKO N'EBIKA BYA DIYĀR (EBITUNDU/ENSI – COUNTRY/STATE) 9

Dār al-Islām 9

Dār al-Kufr 10

Dār al-Murakkabah 10

Dār al-Harb 10

Dār al-' Ahd 11

Dār al-Baghi 11

EKIGENDERERWA KY'OKUSENGUKA 12

EBYAFAAYO BYA HIJRAH 12

HIJRAH Y'ABABAKA NE BANNABI 12

OKUSENGUKA KWA BA SWAHĀBAH E HABASHAH 14

OBWENNYINI BW'OKWOLESA OBUSIRAAMU (IDH'HĀRU DDIINI) 16

OBW'ETTEEKA BWA HIJRAH 19

OBUJULIZI OKUVA MU QUR'ĀN NE SUNNAH 19

Obujulizi okuva mu Al-Qur'ān al-Karīm 19
Obujulizi okuva mu Sunnah (Ahādith) 22

FATĀWA ZA BA 'ULAMĀ 25

Ibn Qudāmah al-Maqdisī (Rahimahullāh) 25
Ibn Taymiyyah (Rahimahullāh) 25
Al-Bayhaqī (Rahimahullāh) 25
Al-Halimī (Rahimahullāh) 26
Muhammad ibn ' Abdul-Wahhāb (Rahimahullāh) 27
Sulaimān ibn ' Abdallāh ibn Muhammad ibn ' Abdul-Wahhāb (Rahimahullāh) 27
' Abdur-Rahmān ibn Hasan Aal Ash-Shaykh (Rahimahullāh) 28
' Abdullāh ibn ' Abdur-Rahmān Abā Batīn (Rahimahullāh) 29
Ishāq ibn ' Abdur-Rahmān ibn Hasan (Rahimahullāh) 30
Hamad ibn ' Abdul-' Azīz (Rahimahullāh) 31
Sulaimān ibn Sahmān (Rahimahullāh) 31
Sa'd ibn Atīq (Rahimahullāh) 32
Muhammad ibn Ibrāhīm ibn Mahmōd (Rahimahullāh) 32
Muqbil ibn Hādī al-Wādi'ī (Rahimahullāh) 32

EMITEEKO GY'ABANTU KU IBĀDAH YA HIJRAH 33

OKULAAMIRA OMUSIRAAMU ATEEKATEEKA OKUKOLA HIJRAH 35

WEETEGEREZE ENSONGA ZINO 38

Ensonga ya Khilāfah (Islamic State) ne Khalīfah (Hāfidhahullāh) 38
Obukulu bw'Eniyya mu kukola Hijrah 40
Hijrah Esangulawo Amazambi Agaakulembera 40

Hijrah kibala kya Aqīdah ya Al-Walā'a wal-Barā'a 41
Eddaala lya ba Muhājirin 43
Hijrah y'enkola (Manhaj) y'abalongoofu mu buli mulembe 44
Okunnyonnyola Hadith: "Tewali Hijrah oluvannyuma lw'okuwangula" 45
Hijrah tegenda kukoma (yakusigalawo) 46
Okubeera ow'Amazima ku Hijrah 48
Ezzambi ly'okuddayo gye wali wasenguka 49

SINGA OLEMELERWA OKUKOLA HIJRAH 50

ABAKULEMBEZE BA JIHĀD KYE BAGAMBA 50

Amīr'ul Muslimīn, Khalīfah Abū Bakr al-Baghdādī (Hāfidhahullāh) 50
Shaykh Abū Muhammad al-Adnānī Ash-Shāmī (Rahimahullāh) 52
Shaykh Abu'l Hassan al-Muhājir (Hāfidhahullāh) 53

OKULAAMIRA MUJĀHID ALI MU DĀR AL-KUFR/HARB (IMPORTANT GUIDELINES) 54

Okwegendereza ennyo omusaayi n'emmaali y'Abasiraamu 54
Ennamula y'Abamaseeka ababi (Ulamā'i Suu'i) 56
Okuwoolera Eggwanga (Al-Qiswasu – Revenge) 58
Ennamula ku Ghanīmah ne Fai'u 59
Enkola y'Emirimu (Operational Guidelines and Advices) 64

AKABENJE AKALI MU KUWANGAALIRA MU BAKAAFIIRI 66

Mu Busiraamu temuliimu 'copyright law' - okkirizibwa okujjamu copy!

- لَا تَنْسَوْنَا مِنْ صَلَاحَ دُعَائكُمْ –

ENNYANJULA

Allāh (SWT) agamba bw'ati ku ibādah ya hijrah mu Kitabo Kye;

أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ (19) الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ

"Mututte okunyweesa ba hujaaji n'okulabilira Omuzigiti Gw'emizizo nti kufaanana nga oyo eyakkiriza Allāh n'Olunaku Lw'enkomerero era n'alwana mu Kkubo lya Allāh? Tebenkanankana awali Allāh. Ne Allāh tayinza kulunngamya kibiina ky'abalyazaamaanyi. Abo abakkiriza ne basenguka era ne balwana mu Kkubo lya Allāh (nga bawaayo) emmaali yaabwe n'emyoyo gyabwe, be basinga amadaala aga waggulu awali Allāh. Era bo be b'okwesiima." (Tawbah: 19-20)

فَٱسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنِّى لاَ أُضِيعُ عَمَلَ عَامِلٍ مِّنْكُمْ مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ بَعْضُكُم مِّنْ بَعْضٍ فَٱلَّذِينَ هَاجَرُواْ وَأُخْرِجُواْ مِنْ دِيَارِهِمْ وَأُوذُواْ فِى سَبِيلِى وَقَاتَلُواْ وَقُتِلُواْ لَأُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَأُدْخِلَنَّهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا ٱلأَنْهَارُ ثَوَاباً مِّنْ عِنْدِ ٱللَّهِ وَٱللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ ٱلثَّوَابِ

"N'abaanukula Omulezi waabwe (nti): Mazima Nze siyonoona mulimu gwa mukozi yenna mu mummwe, k'abe musajja oba mukyala kubanga bonna bannaabwe nabannaabwe (bali wamu). N'abo abaasenguka ne baggyibwa mu mayumba gaabwe, ne banakuwazibwa (nga balwana) mu Kkubo Lyange, era ne balwana ne battibwa; (mazima) Nja kubabikkirako ddala ebibi byabwe era Nja kubayingiriza ddala Ejjana mwe gikulukutira wansi waayo emigga – nga mpeera ezivudde eri Allāh. Ne Allāh Gy'ali y'eri Empeera Ennungi" (Aal-Imrān: 195)

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَوْا وَنَصَرُوا أُولَئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يُهَاجِرُوا مَا لَكُمْ مِنْ وَلَايَتِهِمْ مِنْ شَيْءٍ حَتَّى يُهَاجِرُوا وَإِنِ اسْتَنْصَرُوكُمْ فِي الدِّينِ فَعَلَيْكُمُ النَّصْرُ

إِلَّا عَلَى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

“Mazima abo abakkiriza ne basenguka ne balwana (n’okuwaayo) emmaali yaabwe n’emyoyo gyabwe mu Kkubo lya Allāh, n’abo abaasenza (ba Muhājirin) ne babataasa; abo ba mikwano. N’abo abakkiriza naye ne batasenguka, temulina buvunaanyizibwa kubakuuma mu kintu kyonna okutuusa lwe banaasenguka; Wabula, bwe baba nga babasabye okubataasa mu bikwata ku ddiini kuli ku mmwe okubataasa okuggyakonga kikwata ku kibiina nga waliwo wakati wammwe nakyo endagaano. Ne Allāh Alaba ebyo bye mukola.” (Al-Anfāl: 72)

Hadith ya Ibn Abbās (Radhiallāhu Anhuma) mu “Jāmi` at-Tirmidhi”, eyagamba nti; “Nabbi (SAW) yali (ng’akyali e) Makkah, oluvannyuma okusenguka (hijrah) nekulaalikibwa, n’assibwako ayah eno;

وَقُلْ رَبِّ أَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ وَاجْعَلْ لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا

“Era gamba (ng’osaba): Omulezi wange! Nyingiza mu buyingiriro obw’amazima onfulumye olufulumya olw’amazima. Era onteerewo okuva gy’Oli Amaanyi agantaasa.” (Al-Isrā’i: 80)

‘Abdullāh Ibn ‘Amru (Radhiallāhu Anhu) yagamba nti Rasullāh (SAW) yagamba: “Wajja kubeerangawo hijrah (endala) oluvannyuma lwa (buli) hijrah. Era abantu abasinga obulungi (mu maaso ga Allāh mu kiseera ekyo) ku nsi bajja kuba abo abeekuumira mu kitundu kya hijrah ya (Nabbi) Ibrāhīm…” (Ahmad, Abū Dāwūd ne Al-Hākim). Mu hadith endala yagamba nti: “Hijrah tegenda kukoma nga Jihād ekyaliwo.” (Ahmad). Mu hadith endala, n’agamba: “hijrah tegenda kukoma nga abakaafiiri bakyalwanyisibwa.” (An-Nasā’i).

Bino by’ebimu ku bigendererwa by’okukunngaanya obujulizi ku ibādah ya hijrah;

a) Okutuukiriza obuvunaanyizibwa bw’oyo ategedde eri oyo atannaba kutegeera (okumanya), nga nakyo Kiragiro kya Allāh (SWT) nga bwe yagamba;

وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنُنَّهُ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُ فَنَبَذُوهُ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ وَاشْتَرَوْا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَبِئْسَ مَا يَشْتَرُونَ

“Jjukira mu kiseera Allāh bwe yatwala endagaano y’abo abaaweebwa Ekitabo, (n’abakalaatira nti); Mazima mugenda ku kinnyonnyolera ddala eri abantu era temukikwekanga; wabula ne bakisuula emabega w’emigongo gyabwe ne bagula nakyo eby’omuwendo omutono. Kibi nnyo ekyo kye baagula.” (Aal-Imrān: 187)

إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ (159) إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنُوا فَأُولَئِكَ أَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

"Mazima abo bakweka ebyo bye twassa mu bunnyonnyofu ne mu bulunngamu oluvannyuma lw'okumala Ffe okubinnyonnyola abantu mu Kitabo (Qur'an); abo Allāh abakolimira n'abakolimi (bonna) ne babakolimira. Wabula abo abeenenya ne balongoosa ne bannyonnyola (ebyo bye baakweka), abo nzikiriza okwenenya okuvudde gye bali. Nange Nze Omuyitirivu w'okukkiriza okwenenya, Omusaasizi." (Al-Baqarah: 159-160)

b) Okujjukiza n'okulabula ba Muwahhidīn eri etteeka lino.

c) N'okujjawo ekizikiza banne ba sitaane (ba Ulamā'u Sū'i) abeeyita bamaseeka n'abawalimu kye bazze babuutikira ku mitima, amatu n'amaaso g'Abakkiriza.

d) N'ekigendererwa ekisinga (gye tuli) na buli yenna anaayamba mu kusasaanya obubaka buno kwe kweyunira Rahmah ya Allāh (SWT) Yekka n'Okusiima Kwe Yekka, nga Nabbi We Mūsā (AS) bwe yagamba, nti;

وَعَجِلْتُ إِلَيْكَ رَبِّ لِتَرْضَى

"Nyanguye okujja Gy'oli Omulezi wange Olyoke onsiime."
(Twaha: 84)

رَبَّنا تقبل منا، وزِدْنا ولا تنقصنا وأطينا وَلا تحْرمنا،
اللهُمَّ أحملنا ولا تستبْدلنا، اللهُمَّ تقبلنا شهداء وأنت راضي أنا
- Rabi'e al-Awwal 1440H –

HIJRAH KYE KI?

Amakulu g'ekigambo Al-Hijrah (Okusenguka)

Ekigambo Al-Hijrah kirina amakulu agawerako, mu go; "Okuleka" nga Fairōz Ābādī bwe yagamba mu "Al-Qāmōs Al-Muhīt Al-Jāmi' li mā Dhahaba min Kalām Al-'Arab Shamātīt" (637). Ar-Rāghib Al-Asfahānī yagamba mu kitabo kye "Mufradāt Al-Fādh Al-Qur'ān" (833), nti; - "Al-hajr ne al-hijrān ye muntu eyeeyawula (okweyawula) ku muntu omulala (nga akikola) n'omubiri, oba n'olulimi oba n'omutima." Ibn Al-Athīr yagamba mu kitabo kye "An-Nihāyah fi Gharīb Al-Hadīth" (5/244), nti; - "Hijrah kigambo ekiva mu al-hajr – ekikolwa eky'okweyawula (okwawula); ekyennyume ky'okwegatta. Okugeza – "yamweyawulako/yamusenguka- hajran ne hijrānan." Oluvannyuma ekigambo ekyo (hijrah) kyatandika okukozesebwa ennyo okutegeeza okusenguka okuva mu kitundu ekimu okudda mu kitundu ekirala. Era (awo) kigambibwa nti, - "hājara muhājartan" – Amakulu agasembayo ge gakwata ku mulamwa gwetuliko mu kitabo kino." Ibn Mandhūr mu kitabo kye "Lisān Al-Arab", ne Az-Zubaydī mu kitabo kye, "Tāj Al-'Arūs", baagamba nti ensibuko y'ekigambo hijrah ky'ekigambo "al-hajara" nga nakyo kye kyennyume kya 'okugatta/okuyunga' – era kitegeeza okukutulawo buli kakwate konna eri ekintu (oba omuntu), era n'ekigambo 'hijrah' kiri mu hadith egamba (amakulu gaayo): "Tekikkirizibwa kusenguka (Musiraamu) munno okusukka ennaku ssatu." (Ahmad 8960 ne Muslim 2562).

Amakulu gaakyo mu Shar'iah, mu bufunze, kwe kusenguka okuva mu Dār al-Kufr okudda mu Dār al-Islām, nga Ibn Al-Arabī (Rahimahullāh) bwe yagamba mu "Ahkām Al-Qur'ān". Mu "Al-Mughnī", Ibn Qudāmah al-Maqdisī (Rahimahullāh) yagamba nti; - "Kwe kusenguka okuva mu Dār al-Kufr okudda mu Dār al-Islām." Sa'd bin Atīq (Rahimahullāh) yagamba mu "Ad-Duraru As-Saniyyah"; - "Ye muntu okusenguka okuva mu bitundu by'obukaafiiri n'obujeemu okudda mu bitundu by'Obusiraamu n'obugonvu (eri Amateeka ga Allāh)."

Amakulu g'ekigambo Dār (Ekitundu)

Ekigambo 'Dār' kirina amakulu ga mirundi ebiri, agabuna (general meaning) n'ageyawulidde (specific meaning);

a) Amakulu ageyawulidde: kiri nga ba Fuqaha bwe bannyonnyola ekitundu ky'ettaka eriko ensalosalo ezetoolodde amayumba gaamwo, ebifo webalundira ebisolo ne webalimira emmere, naye nga (ekifo ekyo) ssi kisereke (roof). Nga mubeeramu ebimera omuva emmere n'eby'okulya ebibezaawo abatuuze baamwo n'emigaso emirala, nga bwekyalagibwa mu "Radd al-Mihtār 'alā ad-Durr al-Muktār" ekya Ibn 'Ābidīn (yafa 1252H) ekimanyikiddwa nnyo nga

- "Hashiyāt Ibn 'Ābidīn". Sh. Abdullāh Azzām (Rahimahullāh) yakisomesaako nnyo mu Jihād ya Afghanistān.

b) Amakulu agabuna ag'ekigambo 'Dār'; kitegeeza ekifo ekirimu ekibangirize n'ebizimbe. Era kisobola okutegeeza ettaka (land). Omuwandiisi w'ekitabo, "Mu'jam al-Lughah" yagamba;- 'Dār ky'ekifo (ekitundu – land) abantu mwebawangaalira nga kitwaliramu ebizimbe nabuli kimu ekibyetoolodde nga Allāh (SWT) bwe yagamba;-

فَجَاسُواْ خِلاَلَ ٱلدِّيَارِ وَكَانَ وَعْداً مَّفْعُولاً

"…ne beekulukuubiza mu buli miwaatwa gy'amayumba gammwe, n'ebeera endagaano ekoleddwa mu bujjuvu." (Al-Isrā'i: 5)

أَلَمْ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ خَرَجُواْ مِن دِيَارِهِمْ

"Abaffe tolaba abo abaava mu nsi yaabwe…" (Al-Baqarah: 243)

Wano tukilaba nti, 'Dār' kisobola okuba nga kibuga (town/city), ekitundu (region), ekyalo (village) oba ensi (country/state). Ensonga enkulu eri nti muwangaaliramu abantu wamu n'abo abafuga ensonga zaamwo zonna, oba nga bafugisa amateeka ga Allāh (SWT) oba ag'abantu. Omufuzi w'ekitundu ekyo ye mukulembeze waakyo asembayo era asobola okuba nga ayitibwa Khalīfah, Amīr-ul Mu'minīn, Sultan, n'amannya amalala. Ago ge makulu g'ekigambo 'Ad-Dawlah', ba Fuqaha bwebaakikozesa nga bawandiika ku by'obufuzi by'Obusiraamu (Siyāsiyatu as-Shar'iyyah), amateeka agafuga obukulembeze (al-Ahkam as-Sulṯaniyyah) – ekya Abu'l Hasan al-Mawardi (yafa. 450H), n'awalala.

NB:

* 'Dār' – Ekitundu nga kiri kimu (ensi – country/state).
* 'Diyār' – Ebitundu nga bisukka mu kimu (amawanga – countries/states)

EMITEEKO N'EBIKA BYA DIYĀR (Ebitundu/Ensi – Country/State)

Dār al-Islām

Kye kitundu (ensi) nga mukyo Amateeka g'Obusiraamu geegafuga. Ash-Shāfi'ī (Rahimahullāh) yagamba; - "kye kitundu nga mukyo amateeka g'Obusiraamu meeyolefu (nga ge gali waggulu)."

Abamanyi abalala baagamba nti;- "Tewateekeddwa kubeeramu wadde akantu konna mu mateeka g'obukaafiiri, okugeza nga okugaana Nabbi yenna (mu Bannabbi), Ekitabo kyonna mu Bitabo bya Allāh (SWT), okujeeja ekintu kyonna mu Busiraamu oba obutakkiririza mu Allāh (atheism)." Abalala baagamba nti;- "kye kitundu nga mukyo Da'wah y'Obusiraamu nneyolefu ku batuuze baamwo, nga tewali kintu kyonna kigiziyiza nga n'obufuzi bw'Abasiraamu weebuli ku ba Ahlu Dhimmah (bwe baba nga mwebali) era nga ne banna Bid'ah (abazuuzi) tebali waggulu w'abantu ba Sunnah." Nga Madīnah al-Munnawarah bwe yali ku mulembe gwa Nabbi (SAW) naddala oluberyeberye lw'okuwangula Makkah. Mu bufunze Dār al-Islām kye kitundu oba ensi elamuza amateeka g'Obusiraamu.

Dār al-Kufr

Kye kitundu nga mukyo amateeka g'abakaafiiri ge gali waggulu, era nga tewali lutalo wakati wabwe n'Abasiraamu. Ennamula yakyo y'emu n'eya Dār al-Harb erina endagaano (wakati waayo) n'Abasiraamu. Nabw'ekityo, buli Dār al-Harb eba Dār al-Kufr. Eky'okulabirako kya Dār al-Kufr ye Habashah (awali Somalia, Ethiopia, Eritrea ne Djibouti) ku mulembe gwa Nabbi (SAW). Mu bufunze kye ekitundu ekilamuza amateeka g'obukaafiiri (man-made laws, constitutions, etc). Mu bufunze Dār al-Kufr ky'ekyennyume kya Dār al-Islām.

Dār al-Murakkabah

Ky'ekitundu ekirimu embeera z'ombiriri, amakulu – si kitundu kya Busiraamu (Dār al-Islām) nga mukyo Obusiraamu buteekebwa mu nkola (n'okulamula). Ate era nga si Dār al-Harb, nga abatuuze baamwo bakaafiiri. Wabula, guno muteeko gwa kusatu, nga mu kitundu ekyo Omusiraamu ayisibwa mu ngeri gy'alina okuyisibwaamu nga n'oyo ayeekera n'okujeemera Shar'iah y'Obusiraamu alwanyisibwa nga bw'alina okulwanyisibwa, nga Shaykh-ul Islām Ibn Taymiyyah (Rahimahullāh) bwe yannyonnyola mu "al-Fatāwa al-Kubra" (4/331) ne "Majmū'u al-Fatāwa" (28/142).

Dār al-Harb

Kye kitundu kyonna nga waliwo embeera y'olutalo (okulwanagana n'obulabe) wakati w'Abasiraamu n'abakaafiiri. Nabw'ekityo, Dār al-Harb ye Dār al-Kufr elwanyisa Obusiraamu. Eky'okulabirako ye Makkah (Dār al-Harb) ku mulembe gwa Nabbi (SAW) eyali e Madīnah (Dār al-Islām) oluberyeberye lwa Fat'h-ul Makkah (okuwangula Makkah).

NB: mu kiseera kino amawanga gonna gali Dār al-Harb olwa "International War on Terror", nga mu kyo abakaafiiri ekituufu bategeeza "International War on Islam (and Muslims)". Omukaafiiri George Bush (mu kiseera nga akyali Fir'awna wa USA) yalangilira nti: "You are either with us or

with the terrorists!" Era yeyataandikawo "International War on Terror" n'okuva olwo ensi yonna n'efuuka Dār al-Harb. Mu kulumba Dār al-Islam (naddala mu kibuga kya Mosul) gyebuvuddeko, amawanga 68 geetaba mu bulumbaganyi obwo! Ba Mujāhideen nga bali wansi wa Khalifah (Amir-ul Mu'mineen) Abū Bakr al-Baghdādī (HA) nebakola ebyafaayo olw'okutaasibwa kwa Allah (SWT) okwefanaanyirizaako embeera eyaliwo ku mulembe gwa Muhammad ibn 'Abdallah (SAW) e Badr (Ghazwat-ul Badr al-Kubra) ne Ghazwat-ul Al-Ahzab (Khandaq). Amatendo gonna ga Allah (SWT)!

Dār al-'Ahd

Kye kitundu kyonna ekikoze endagaano ey'emirembe (peace treaty) n'Abasiraamu ey'obutabalwanyisa n'obutayigganya eddiini yabwe mu ngeri yonna k'abe Omusiraamu omu yekka, omukyala oba omwana.

Dār al-Baghi

Kye kitundu ku Dār al-Islām nga mukyo mulimu ekibinja ky'Abasiraamu mwe kyeyawulidde (oba okwekutulako) olw'okwagala okuyeekera omukulembeze Omusiraamu atwala ekitundu (Dār al-Islām) ekyo kyonna awamu.

Ebyo byonna bisangibwa mu bitabo bya Fiqh, era abamu ku ba 'Ulama baagamba nti ebitundu (Diyār) bya bika bisatu byokka (Dār al-Islām, Dār al-Kufr ne Dār al-Harb). Ayagala okumanya ebisingawo genda osome ebitabo bya Fiqh ebimanyikiddwa obulungi nga teweekomese ku kimu kyokka kubanga ensonga eno ngazi.

N'olw'ekyo, Dār al-Islām kitegeeza buli kitundu kyonna nga mukyo obufuzi buli mu mikono gy'Abasiraamu era nga bwokka bwe bukola, ne bwe kiba nga abatuuze baamwo Basiraamu bokka oba nga mulimu n'abatali Basiraamu. Nga amateeka g'Obusiraamu ge gali waggulu nga n'abatuuze baamwo abawangaalira munda w'ensalosalo zaakyo mwe muli Abasiraamu ne ba Ahlu Dhimmah (abakafiiri abawangaalira mu Dār al-Islām nga tebasiramuse naye nga bawa omusolo oguyitibwa Jizyah ogwa balaalikibwaako mu Sūrat Tawbah: 29), nga n'obukulembeze bulamuza Amateeka g'Obusiraamu (Huduud, Zakat, Hisbah, Jihād, Da'wah, etc). Okwawukanako ne Dār al-Islām, Dār al-Kufr kye kitundu nga mukyo amateeka n'obufuzi bw'abakaafiiri (oba ba Murtaddīn) by'ebiri waggulu newankubadde nga abatuuze baamwo (bannansi – citizens) Basiraamu oba nga be basingamu obungi (majority population). Ennamula (hukm) y'ekitundu kino y'emu

n'ennamula ya Dār al-Harb erina wakati waayo endagaano n'Abasiraamu, kubanga buli Dār al-Harb ebeera Dār al-Kufr.

EKIGENDERERWA KY'OKUSENGUKA

a) Okudduka ebikemo (al-fitan), olw'okutya akabenje ka shirk (kufr). Kubanga omuntu gyakoma okuwangaalira mu kitundu (environment) gyakoma okumanyiira embeera zaamwo n'okuzifuula enkola ye n'enneeyisa ye. Mu butuufu ekiseera kituuka ng'omukkiriza afanaanira ddala omukaafiiri munda (enzikiriza, endaba, endowooza n'entegeera) ne kungulu (enneeyisa, ennyambala, ebiluubilirwa, ebikolwa, etc).

b) Okuyamba mu kaweefube n'enteekateeka z'okulwanyisa abalabe ba Allāh (SWT) n'Obusiraamu (al-Jihād fi Sabeelillah); nga ekyo Omusiraamu akikola n'okusenguka kwe okugenda okwegatta ku baganda be Abakkiriza, okubayamba, okugatta ennyiriri zaabwe (Surat As-Swaff: 4) awamu n'okufuna eddembe ly'okwolesa Obusiraamu bwe (Idhāru Ddiini) D n'okusasaanya Obusiraamu nga Allāh (SWT) bweyatulagira.

EBYAFAAYO BYA HIJRAH

Okusenguka (hijrah) kwayogerwako mu Qur'an wamu n'okugoberera Omubaka wa Allāh (SAW), Allāh (SWT) yagamba;

لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ

"Mazima Allāh yakkiriza okwenenya ku Nabbi n'abaasenguka (Muhājirin) n'abataasa (Answār) – abo abaamugoberera mu kiseera ekizibu (Ghazwah ya Tabuk);" (Tawbah: 117)

Kikafu nti okusenguka kabonero ka Imān (obukkiriza) eya nnamaddala nga bw'ekiri mu Surat Al-Anfāl: 72.

HIJRAH Y'ABABAKA NE BANNABI

Era eno y'eyali enkola (Manhaj) y'Abakaka (Mursalin). Allāh (SWT) yatunyumiza bw'ati ku Khalil We, Ibrāhīm (AS) Jajja w'Abakkiriza, nti;

قَالُوا ابْنُوا لَهُ بُنْيَانًا فَأَلْقُوهُ فِي الْجَحِيمِ (97) فَأَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ الْأَسْفَلِينَ (98)

وَقَالَ إِنِّي ذَاهِبٌ إِلَى رَبِّي سَيَهْدِينِ

"Ne bagamba nti: Mumuzimbire omuzimbo (ttanulu) n'oluvannyuma mumusuule mu muliro. (Eky'okumwokya nga kigudde butaka) Ne baagala okumusalira olukwe (bamutte), netubafuula aba wansi. (Ibrāhīm) n'agamba nti: (ka nve mu nsi eno) Mazima nze nngenze eri Omulezi wange! Ajja kununngamya (andage ekifo ekirungi eky'emirembe)."
(As-Swāffāt: 97-99)

Era n'awalala n'amwogerako bw'ati;

فَآمَنَ لَهُ لُوطٌ وَقَالَ إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَى رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

"Kale Lūt n'amukkiriza (n'akkiriza Ibrāhīm), (Ibrāhīm) n'agamba nti: Mazima nze nsenguse okudda eri Omulezi wange. Mazima Ye ye Ow'ekitiibwa Omukakasa."
(Al-Ankabūt: 26)

Mu Tafsir ya Ibn Kathir (Rahimahullāh), Qatādah yagamba nti, Nabbi Ibrāhīm (AS) yasenguka wamu ne Lut (AS) okuva e Kutha ku njegoyego z'ekibuga Kufa mu Iraq nebadda e Sham (Syria). Mu bantu be Lut yekka yeyamukkiriza ne Sarah (mukyala wa Ibrāhīm). Era yasenguka ne mukyala we Hajar ne mutabani wabwe Ismaīl (AS) eri ekiwonvu mu ddungu awataali kifo kyonna webaali basobola okulima okusobola okufuna eky'okulya, nga kati wayitibwa Makkah. Era hijrah yabwe eno yavaako ebibala ebikulu ennyo, mu byo; oluzzi lwa Zamzam n'okuzimba Ennyumba Enkadde (Al-Ka'aba).

Ne Nabbi Lut (AS) yakola hijrah, nga Allāh (SWT) bw'atunyumiza mu Qur'ān (Surat Al-A'rāf: 80-84 ne Surat As-Shu'arā'a: 160-175) bwe yasenguka wamu n'abantu be okuva mu kitundu kya Sodom awaali wabuutikiddwa obujeemu n'abajeemu oluberyeberye nga Allāh (SWT) tannaba kussa Ekiboneroze Kye ku bajeemu b'omukibuga ekyo.

Ne Nabbi Mūsā (AS) naye yakola hijrah okuva e Misri okudda e Madyana nga Allāh (SWT) bw'atunyumiza (Surat Al-Qasas: 15-22). Allāh (SWT) agamba;

فَخَرَجَ مِنْهَا خَائِفًا يَتَرَقَّبُ قَالَ رَبِّ نَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ (21) وَلَمَّا تَوَجَّهَ تِلْقَاءَ مَدْيَنَ قَالَ عَسَى

رَبِّي أَنْ يَهْدِيَنِي سَوَاءَ السَّبِيلِ

"Kale (Mūsa) n'afuluma okuva mu kyo; nga atya nga yeekengera, bw'alabirira; n'agamba nti: Omulezi wange! Mponya (onzigye) mu kibiina ekiryazaamaanyi. Bwe yamala okwolekera ku ludd lwa e Madyana, n'agamba; oba olyawo Omulezi wange anannunngamya eri Ekkubo Eggolokafu." (Al-Qasas: 21-22)

Allāh (SWT) yateeka barakāt mpitirivu mu kusenguka kwa Mūsā (AS) kuno, nga; okudduka Firawna n'olukiiko lwe (olwaali lusazeewo okumutemula), okuwasa (nikah) muwala w'omulongoofu e Madyana (Nabbi Shu'ayb (AS). Era oluvannyuma nga wayise emyaka, Mūsā (AS) ne muganda we Hāruna (AS) baatumibwa baddeyo eri Firawna bamukowoole adde eri Allāh (SWT), naye bwe yagaana n'ayagala n'okubasaanyaawo nabo abaali babakkiriza, kwe kukola hijrah endala ne ba Bani Isrāel okusobola okutaasa eddiini yabwe; nga Allāh (SWT) bw'atunyumiza (Surat Ash-Shu'arā'a: 52-68). Allāh (SWT) agamba;

وَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِي إِنَّكُمْ مُتَّبَعُونَ

"Kale ne tutumira eri Mūsā, nga tumugamba: Twala abaddu Bange (ba Bani Isrāel) ekiro, (kubanga) mazima mmwe muli ba kuwonderwa (Firawna n'amagye ge)." (Ash-Shu'arā'a: 52)

Ne ba As'hābul Kahf baakola hijrah nga Allāh (SWT) bw'agamba mu ssuula eyatuumibwa olw'ekyafaayo kyabwe (Surat Al-Kahf: 9-27). Yagamba Allāh (SWT);

وَإِذِ اعْتَزَلْتُمُوهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ فَأْوُوا إِلَى الْكَهْفِ يَنْشُرْ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيُهَيِّئْ لَكُمْ مِنْ أَمْرِكُمْ مِرفَقًا

"Bwe muba nga mubaawukanyeeko (okubasenguka) n'ebyo bye basinza ebitali Allāh, mugende (musenguke) mu Mpuku. Omulezi wammwe ajja kubanjululiza mu Kusaasira Kwe era abateekereteekere mu kigambo kyammwe (hijrah) okubalumirwa (n'obwangu)." (Al-Kahf: 16)

OKUSENGUKA KWA BA SWAHĀBAH E HABASHAH

N'abamu ku ba Swahabah baakola hijrah e Habashah, oluberyeberye lwa hijrah y'e Madīnah, olw'ensonga bbiri;-

a) Okutulugunyizibwa (torture and persecution) okuva ku mikono gy'abakaafiiri b'omu Makkah kw'ali kulaze wala nnyo.

b) Baali tebasobola kuteeka mu nkola ddiini yaabwe (Idhaaru ad-Diini – Okwolesa Eddiini).

NB: Obubenje obwo bw'ombiriri buteekeddwa okutuuka ku buli Musiraamu omutuufu awangaalira mu bakaafiiri mu buli mulembe!

Mw'abo abaasenguka (baali abasajja 12 n'abakyala 4) mwe mw'ali 'Uthmān bin 'Affān (Radhiallāhu Anhu) ne mukyala we Ruqyaiyyah bint Muhammad (muwala wa Nabbi (SAW). Ku babiri bano, Nabbi (SAW), yagamba nti; "Be bantu abasoose okusenguka mu Kkubo lya Allāh oluvannyuma lwa (Bannabbi) Ibrāhim ne Lut (AS)." Badduka okuva e Makkah mu kiro ekiddugavu ne boolekera ennyanja ya Red Sea ne balinnya amaato abiri agaali gagenda e Habashah. Oluberyeberye lwa hijrah yabwe eyo, Allāh (SWT) yassa Surat Az-Zumar nga mu yo yalaza eri okusenguka, n'agamba;

وَأَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةٌ إِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ سَابٍ

"… n'ensi ya Allāh ngazi (okusengukiramu). Mazima abagumikiiriza batuukirizibwa okusasula empeera yaabwe awatali kubala." (Az-Zumar: 10)

Okusenguka kuno ye hijrah y'e Habashah eyasooka, omulundi ogwaddako baavayo ne beegatta ku Nabbi (SAW) ne banne oluvannyuma lw'okuwangula Khaibar (7H).

N'abalala baasenguka okuva e Yemen ku mulembe gwa Nabbi (SAW). Mu bo Abū Mūsā Al-Ash'ari (Radhiallāhu Anhu) n'abasajja 50 okuva mu bantu be. Baatambula oluvannyuma lw'okutuukibwako amawulire g'okusenguka kwa Nabbi (SAW). Abū Mūsā ne baganda be babiri (Abū Burdah ne Abū Ruhm) – nga ye muto ku bo, baalinnya eryato ne bagenda ewa Najjash e Habashah ne beegatta ku Ja'afar Ibn Abī Twālib (Radhiallāhu Anhu) ne banne. Eyo gye baava ne basenguka nga badda mu Dār al-Islām e Madīnah al-Munnawwarah. Waliwo n'ekyafaayo kya Asmā bint Umais (Radhiallāhu Anha) bwe yakyalira Maama w'Abakkiriza, Hafsah bint 'Umar Ibn Al-Khattāb (Radhiallāhu Anhu), n'asangayo Nabbi (SAW) – Nabbi (SAW) kwe kumugamba, nti; "Abange mmwe abantu b'eryato! Mulina okusenguka kwa mirundi ebiri." – Amakulu: okusooka okuva e Makkah (Dār al-Harb) okudda e Habashah (Dār al-Kufr), n'okw'okubiri okuvaayo okudda e Madīnah (Dār al-Islām).

Ne ba Swahābah abalala (ennamba esinga obungi) abaali tebasengukira e Habashah, baasenguka okuddusa n'okutaasa eddiini yaabwe (ne baleka edduniya) okuva e Makkah n'ebitundu ebirala okudda e Yathrib (eyatuumibwa Madīnah oluvannyuma lwa hijrah ya Nabbi (SAW). Nga

n'eyasookera ddala okusenguka mw'abo abaava e Makkah y'ali Abū Salamah (Radhiallāhu Anhu). Okusenguka kuno eri Dār al-Islām e Madīnah kwagendera ddala mumaaso okutuusa ng'ebitundu Abakkiriza bye baalinga baddukamu nga biwanguddwa Abasiraamu, olwo ne bifuuka eby'Obusiraamu.

OBWENNYINI BW'OKWOLESA OBUSIRAAMU (IDH'HĀRU DDIINI)

Abantu abasinga obungi balowooza nti ekitegeezebwa mu kwolesa Obusiraamu (okukola eddiini oba okubeera ku ddiini) ky'ekyo kasita Omusiraamu abeera nga asaala, asiiba, asoma Qur'ān, akuza ekirevu, akendeeza empale, ayambala ekkanzu oba Jilbāb ne Niqāb, agenda mu darasa, okwaziinira ku mizindaalo, akola enjiri, n'ebirala mu Dār al-Kufr ne Dār al-Harb, nga tewali muntu yenna amuziyiza oba okumukolako obulabe. Mbu, kasita abeera bw'atyo, olwo abeera akoze Obusiraamu oba nti olwo abwolesezza mu bujjuvu wamu n'okubuteeka mu nkola. Entegeera eyo nkyamu nnyo, era ekirwadde kya kansa ekibunye mu Basiraamu ekyetaagisa okusaanyizibwaawo olw'akabenje kaakyo eri Ummah, kubanga Allāh (SWT) yagamba;

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِيٓ إِبْرَاهِيمَ وَٱلَّذِينَ مَعَهُۥٓ إِذْ قَالُواْ لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَءَآؤُاْ مِّنكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ ٱلْعَدَاوَةُ وَٱلْبَغْضَآءُ أَبَداً حَتَّىٰ تُؤْمِنُواْ بِٱللَّهِ وَحْدَهُ

"Mazima mwalina eky'okugoberera ekirungi ddala mu (Nabbi) Ibrāhīm n'abo abaali awamu naye, mu kiseera bwe baagamba ekibiina kyabwe nti: Mazima ffe tubaawukanyeeko (era twesambye) ne kw'ebyo bye musinza ebitali Allāh: Tubawakanyizza era bumaze okweyoleka wakati waffe nammwe obulabe n'obukyayi obw'olubeerera okutuusa lwe munakkiriza Allāh (ali Omu Oyo) Yekka." (Al-Mumtahinah: 4)

NB: mu Ayah eno mwe muli obwennyini bw'okwolesa Obusiraamu, abamu kye bayita - okukola eddiini.

Allāh (SWT) yatulagira okubeera nga twekwata n'okuwangaalira ku ky'okulabirako kya Ibrāhīm (AS), nayo ye Millat Ibrāhīm. Era yalagira Nabbi We, Muhammad (SAW) akole ky'ekimu;

ثُمَّ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ أَنِ ٱتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفاً وَمَا كَانَ مِنَ ٱلْمُشْرِكِينَ

"Bwe twamala ne tukutumira (nga tukilagira) nti: Goberera eddiini (Millah) ya Ibrāhīm (ey'ali) Hanīf, era teyali mu ba mushrikīn." (An-Nahl: 123)

NB: ku nkomerero ya Al-Mumtahinah: 4, Allāh (SWT) yagamba; "**okujjako ekigambo kya Ibrāhīm kye yagamba kitaawe: Ddala nja kukwegayirira (Allāh) akusonyiwe.**" – amakulu mulina eky'okulabirako (okugoberera) mu Ibrāhīm (AS) n'abo abaali naye (ku nkola y'emu mu bannabi n'abagoberezi baabwe) – mu kwesamba n'okwekutula okuva ku bakaafiiri n'okwolesa obulabwe n'obukyayi gye bali– okujjako Ibrāhīm (AS) bwe yagamba kitaawe "**nja kukwegayirira (Allāh) akusonyiwe.**", temulina kyakulabirako n'okugoberera mu kyo.

Allāh (SWT) atunnyonnyodde enkola entuufu - olwo kye bayita okukola eddiini oba okwolesa Obusiraamu si kirala kyonna wabula ye Millah ya Ibrāhīm (AS).

Millat Ibrāhīm yannyonnyolwa Shaykh Muhammad Ibn 'Abdil-Wahhāb (Rahimahullāh) mu "Ad-Duraru As-Saniyyah" (2/22): "Omusingi n'empagi/ekikolo ky'Eddiini y'Obusiraamu eri mu nsonga bbiri –

a) Okusookera ddala: Okulagira okusinza (okwolekeza buli kika kya 'Ibādah) eri Allāh (SWT) Yekka awatali kumugattako kintu kirala kyonna, okukikubiriza, okukola omukwano (Walā'aa) ku lwakyo, n'okukola Takfīr (okukaafuwaza) kw'oyo yenna atakitadde mu nkola.
b) Eky'okubiri: Okuviira ddala ku shirk (okugatta abalala/ebirala) mu 'Ibādah eri Allāh (SWT) n'okulabula (abantu) ku kyo (okumuvaako), okubeera omukambwe ennyo ku shirk, okubeera n'obulabe (Adāwah) ku lwa kyo, n'okukola Takfīr (okukaafuwaza) kw'oyo yenna amukola."

Ba Imām ba Da'wah y'e Najd ayah eyo baaginnyonnyola bwebati - "Fatāwā Al-A'immah An-Najdiyyah" (1/428): "Waliwo ensonga ttaano ezetaagisa (obukwakulizo) mu kujjawo/okusazaamu okusinza kwonna ekyo kyonna ekitali Allāh (SWT) mu Āyah eno, nga nabyo;

a) Mazima ffe tubaawukanyeeko (Barā'a),
b) ne kw'ebyo bye musinza ebitali Allāh (SWT),
c) Tubawakanyizza (Takfīr),
d) era bumaze okweyoleka obulabe (Adāwah),
e) n'obukyayi (Bughdhwa) wakati waffe nammwe obw'olubeerera."

Mu "ad-Durar as-Saniyyah", batabani ba Shaykh Muhammad bin 'Abdul-Wahhāb (Rahimahullāh) baagamba: "… n'okukola (okwolesa) eddiini yo mu lwatu kwe kulangilira eri abakaafiiri nti bo bakaafiiri, n'okulaga obumogo/obubuze/obulimba bw'eddiini yabwe, n'okubavumirira n'okubeesamba/okubeekutulako n'okwekuuma ennyo obutabeera kumpi nabo n'obutamaala gye bali n'okubewala. Okusaala obusaazi esswala si kwe kwolesa eddiini

y'Omusiraamu. N'ekigambo ky'abo abagamba (nti), "Tubeewala nga tuli mu sswala, era tetulya nnyama gyebasaze" kirungi, naye, kyo kulwakyo tekimala omuntu okubeera nga ayolesezza eddiini ye. Wabula, ekinnyonnyoddwa waggulu kya tteeka."

Shaykh Hamad bin 'Atīq (Rahimahullāh) yagamba: "Nekitegeezebwa (mu kwolesa eddiini/Obusiraamu) kwe kwolesa (mu engeri enneyolefu) obulabe n'obukyayi obw'olubeerera eri oyo yenna atayawula Allāh (SWT) mu kumusinza. Buli yenna akituukiriza mu kumanya (al-ilm) n'okussa mu nkola, era n'akyoleesa bulungi nnyo okutuusa nga abantu b'omukitundu mw'awangaalira nga bakimutegeddeko (eky'okulangilira Barā'a ne Adāwah ku batakkiriza), olwo hijrah eba temukakatako okuva mu buli kitundu kyonna ky'alimu. Naye oyo atali bw'atyo, wabula nga alowooza nti kasita bamuleka n'asaala n'asiiba n'okukola hijjah, nti olwo takakatibwako kusenguka – obwo bubeera bubuyabuya (jahali) bw'eddiini n'okulagajjalira ekikolo n'obwennyini bw'Obubaka bw'Ababaka (AS). Kubanga ebitundu (Diyār), bw'ekiba nti obufuzi bwamwo buli mu mikono gy'abantu ababuze, abasinza entaana, abanywi b'omwenge, abakubi ba zzaala, abantu bwe batyo tewaliiwo kye basiima okujjako ebikolwa bya shirk n'okulamula kwa ba twawāghit, era mu kifo kyonna nga embeera yaayo eri bw'etyo, (olwo) tewali kubusabuusa kwonna eri oyo alina akatono ennyo k'amanyi ku Kitabo (Qur'ān) ne Sunnah nti abatuuze baamwo bali ku nkola ndala nnyo okwawukana kw'eyo Omubaka wa Allāh (SAW) gye yaliko." – "Ad-Duraru As-Saniyyah" (5/413-418).

Mu "Ad-Duraru As-Saniyyah" (8/419), Sh. Hamad bin 'Atīq yagamba bw'ati;

[إِذاً إِظْهَارُ الدِّينِ يَكُون بِإِعْلَانِ الْكُفْر بِهَذَه الأَنْظِمَة، وَالتَصْرِيْح لَهُمْ بِالعَدَاوَة، وَأَنْ يَعْرِفُ هَؤُلَاء الْكَفَرَة وَالْمُرْتَدُّونَ كَفَرْنَا بِهِمْ، وَعَدَاوَتنَا لَهُمْ، وَأَنْ لَوْ ظَفَرْنَا بِهِمْ مَا تَرَكْنَاهِمْ عَلَى ظَهَرهَا]

NB: Ba 'Ulamā baakyegattako nti oyo yenna nga barā'a (okwesamba) ye ku ba mushrikīn oba ba murtaddīn n'eddiini yabwe temanyikiddwa gye bali (abalabe be), nga ne bakkiriza banne tebakimumanyiiko, olwo kiba kifuuse kya tteeka ku ye okubeera nga agyolesa mu lwatu mu ngeri gye bajja okutegeera obubaka bwe obwo, mu ngeri enneyolefu era etegeerekeka obulungi ennyo gye bali; ekitali ekyo – hijrah ebeera efuuse yatteeka ku ye okusinzira ku busobozi bwe, era akola ezzambi olw'obutakola hijrah.

OBW'ETTEEKA BWA HIJRAH

Obujulizi okuva mu Qur'ān, Sunnah (Ahādith) entuufu ne ba 'Ulamā;-

Buno wammanga bwe bujulizi bwa obw'etteeka bw'okusenguka okuva mu Dār al-Kufr okudda mu Dār al-Islām, okuva mu Qur'ān ne Sunnah (Ahādith) ne Ijmā' ya ba 'Ulamā n'ebigambo by'abamanyi ab'enjawulo nga bannyonnyola obujulizi obwo, mu bo; Al-Imām An-Nawawī (Rahimahullāh), Al-Hāfidh Ibn Hajar al-Asqalānī(Rahimahullāh), Shaykh-ul Islām Ibn Taymiyyah (Rahimahullāh), Al-Hāfidh Ibn Kathīr (Rahimahullāh), Al-Imām As-Sindī (Rahimahullāh), Al-Imām-ul Mufassireen Ibn Jarīr At-Twabarī (Rahimahullāh), Ash-Shawkanī (Rahimahullāh), Al-Imām Ibnul-Qayyim al-Jawzī (Rahimahullāh), n'abalala.

OBUJULIZI OKUVA MU QUR'ĀN NE SUNNAH

Obujulizi okuva mu Al-Qur'ān al-Karīm

Obw'etteeka bwa Ibādah ya hijrah ku buli Musiraamu yenna awangaalira mu bakaafiiri nga tasobola kwolesa Busiraamu bwe (nakyo tumaze okukinnyonnyola obwennyini bwakyo waggulu) ng'ate alina obusobozi (obukola hijrah), kimanye muganda wange ne mwannyinaze nti, Omulezi wo (Azza wa Jalla) yakulabula dda, n'agamba;

إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا فَأُولَئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا

"Mazima abo bamalaika be batta nga balyazaamanyizza emyoyo gyabwe, bamalaika babagamba: Mw'alinga ku ki? Ne baddamu nti: Tw'ali tunafuyizibbwa mu nsi. (Bamalaika) ne babaddamu nti; Teyali ensi ya Allāh nga ngazi mmwe musobola okusengukira? N'abo obuddo bwabwe Muliro, era bwe buddo obusinga okuba obubi." (An-Nisā'a: 97)

Imām al-Hāfidh Ibn Kathīr al-Muffassir (Rahimahullāh) yagamba bw'ati mu Tafsir ye (1/745) ku ayah eno: "Nabw'ekityo ayah ey'ekitiibwa eno yakka nga okutwaliza awamu ekwata ku buli yenna (Omusiraamu) awangaalira mu ba mushrikīn (abakaafiiri) ng'ate awamu n'ekyo asobola okukola hijrah nga n'eddiini tasobola kugyolesa. Abeera yelyazamaanyizza n'okubeera nga akola ezzambi eryegattibwaako abamanyi nga ne ayah bw'ekiraga obulungi. Allāh agamba; - "**Mazima abo bamalaika be batta nga balyazaamanyizza emyoyo gyabwe**" – olw'okuleka hijrah; "**bamalaika**

babagamba: Mw'alinga ku ki?" – lwaki mwawangaalirayo nemutasenguka? "**Ne baddamu nti: Tw'ali tunafuyizibbwa mu nsi.**" – tw'ali tetusobola kuva mu kibuga (e Makkah) n'okusenguka."

Imām As-Shawkānī (Rahimahullāh) yagamba mu "Fat'h Al-Qadīr" (2/366) bwe yali annyonnyola ayah ya 24 mu Surat Tawbah, egamba nti;

قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

"Gamba (ggwe Muhammad) nti: Bwe babeera nga bakitammwe, ne batabani bammwe, ne baganda bammwe ne bakyala bammwe, n'aboluganda lwammwe, n'emmaali gye mukoze ne mufuna, n'eby'okusuubula bye mutya okudiba n'amayumba ge mweyagaliramu – (bwe biba nga ebyo) bye bisinga okwagalwa gye muli okusinga Allāh n'Omubaka We n'okulwana mu Kkubo Lye. Kale mulindirire okutuusa Allāh lw'anaaleeta Ekiragiro Kye! Ne Allāh talunngamya kibiina ky'abonoonyi." (Tawbah: 24)

Imām As-Shawkānī (Rahimahullāh) yagamba bw'ati: "Okulabula kuno kugenda eri abakkiriza bonna n'Ekiragiro kino kya kusigalawo paka ku Lunaku Lw'enkomerero ekiraga (obw'etteeka bwa) okukutulawo enkolagana yonna wakati w'abakkiriza n'abakaafiiri. Era abamu ku bamanyi baagamba nti (ayah eno) yassibwa okubeera nga ekubiriza (abakkiriza) okukola hijrah n'okuleka ensi (ebitundu) z'abakaafiiri. Nabw'ekityo, okukowoola kuno kw'ali kudda eri abakkiriza abaali mu Makkah (Dār al-Harb mu kiseera ekyo) n'ebitundu ebirala. Baaziyizibwa okukola omukago (omukwano – Muwālāt) wakati waabwe ne bakitaabwe, ne baganda babwe okubeera nga babagondera mu kuwangaalira mu bitundu by'obukaafiiri…" Era As-Shawkānī (Rahimahullāh) n'agenda mu maaso, nti: "…era Allāh (SWT) n'alamula kw'abo abakola omukwano (Muwālāt) n'abo abalonzewo obukaafiiri ku bukkiriza mu bakitaabwe ne baganda baabwe, nti baba bakoze ekikolwa eky'obwonoonefu (ekibi). N'olw'ekyo, kitegeeza nti ekikolwa ky'oyo akola omukwano (Walā'aa) n'omuntu ow'engeri eyo, (ekikolwa ekyo) ky'ekimu ku mazambi amanene era agasinga okuba amabi…"

N'ekigaana Abasiraamu abasinga obungi okukola hijrah ziri ensonga bbiri (okutwaliza awamu);-

i. Omulugube gw'edduniya n'okwagala obulamu obwangu obugonvu, n'eby'okwewunda mu bulamu bw'edduniya awatali ddiini yadde okujjako ebinyumo n'eby'amasanyu.
ii. Obutamanya tteeka lino n'obukulu bwaalyo. Era abamu (ku Basiraamu) basonyiyibwa olw'okuba tebaliwulirangako okuva ku bamaseeka baabwe abatiikirivu mu nsi z'abakaafiiri (mu

mizigiti, leediyo, ttiivi ne internet) abaatunda Eddiini. Okwo gattako n'obubuze obusasaanyizibwa ebibinja ebibuze naddala ba Jamāt at-Tabligh (abazikiri).

Imām Ibn Kathīr (Rahimahullāh) yagamba mu Tafsir ye (3/569) ku kigambo kya Allāh (SWT);

يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ أَرْضِي وَاسِعَةٌ فَإِيَّايَ فَاعْبُدُونِ

"Abange abaddu Bange abo abakkiriza! Mazima ensi Yange ngazi (muli baddembe okusenguka mu yo). Kale munsinze Nze Nzekka." (Al-'Ankabūt: 56)

- Yannyonnyola bw'ati: "Kino Kiragiro kya Allāh (SWT) eri abaddu Be abakkiriza bakole hijrah okuva mu nsi (ebitundu) mwebatasobola kwoleseza Obusiraamu badde mu kitundu mu nsi ya Allāh engazi webasobola okubwolesa nga balangilira Obumu bwa Allāh (Tawhid) n'okumusinza nga bwe yabalagira ('Ubūdiyyah). N'olw'ensonga eyo n'abagamba nti: "**Abange abaddu Bange abo abakkiriza! Mazima ensi Yange ngazi (muli baddembe okusenguka mu yo). Kale munsinze Nze Nzekka.**" Olw'ekiragiro ekyo okussibwa, embeera bweyazibuwalira Abasiraamu abanafu ab'omu Makkah okuwangaalirayo, baakola hijrah eri ensi ya Habashah basobole okufunayo emirembe mu ddiini yabwe. Era baasangayo ekitundu ekisingako obulungi (okusinzizaamu Allāh (SWT) nga bw'ayagala). Baasangayo kabaka As'hamah An-Najjāshī (Rahimahullāh). Yabawa obubudamu n'abayamba n'okutaasa kwe ne bafuna obukuumi mu nsi ye (obwakabaka bwe). Oluvannyuma (nga wayiseewo ekiseera) Omubaka wa Allāh (SAW) ne ba Swahābah abasigadde ne bakola hijrah e Yathrib (erinnya lya Madīnah An-Nabawiyyah Al-Mutwahharah oluberyeberye).

Era Imām Ibn Kathir (Rahimahullāh) yagamba, nga annyonnyola Ekigambo kya Allāh (SWT);

وَمَنْ يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مُرَاغَمًا كَثِيرًا وَسَعَةً

"N'omuntu asenguka ku Lwa Allāh asanga mu nsi obubudamu bungi n'okwegazaanya..." (An-Nisā'a: 100)

- (Ayah eno) ekubiriza okukola hijrah n'okukubiriza Omusiraamu okweyawula okuva mu bakaafiiri, era na buli wonna omukkiriza w'alaga ajja kusangayo ekifo (aw'okuwangaalira) ekirala n'obubudamu abeere nga yekuuma (eddiini n'obulamu bwe).

Obujulizi obulala obukakasa obw'etteeka bw'okukola hijrah kye Kiragiro kya Allāh (SWT) eri Nabbi We (SAW) abeere nga akkiriza abakyala abakkiriza abaalinga basenguse gy'ali (e Madīnah) nga ekyo (eky'okubakkiriza mu Madīnah n'okubasigaza) akikulembeza ku kutuukiriza endagaano

eyali yakolebwa wakati we ne ba mushrikīn e Hudaibiyyah; nga mu yo mwalimu akawaayiro akagamba, nti, singa wabaawo omu yenna mu ba mushrikīn (e Makkah) agenda eri Omubaka wa Allāh (SAW) e Madīnah nga asiramuse, ateekeddwa okuddizibwaayo e Makkah mu bamushrikīn. Allāh (SWT) ku nsonga eyo, agamba;

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آَمَنُوا إِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ مُهَاجِرَاتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ اللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِهِنَّ فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ

"Abange mmwe abakkiriza! Bwe babanga babajjidde abakyala abakkiriza nga basenguse, mubagezesenga mubekkaanye, Allāh y'amanyi obukkiriza bwabwe. Bwe mubanga mubategedde (mukakasizza) nga bakkiriza, temubazzangayo (ewaabwe e makkah) eri abakaafiri." (Al-Mumtahinah: 10)

Imam Ibn-ul Qayyim Al-Jawziyyah (Rahimahullāh) yagamba mu "Zād Al-Ma'ād" (3/300): "Nabbi (SAW) bwe yaddayo e Madīnah (oluvanyuma lw'okukola endagaano ya Hudaibiyyah), abakyala abakkiriza ne bajja wey'ali (nga bakoze hijrah) mu bo mwe mw'ali ne Umm Khulthum bint 'Uqbah ibn Abī Mu'ait. Abantu b'omukyala oyo bajja ew'Omubaka wa Allāh (SAW) nga bamusaba amubaddize (baddeyo naye e Makkah mu Dār al-Harb) nga beesigulidde akawaayiro akaali mu ndagaano y'e Hudaibiyyah (eyali yakakolebwa). Nabbi (SAW) teyamubaddiza kubanga ekyo Allāh (SWT) y'ali amaze okukiziyiza…"

Obujulizi okuva mu Sunnah (Ahādith)

Mu "Musnad" ya Imām Ahmad (5/77), yalaga hadith nga waaliwo ekiwandiiko (ebbaluwa) okuva ewa Muhammad (SAW) eri ba Bani Zuhair ibn Uqaish, ettabi ku ba 'Ukl. Ebbaluwa eno y'ali egamba bw'eti:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Okuva ku Muhammad, Omubaka wa Allāh
Eri ba Bani Zuhair ibn Uqaish, ettabi ly'aba 'Ukl

Mazima singa bakkiriza (bajulira) nti tewali kisinzibwa mu butuufu okujjako Allāh (nti) ne Muhammad ye Mubaka wa Allāh nebeeyawula okuva mu ba mushrikīn, ne bawa n'ekimu ky'okutaano ky'eminyago n'omutemwa gwa Nabbi (SAW) wamu ne Safiyahu (ekyo Nabbi ky'atwala okuva mu minyago nga teginnaba kugabibwa), olwo (bwe banaabikola) bajja kufuna n'emirembe n'obukuumi bwa Allāh awamu n'obukuumi bw'Omubaka We.

NB: Hadith eyo waggulu eri Swahīh nga Al-Albānī (Rahimahullāh) bwe yagamba mu "As-Swahīhah" (2857) ne Sheikh al-Imām Muqbil al-Wādi'ee (Rahimahullāh) bwe yalaga mu kitabo kye "As-Swahīh Al-Musnad Mimmaa Laisa Fi As-Swahīhayn" (2/408).

Okuva ku Abū Fātimah (Radhiallāhu Anhu) nti: "Owange gwe Omubaka wa Allāh, mbuliraayo ekikolwa (Ibādah) kye nyinza okukola n'okwenywerezaako." Omubaka wa Allāh (SAW) n'amuddamu, nti: "Wenyweereze ku hijrah, kubanga mazima tewali kiri nga yo." [An-Nasā'ī 4178, 7/145]

NB: Hadith eno eri Hasan, bw'atyo bwe yagamba Sheikh Muqbil (Rahimahullāh) mu kitundu kya hijrah mu kitabo kye "Al-Jāmi As-Swahīhah Mimmaa Laisa Fi As-Swahīhayn" (5/157).

Mu "Sunan Abī Dāwūd" (2645) ne At-Tirmidhī (1604) okuva ku Qais, okuva ku Jarīr Ibn 'Abdillāh (Radhiallāhu Anhu) eyagamba, nti: "Omubaka wa Allāh (SAW) yasindika abalwanyi okulumba ekitundu ky'aba Khath'am. Abamu ku bo (abantu abaali balumbiddwa) ne baagala okwetaasa (bawone okuttibwa) nga bavunnama naye nebattibwa mu bwangu. Amawulire ago bwegatuuka eri Nabbi (SAW) n'alagira nti ekitundu ky'engasi (Diya) kibaweebwe n'agamba, nti "Nnesambye buli Musiraamu yenna awangaalira mu bakaafiiri!" Baswahābah kwe kumubuuza: "Lwaki, Owange gwe Omubaka wa Allāh?" n'abaddamu, nti: "Tebalina kulaba byoto byabwe" – amakulu; obutawangaalira wamu n'abakaafiiri okutuuka nga omukaafiiri bw'aba akumye ekyoto kye omukkiriza asobola okukiraba, nga n'omukkiriza singa akuma ekikye, omukaafiiri akilaba olw'okuwangaalira awamu mu bo oba mu bitundu byabwe."

NB: Hadith eno ekozesebwa mu kulamula wadde nga Abū Dāwūd (Rahimahullāh) yalaga nti erina obuzibu bwa Irsaal. At-Tirmidhī (Rahimahullāh) yagamba nti Mursal ya hadith eno esingako, nga n'ekyo akijja ku Al-Bukhāri (Rahimahullāh). Al-Albānī yagamba nti eri Swahīh mu "Irwa al-Ghalīl" (#1207, 5/29-33).

Omubaka wa Allāh (SAW) yagamba, nti: "Allāh takkiriza mulimu (Ibādah) gwonna okuva ku mukaafiiri oluvannyuma lw'okusiramuka kwe okujjako nga amaze okusenguka (okweyawula) ba mushrikīn (abakaafiri);-

[لاَ يَقْبَلُ اللَّهُ مِنْ مُشْرِكٍ عَمَلاً بَعْدَ ما أَسْلَمَ أَوْ يُفَارِقُ الْمُشْرِكِينَ]

- mu njogera ya hadith eyo endala, mu An-Nasā'ī (n'abalala), Rasūl (SAW), yagamba nti;

[لاَ يَقْبَلُ اللَّهُ مِنْ مُشْرِكٍ يُشْرِكُ بَعْدَماَ أَسْلَمَ عَمَلاً، أَوْ يُفَارِقُ الْمُشْرِكِينَ إِلَى الْمُسْلِمِينَ]

Hadith ya Samrah bin Jundab (Radhiallāhu Anhu), eyagamba nti Nabbi (SAW) yagamba;

[مَنْ حامَعَ الْمُشْرِكَ وَسَكَنَ مَعَهُ فَهُوَ مِثْلُه]

- Amakulu: "Oyo (Omusiraamu) yenna eyegatta n'omukaafiiri (abakaafiiri) n'awangaala naye (nabo), (alamulwa) aba nga ye (nga bo)." – (Abū Dāwūd, Kitab al-Jihad, Vol. 3/224, #2787. Al-Albanī yagamba nti eri Hasan, soma: "Swahīh al-Jā'mi' as-Swaghīr", Vol. 6/279, #6062.)

Era buli yenna (eyeyita) Omusiraamu nga akwana abakaafiiri (Muwālāt ahl al-Ishrak) n'okubayambako n'okubataasa n'okubakolera mu ngeri yonna mu kulwanyisa Obusiraamu n'okuyigganya Abasiraamu hadith eyo y'emulamula!

Era okubasenguka n'okubeyawulako okutegeezebwa mu bujulizi obwo, kwe kubasenguka n'omubiri (physically) amakulu okuva mu bitundu byabwe (Dār al-Kufr) okudda mu bitundu by'Abasiraamu (Dār al-Islām). Obujulizi ye hadith eyayogerwa An-Nasā'ī (mu Sunan ye) n'abalala okuva ku Jarīr Ibn 'Abdullāh (Radhiallāhu Anhu), eyagamba;-

[بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى إِقَامِ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَالنُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ، وَعَلَى فِرَاقِ الْمُشْرِكِ]

- amakulu: "Twawa obweyamu (bay'ah) eri Omubaka wa Allāh (SAW) ku; Okuyimirizangawo Esswala (ettaano), n'Okuwanga e Zakah, n'Okubuuliriranga buli Musiraamu yenna, n'Okuweyawula (okusenguka) okuva mu ba mushrikīn." – (Imām Ahmad, "Musnad", 4/357-8.)

Nabbi (SAW) yaziyiza okuyita mu bitundu omwawangaaliranga abakaafiiri abaabonerezebwa n'okuzikirizibwa okujjako nga oyita ku bitundu ebyo nga okaaba olw'okutya nti Omusiraamu yandikosebwa ekibonerezo nga ekyo ekyatuusibwa ku bakaafiiri abo, nga bw'ekiri mu Bukhārī (4702) ne Muslim (2980) okuva ku 'Abdullāh Ibn 'Umar (Radhiallāhu Anhu), nti Omubaka wa Allāh (SAW) yagamba bw'ati ku bantu ba al-Hijr: "Temuyita ku bantu bano (amakulu – ekitundu mwe baali bawangaalira) okujjako nga mukaaba, bw'oba nga tokaaba toyitawo, (olw'okutya) ssi kuba nga ekyabatuusibwako nawe kikutuusibwako."

Kati ggwe, muganda wange ne mwannyinaze Omukkiriza, kiki ekikusigula era weesiga ki? Ddala olowooza onaawona Allāh (SWT) singa assa ekibonerezo ku bakaafiiri nga oli mu bo, mw'owangaalira otebenkedde (awatali nsonga yonna entuufu ekusonyiyisa) n'okomba kw'ekyo eky'abalaganyisibwa mu bikolimo n'ebibonerezo mu nsi ne ku nkomerero?

FATĀWA ZA BA 'ULAMĀ

Ibn Qudāmah al-Maqdisī (Rahimahullāh)

Yagamba mu "Al-Mughnī" (13/149-150), (Ekitundu ku hijrah) nti; "…(hijrah) nakwo kwe kusenguka okuva mu nsi y'obukaafiiri okudda mu nsi y'Obusiraamu. Allāh (SWT) yagamba (n'alaga ayāt za Surat An-Nisā'a: 97-100)", oluvannyuma n'agamba; "Hadith yayogerwa okuva ku Nabbi (SAW) nti yagamba (amakulu ga hadith): "Nnesambye buli Musiraamu awangaalira mu bakaafiiri, buli omu talina kulaba ku kyoto kya munne." (Abū Dāwūd, An-Nasā'ī ne At-Tirmidhī). Era n'amakulu gaayo gali nti, (Omusiraamu) talina kubeera mu kifo w'asobola okulabira ebyoto byabwe n'abo okubeera nga basobola okulaba ekyoto kye bw'aba nga akikumye. Waliyo ayāt ne ahādith endala nyingi ezitali ezo. Era n'ennamula ya hijrah yakusigalawo awatali kukoma okutuukira ddala ku Lunaku Lw'okuzuukira. Eno y'entegeera y'abamanyi (abasinga obungi).

Ibn Taymiyyah (Rahimahullāh)

Yagamba mu kitabo kye "Majmō' Al-Fatāwā" (8/240), nti; "Amatendo gonna ga Allāh. Omusaayi gw'Abasiraamu n'emmaali yabwe biri harām wonna we bawangaalira, mu (kibuga kya) Mārdīn n'awalala, era kiri haram okuwagira abo abavudde ku Shar'iah y'eddiini y'Obusiraamu, oba be bantu ba Mārdīn oba abatali bo. N'oyo (Omusiraamu) awangaalirayo bw'aba nga tasobola kussa mu nkola eddiini ye (Idh'hāru ddiini) hijrah ebeera emukakatako, ekitali ekyo (amakulu nga asobola okwolesa Obusiraamu bwe) olwo (hijrah) ebeera eri mustahabb ku ye era eba temukakatako."

Al-Bayhaqī (Rahimahullāh)

Al-Imām Al-Baihaqī (Rahimahullāh) yakola ekitundu (chapter) mu kitabo kye "As-Sunan" (9/12); "Ekitundu (Chapter): Obw'etteeka bwa hijrah." Era yagamba mu kitabo "Shu'ab Al-Imām" (12/5), nti; "Ettabi ly'Obukkiriza erya 66:- Kye kitundu (chapter) ekikwata ku kweyawula/okwesamba abakaafiiri n'abonoonefu, n'okubeera omukambwe gye bali…" Oluvannyuma n'alaga ayāt (za Qur'ān) eziwera, bwe yamala n'agamba: "Nabw'ekityo, ayāt zino n'ezo ezirina amakulu agazifaanana ziraga nti Omusiraamu, ssi kituufu (ku ye) okubeera nga akola omukwano n'omukaafiiri k'abe kitaawe oba mutabani we oba muganda we, talina kubeera munnewe n'okusigala nga akyakolagana naye n'okukwatagana naye mu ngeri gy'akolaganamu ne Musiraamu munne k'abe (nga Omusiraamu oyo) nga ssi wa mu bantu be (ab'ennganda - family)."

Al-Halimī (Rahimahullāh)

Yagamba mu "Al-Minhāj Fi Shu'ab Al-Imān" (2/182), nti; "Era, (n'ekibalibwa mu) okudowalira eddiini ye mukkiriza bw'aba nga awangaalira mu bantu nga tasobola kutuukiriza ebivunaanwa by'eddiinii (Obusiraamu) mu bo, asenguka eri ekitundu ky'amanyi nti ky'ekisinga obulungi gy'ali era ekisaanidde (omukkiriza okuwangaaliramu). Allāh (SWT) yagamba;

وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ

"Era n'oyo afuluma ennyumba ye nga asenguse okudda eri Allāh n'Omubaka We, oluvannyuma ne kumutuukako okufa (nga tannatuuka): Mazima aba afunye empeera ye mu maaso ga Allāh." (An-Nisā'a: 100)

Oyo eyakola hijrah eri Omubaka wa Allāh (SAW) mu kiseera nga aky'ali mulamu okubeera nga amusisinkana n'okubeera Swahābah we n'okulwana wamu naye ayingira mu ayah eyo. Era mu ngeri y'emu n'oyo akola hijrah oluvannyuma lwe okudda wonna w'asobolera okwolesa Obusiraamu bwe n'okuyimirizaawo bendeera (obufuzi) y'Amateeka gaabwo mu kifo ekyo. Allāh (SWT) yagamba;

فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ

"Bwe mubanga mukaayanye mu kintu, mukizzenga eri Allāh n'Omubaka We" (An-Nisā'a: 59)

Okugenda gy'ali ng'akyali mulamu okubeera nga omubuuza ku nsonga ezibuwadde kiyingira mu makulu ga ayah eyo. Mu ngeri y'emu n'okudda (okwebuuza) ku Sunnah ye n'ekyo kye yatuusa eri abantu okuva ku Mulezi we (SWT) oluvannyuma lw'okufa kwe (Ahādith). Era bw'ekityo bw'ekiri ku nsonga ebbiri ze nnayogeddeko (zombiriri) zibalibwa nga okukola hijrah gy'ali, era Allāh y'asinga okumanya. N'olw'ekyo (Omusiraamu) bw'aba nga abeera mu nsi (ekitundu) ky'obutamanya/obubuyabuya, nga wa wansi (munyomoofu) n'okubeera omunafu, nga ate asobola okugenda mu kifo nga embeera yaayo yanjawulo kw'eyo, (Omusiraamu oyo) abeera alese n'okuva ku tteeka erimukakatako, okusinzira ku ndaba y'abamanyi abangi kubanga Allāh (SWT) yagamba; Shaykh (Rahimahullāh) n'alaga ayāt za Surat An-Nisā'a: 97-100, oluvannyuma n'agamba: "Omusiraamu alekayo okukola hijrah okuva mu kitundu nga munafu mu kyo ng'ate akisobola (eky'okusenguka) alabuddwa ne ayāt ng'ezo. Nabw'ekityo, kikakafu nti okukola hijrah kya tteeka."

Muhammad ibn 'Abdul-Wahhāb (Rahimahullāh)

Yagamba mu kitabo kye "Usūl Ath-Thalāthah", nti: "Ne hijrah kwe kusenguka okuva mu kitundu kya shirk okudda eri ekitundu ky'Obusiraamu, era yakusigalawo okutuukira ddala ku ssawa esembayo (Enkomerero). Obujulizi ky'Ekigambo Kye (SWT);

إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ

"Mazima abo bamalaika be batta nga balyazaamanyizza emyoyo gyabwe." (An-Nisā'a: 97)

Sulaimān ibn 'Abdallāh ibn Muhammad ibn 'Abdul-Wahhāb (Rahimahullāh)

Yagamba, nga bw'ekiri mu "Ad-Duraru As-Saniyyah Fil-Ajwibah An-Najdiyyah" (8/122-123); Ekigambo Kye (SWT);

وَلَا يَزَالُونَ يُقَاتِلُونَكُمْ حَتَّى يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَاعُوا وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُولَئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

"Era tebajja kukoma awo nga babalwanyisa okutuusa lwe banaabakyusa okubaggya ku ddiini yammwe, bwe banaaba basobodde. N'omuntu akyuka mu mmwe okuva ku ddiini ye, n'afa naye nga ssi mukkiriza. Abo (ab'engeri eyo) emirimu gyabwe gyayonooneka muno mu nsi ne mu bulamu bw'oluvannyuma. Era abo be bannannyini (kuyingira) mu Muliro. Bo ba kugubaamu lubeerera ssi ba kuvaamu." (Al-Baqarah: 217)

Allāh (SWT) atubuulira nti abakaafiiri tebagenda kulekerawo okulwanyisa Abasiraamu okutuusa nga babakyusizza ne babajja ku ddiini yaabwe bwe baba nga basobodde, era teyakkiriza kya kukkiriziganya nabo olw'okutiira obulamu, emmaali n'eby'emizizo. Wabula, atubulira kw'oyo (Omusiraamu) akkiriziganya nabo okusobola okwegobako obubi bwabwe nga bamaze okumulwanyisa, nti oyo bw'atyo, abeera arutaddise (murtadd) era nti bw'afiira ku mbeera eyo (nga murtadd) oluvannyuma lw'aba kaafiiri okumulwanyisa, ajja kuba wa mu bantu b'omu Muliro olubeerera. Kati, butya kw'oyo akkiriziganya nabo nga tebamulwanyisizzaako yadde! Bw'ekiba nti (Omusiraamu) oyo akkiriziganya nabo oluvannyuma lw'okubeera nga bamulwanyisa talina kyekwaso (ekimusonyiyisa) kyonna, okikakasa bukakasa nti Abasiraamu abagenda eri abakaafiiri n'okweyunira okubeera wamu nabo awatali kutya kwonna wadde okulwanagana kwonna be basinga okuba nga tebalina kyekwaso kyonna ekibasonyiyisa, era babeera bakaafiiri ba murtaddeen."

‘Abdur-Rahmān ibn Hasan Aal Ash-Shaykh (Rahimahullāh)

Yeyawandiika ekitabo ekiyitibwa “Fat’h-ul Majīd” – Sharh Kitāb at-Tawhīd. Yagamba, nga bw’ekiri mu “Ad-Duraru As-Saniyyah” (8/238-240), nti; “Ne mw’ebyo nga kyatteeka okubimanya, kwe kukimanya nti Allāh (SWT) yalaalika hijrah ku baddu Be kasita obwonoonefu n’amazambi byeyoleka (nga bisasaanye) olw’okukuuma eddiini, n’okuziyiza abakkiriza obutajulira (na kulaba) obwonoonefu, n’okubaziyizaako obutakwatagana n’abantu abonoonefu era abajeemu, mu ngeri eyo abantu abagonvu (eri Amateeka ga Allāh) era abakkiriza baba basobola okweyawula n’okwekutula ku kibinja ky’abo abonoonefu era abalyazaamaanya. Olwo bendeera ya Jihād (Ibādah ya al-Jihād Fī Sabeelillāh) eryoke esobole okuyimirizibwaawo, nga n’okubeerawo kwaayo kwe kuviirako okulongooka kw’abaddu (abantu bonna) n’ekitundu (ensi yonna). Era singa teyali hijrah (okubeerawo kwayo n’omulamwa gwaayo) eddiini yandibadde yasaanawo era tewali muddu yenna yandibadde asinza Omulezi w’ebitonde byonna. Era obutabeerawo bwa shirk n’obwonoonefu tekisoboka awatali hijrah (ne Jihād). Era n’ebyo (ebibi n’obubenje) ebibeerawo olw’okuleka Ibādah ya hijrah mu mbeera ezisinga obungi, mwe muli; amaaso okulaba n’okujulira obwonoonefu, okubeera omukwatampola eri abantu abonoonefu (Mudāhanah) n’okubafuula ab’emikwano (Muwalāt Ahlu-Ishrak) n’okubeyanjululiza, kubanga mubutuufu amazambi gaviirako amazambi amalala n’okugakowoola…”

Oluvannyuma Shaykh ibn Hasan (Rahimahullāh) yannyonnyola obw’etteeka bwa Ibādah ya hijrah era n’aleeta ayāt zino wammanga nga obujulizi kyo;

فَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَأُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأُوذُوا فِي سَبِيلِي وَقَاتَلُوا وَقُتِلُوا لَأُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَأُدْخِلَنَّهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ثَوَابًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ

“N’abo abaasenguka ne baggyibwa mu mayumba gaabwe, ne banakuwazibwa (nga balwana) mu Kkubo Lyange, era ne balwana ne battibwa, (mazima) nja kubabikkirako ebibi byabwe era Nja kubayingiriza ddala Ejjana mwe gikulukutira wansi waayo emigga – nga mpeera ezivudde eri Allāh. Ne Allāh gy’Ali y’eri empeera ennungi.” (Aal-Imrān: 195)

وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ قُتِلُوا أَوْ مَاتُوا لَيَرْزُقَنَّهُمُ اللَّهُ رِزْقًا حَسَنًا وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

“N’abo abaasenguka mu Kkubo lya Allāh oluvannyuma ne battibwa oba ne bafa, mazima Allāh agenda kubagabira ebigabwa ebirungi. Ddala mazima Allāh Ye ye mulungi okusinga abagaba (bonna).” (Al-Hajj: 58)

Oluvannyuma Shaykh n’agamba: “Nabw’ekityo, Allāh (SWT) teyafuula ebizibu ebisobola okutuuka kw’oyo akola hijrah okubeera ebyekwaso ebimusonyiyisa obutakola hijrah kubanga

okufa ng'oli mu kukola hijrah (wadde nga tonnaba kutuuka gy'ogenda okusengukira) ne mu Jihād kye kirungi (n'okwesiima), kubanga mazima ddala obeera ofunye Shahādah (Martyrdom), ate nga ba Shuhada, Allāh (SWT) yaboogerako bw'ati, nga atukakasa ku mbeera yabwe n'eddaala lyabwe mu maaso Ge;

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ (169) فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

"Era temulowoolezanga ddala nti bafu abo abattiddwa mu Kkubo lya Allāh. Wabula balamu, awali Omulezi waabwe, bagabirwa. Basanyufu ku lw'ebyo Allāh bye yabawa mu birungi Bye, era basanyuka ne ku lw'abo abatannasisinkana nabo abakyali emabega waabwe (ku nsi nga bakyalwana mu Jihād tebannafa); (olw'okubanga) tebaliba na kutya era si ba kunakuwala." (Aal-Imrān: 169-170)

Shaykh (Rahimahullāh), n'agamba: "Oyo akola hijrah asobola okufuna ekyo ky'asuubira mu birungi by'obulamu buno wamu n'ekyo ky'asuubira mu bulamu obw'Enkomerero, nga Allāh (SWT) bwe yagamba;

وَمَنْ يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مُرَاغَمًا كَثِيرًا وَسَعَةً

"N'omuntu asenguka mu Kkubo lya Allāh asanga mu nsi obubudamu bungi era n'okwegazaanya." (An-Nisā'a: 100)

NB: Ayāt za Surat Aal-Imrān (169-170) zassibwa nga zoogera ku ba Shuhada b'olutalo lw'e Uhud (olwaliyo nga 6 olw'omukaaga Shawwal 3H). Imām Ahmad (Rahimahullāh) yaleeta hadith Ibn Abbās (Radhiallāhu Anhuma) mu "Musnad" ye, eyagamba nti Omubaka wa Allāh (SAW) yagamba nti: "Baganda bammwe bwe battiddwa e Uhud, Allāh yatadde emyoyo gyabwe munda w'ebinyonyi ebya kilagala ebiwangaalira ku migga gy'omu Jjana n'okulya ebibala byamwo. Oluvannyuma biddayo eri amataala ag'ebilawuli bya zzaabu agalengejjera wansi wa Arshi (ya Allāh). (Ba Shuhada abo) bwe baakombye ku buwoomi bw'eby'okulya byabwe, eby'okunywa ne webawangaalira, ne bagamba: "Singa baganda baffe (ba Mujāhidīn abaasigadde ku nsi) bamanya ebyo Allāh by'atuwadde baleme kuva ku Jihād n'okulwana."

'Abdullāh ibn 'Abdur-Rahmān Abā Batīn (Rahimahullāh)

Yagamba, nga bw'ekiri mu "Ad-Duraru As-Saniyyah" (8/295), nti; "N'ekyo ky'oyogedde ku mbeera y'oyo awangaalira mu ba mushrikīn, bw'aba nga tasobola kwolesa tawhīd we, naye nga abalangira (nti) ebintu n'ebikolwa bya shirk ebikolebwa ku ntaana ne mu bifo ebirala – bya

bulimba n'obubuze, era nneesambye n'ababikola bonna. Olwo, Omusiraamu ow'engeri eyo hijrah ebeera temukakatako. Wabula bw'aba nga tasobola kubalangira obushiriku bwabwe (kufr bi-twaguuti) naye nga akkiriza nti bali ku bubuze era nti ebikolwa byabwe ebyo (bya) shirk, Omusiraamu ow'engeri eno abeera aleseeyo etteeka erimukakatako naye ate ekyo tekimukaafuwaza."

Ishāq ibn 'Abdur-Rahmān ibn Hasan (Rahimahullāh)

Mu fatwa ye yannyonnyola amakulu g'okwolesa eddiini, era (fatwa eyo) nkulu nnyo. Yagamba - nga bw'ekiri mu "Ad-Duraru As-Saniyyah" (8/304-306), nti: "Okwesamba (okweyawula) abakaafiiri ne ba mushrikin; Ekyo ky'ekiragiro kya Qur'ān okuva ku ntandikwa yaayo okutuuka ku nkomerero yaayo. Omugaso gwakyo kwe kuteekawo enjawulo wakati wa ba Awliya ba Allāh (SWT) n'abalabe Be. N'ekirinaanye ensonga eno, kwe kwesamba abantu abazuuzi (mubtadi'een) n'abo abagoberera okwagala kw'omutima (ahl-ul hawaa). Imam Ahmad (Rahimahullāh) n'abalala mu ba Salaf baagamba nti okwesamba abantu (ab'ekika ekyo) n'okubeewala n'obutabasaalira (Salat-ul Janaazah). Ne Ibn Kathīr (Rahimahullāh) yalaga Ijmā' (okwegatta kw'abamanyi) nti Omusiraamu aleka hijrah abeera mwonoonefu akola ezzambi olw'obutakola hijrah. Era tekimala okubeera nga obatamwa mu mutima, wabula, kikukakatako okubeera nga oyolesa obulabe n'obukyayi obwo gye bali, nga Allāh (SWT) bwe yalagira;

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِيٓ إِبْرَاهِيمَ وَٱلَّذِينَ مَعَهُۥٓ إِذْ قَالُواْ لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَءَٰٓؤُاْ مِّنكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ ٱلْعَدَاوَةُ وَٱلْبَغْضَآءُ أَبَداً حَتَّىٰ تُؤْمِنُواْ بِٱللَّهِ وَحْدَهُ

"Mazima mwalina eky'okugoberera ekirungi ddala mu (Nabbi) Ibrāhīm n'abo abaali awamu naye, mu kiseera bwe baagamba ekibiina kyabwe nti: Mazima ffe tubaawukanyeeko (era twesambye) ne kw'ebyo bye musinza ebitali Allāh: Tubawakanyizza era bumaze okweyoleka wakati waffe nammwe obulabe n'obukyayi obw'olubeerera okutuusa lwe munakkiriza Allāh (ali Omu Oyo) Yekka." (Al-Mumtahinah: 4)

Weetegereze okulangilira okwo, awatali kulangilira kwonna oluvannyuma lwakwo (amakulu – okukusangulawo), bwe yagamba: **"bumaze okweyoleka wakati waffe nammwe"** – amakulu bweyolese (bwa lwatu). Okwo kwe kwolesa Obusiraamu. N'olw'ekyo, kya tteeka okubeera omweyolefu mu bulabe (gye bali) n'okubalangilira nti (bo) bakaafiiri mu lukale n'okubasenguka (okubavaamu – physical separation). N'amakulu ga "Adāwah", kwe kubeera nga Omusiraamu abeera ku ludda lwe n'omulabe wo (omukaafiiri) n'abeera ku ludda olulala – kye bayita okwolekagana naye (opposite sides/camps). Amakulu ga "Barā'a" kwe: okwesamba n'omutima, olulimi n'omubiri. Mu mutima gw'omukkiriza (Mu'minu/Muwahhid) temusobola butabaamu

bulabe eri abakaafiiri. Wabula, ekiwakanyizibwako kwe kwolesa obulabe obwo, kubanga mazima busobola okukwekebwa olw'ensonga entuufu eyakkirizibwa – nga nayo kwe kukakibwa (okuwalirizibwa - Ikrah) ng'omutima munyweevu ku kyo. Era Omusiraamu omunafu asobola okukweka obulabe bwe (n'atabwolesa) kubanga Qur'ān yamuteerawo olukusa olwo. Era obulabe busobola okukwekebwa olw'ensonga y'edduniya, era eyo y'embeera eri mu Basiraamu abasinga obungi, bwe kiba nga talina mbeera y'okukkiriziganya nabo. Naye ekigambo ky'oyo Allāh (SWT) gwe yaziba okutegeera kwe, oyo agamba nti; "okwolesa Obusiraamu kwe kubeera nga asaala oba okusomesa" - ekigambo ekyo kya bulimba. Obulimba bwe obwo buwakanyizibwa amagezi (intellect) ne Shar'iah. Ekigambo kye ekyo eky'obulimaba kifeebya oyo (Omusiraamu ayagala okukola hijrah okuva mu) awangaalira mu nsi n'ebitundu by'abakaafiiri, kubanga esswala, adhaan n'okusomesa (eddiini) weebiri mu bitundu byabwe. Okwo kubeera kujjawo n'okuwakanya hijrah ne Jihād, n'okuziyiza abantu okweyisa mu ngeri entuufu gye bateekeddwa okweyisaamu – nga nayo kwe kugoberera enkola y'abalongoofu okuva edda n'edda ey'okwesamba abakaafiiiri n'okubasenguka.

Hamad ibn 'Abdul-'Azīz (Rahimahullāh)

Yagamba, nga bw'ekiri mu "Ad-Duraru As-Saniyyah" (8/426), nti; "Okukola hijrah okuva mu bitundi by'abakaafiiri eri ensi eby'Abasiraamu kya tteeka olw'obujulizi bwa Ekitabo ne Sunnah ne Ijmā' ya Ummah. Allāh (SWT) yagilaalika ku Mubaka We (SAW) ne ba Swahābah be oluberyeberye lw'okubalaalikako As-Sawm (okusiiba) ne Hajj (okulamaga e Makkah n'e Madīnah) nga bwe kyakakasibwa mu Usool (Ebikolo bya Aqīdah) ne mu Furoo' (Amatabi ga Fiqh)."

Sulaimān ibn Sahmān (Rahimahullāh)

Yagamba, nga bwe kyawandiikibwa mu "Ad-Duraru As-Saniyyah" (8/463), nti; "Kimanye, nsaba Allāh ampe wamu naawe obulungamu bw'okugoberera Ekkubo Eggolokofu, nti Allāh (SWT) yalaalika ku muddu okubeera nga akola hijrah okuva mu bitundu by'aba mushrikiin, n'okubabeera ewala ennyo, obutawangaala nabo n'obutabeetabikamu. Era yamulaalikako okubeera nga abatwala ng'abalabe n'okwolesa gye bali obulabe n'obukyayi, n'okukilangilira gye bali, nga bwe yagamba (SWT);

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ إِنَّنِي بَرَاءٌ مِمَّا تَعْبُدُونَ (26) إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُ سَيَهْدِينِ

"Jjukira mu kiseera Ibrāhim bwe yagamba kitaawe n'abantu b'ekibiina kye: Mazima nze (nneesambye era) njawukanye kw'ebyo bye musinza (ebitali Allāh). Wabula (nja kusinza) Oyo eyantonda, (kubanga) mazima Ye ajja kunnungamya." (Az-Zukhruf: 26-27)

N'awalala, nti;

وَأَعْتَزِلُكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ

"Nja kubaviira n'ebyo bye musinza ebitali Allāh." (Maryam: 48)

Sa'd ibn Atīq (Rahimahullāh)

Nga bwe kyawandiikibwa mu "Ad-Duraru As-Saniyyah" (8/496), yannyonnyola nti hijrah yatteeka okuva mu bitundu bya shirk n'obwonoonefu okudda mu bitundu by'Obusiraamu n'obugonvu (eri amateeka ga Allāh) bw'ekiba nti Omusiraamu tasobola kwolesa Busiraamu bwe.

Muhammad ibn Ibrāhīm ibn Mahmōd (Rahimahullāh)

Yagamba mu bigambo bye ebyawandiikibwa mu "Ad-Duraru As-Saniyyah" (8/497), nti: "Era ge mazima gennyini getutwala nga ekitundu ku ddiini gye tusinza nayo Allāh (SWT), nakyo kwe kubeera nti hijrah yatteeka kw'oyo atasobola kwolesa Busiraamu bwe ng'atya n'okuyigganyizibwa (abakaafiiri). N'obujulizi bwakyo bweyolefu okuva mu Kitabo ne Sunnah, n'abamanyi baakinnyonnyola. Nebagamba ne mu bigambo byabwe nti Jihād ebeerawo ku buli mukulembeze, omulongoofu n'atali (atali murtadd kaafiru), okutuusa alisembayo mu Ummah eno bw'alilwanyisa Masihi ad-Dajjal, ne hijrah yaakusigalawo era tejjakukoma okutuuka nga okwenenya (tawbah) kukomye, n'okwenenya tekugenda kukoma okutuusa nga enjuba evudde ebugwanjuba (west).

Muqbil ibn Hādī al-Wādi'ī (Rahimahullāh)

Yagamba mu "Tuhfah al-Mujīb 'Alā Asilah al-Hādir wal-Gharīb" (263), bwe yabuuzibwa ku muvubuka eyali yaakasiramuka nga awangaalira mu b'engannda ze abakaafiiri, nga kitaawe yafira ku Bukristaayo ne nnyina nga y'ali Muyudaaya (Jewish). Nnyina amuyise atya? Shaykh (Rahimahullāh) yaddamu, nti: "(Ekyebuuzibwa), aleke maama we n'ebitundu by'obukaafiiri abisenguke adduke n'eddiini ye - (okuddamu) bw'aba nga atidde okuyigganyizibwa asobola okwanjula Obusiraamu eri nnyina (okumukolako da'wah), bw'asiramuka (kirungi), bw'ekiba nti nedda (agaanye okusiramuka) tewali buzibu, wabula kimukakatako okukola hijrah nga Allāh (SWT) bwe yagamba mu Kitabo Kye Eky'ekitiibwa;

إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا فَأُولَئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا (97) إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا

"Mazima (Abasiraamu) abo Bamalaika be batta nga balyazaamanyizza emyoyo gyabwe, bamalaika babagamba: Mwalinga ku ki? Ne baddamu nti: Twali tunafuyizibbwa mu nsi.

(Bamalaika) ne baddamu nti; Ensi ya Allāh teyali ngazi mmwe musobola okusengukira (mwewale okuyigganyizibwa)? N'abo obuddo bwabwe Muliro (Jahannamu), era bwe buddo obusinga okuba obubi. Okuggyako ddala abo abaanafuyizibwa – mu basajja n'abakazi n'abaana abato, nga tebasobola kufuna magezi gonna era nga tebasobola kulunngamya mu kkubo lyonna (eribasobozesa okusenguka)." (An-Nisā'a: 97)

Ne;

قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

"Gamba nti: Bwe babeera nga bakitammwe, ne batabani bammwe, ne baganda bammwe, ne bakyala bammwe, n'ab'olugannda lwammwe, n'emmaali gye mukoze ne mufuna, n'eby'okusuubula bye mutya okudiba, n'amayumba ge mweyagaliramu – (Bwe biba nga ebyo) bye bisinga okwagalwa gye muli okusinga Allāh n'Omubaka We n'okulwana mu Kkubo Lye, mulindirire okutuusa Allāh lw'anaaleeta Ekiragiro Kye, ne Allāh talunngamya kibiina ky'aboonoonyi." (Tawbah: 24)

EMITEEKO GY'ABANTU KU IBĀDAH YA HIJRAH

Emiteeko gy'abantu ku Ibaadah ya hijrah giri esatu; oyo gwekikakatako okubeera nga akola hijrah; oyo atakakatibwaako hijrah; wamu n'oyo nga okukola hijrah ky'ekisinga obulungi.

Imām Ibn Qudāmah al-Maqdisī al-Hanbalī (yafa 602 H), mu kitabo kye "Al-Mughnī" (3/151), yagamba: "N'olw'ekyo (ebika/emiteeko gya) abantu ku kikwatagana ku hijrah, bamiteeko esatu (3);-

a) Asooka y'oyo akakatibwako okusenguka – amakulu hijrah eri Wājib ku ye. Era (oyo) ye Musiraamu asobola okusenguka (alina obusobozi) ate nga tasobola kwolesa Busiraamu bwe oba nga tasobola kuteeka mu nkola eby'etteeka by'eddiini ye ng'awangaalira mu bakaafiiri. N'olw'ekyo, Omusiraamu ali mu mbeera eno, hijrah yatteeka ku ye (Faradha 'ayn) olw'Ekigambo kya Allāh (SWT);

إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا فَأُولَئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا

"Mazima (Abasiraamu) abo Bamalaika be batta nga balyazaamanyizza emyoyo gyabwe, bamalaika babagamba: Mwalinga ku ki? Ne baddamu nti: Twali tunafuyizibbwa mu nsi. (Bamalaika) ne baddamu nti; Ensi ya Allāh teyali ngazi mmwe musobola okusengukira (mwewale okuyigganyizibwa)? N'abo obuddo bwabwe Muliro (Jahannamu), era bwe buddo obusinga okuba obubi." (An-Nisā'a: 97)

NB: Okululaba kuno kukambwe nnyo era kulaga obw'etteeka bwa hijrah. Era kulaga nti okutuukiriza (okuteeka mu nkola) ensonga z'Obusiraamu ez'etteeka (Wājibat) kikakata kw'oyo alina obusobozi okuzituukiriza, ne Ibādah ya hijrah ky'ekimu ku by'etteeka mu Busiraamu ebitalekeka era ebyetaagisa – n'ekintu kyonna (ekisobozesa okutuukiriza eky'etteeka) nga okubulawo kwakyo, ekintu eky'etteeka tekisobola kutuukirizibwa, olwo ekintu ekyo nakyo kiba kifuuse kya tteeka. Eky'okulabirako ekyangu ye (okufuna) wudhu kw'oyo atuukiddwako ekiseera ky'esswala (ez'etteeka) ng'ate talina wudhu – amakulu, olw'okuba esswala ettaano zatteeka, Omusiraamu atalina wudhu kiba kimukakatako okugifuna (olwo eba efuuse wājib ku ye) okusobola okuyimirizaawo etteka ly'okusaala, sso ng'ate wudhu ku lwayo ssi yatteeka ku Musiraamu.

b) Ow'okubiri ye Musiraamu atakakatibwako hijrah. Y'oyo atalina busobozi bukola hijrah oba olw'obulwadde obw'amaanyi, oba nga akakiddwa okuwangaalira mu bakaafiiri oba obunafu bw'abakyala n'abaana n'abakadde ennyo. Oyo bw'atyo tewaliiwo hijrah ku ye (ey'etteeka) olw'Ekigambo kya Allāh (SWT);

إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا

"Okuggyako ddala abo abaanafuyizibwa – mu basajja n'abakazi n'abaana abato, nga tebasobola kufuna magezi gonna era nga tebasobola kulunngamya mu kkubo lyonna (eribasobozesa okusenguka)." (An-Nisā'a: 98)

NB: Era olw'okuba tewali busobozi bwa kugituukiriza, tetwaliba kubeera ya tteeka ku Musiraamu ali mu mbeera eyo.

c) Ow'okusatu, ye Musiraamu alina obusobozi obukola hijrah, wabula nga asobola bulungi nnyo okwolesa Obusiraamu bwe (nakyo twamaze okulaga obw'ennyini bwakyo oluberyeberye mu kitundu - Idh'hāru Ad-Diini: Okwolesa Eddiini) nga awangaalira mu bakaafiiri (Dār al-Kufr/Dār al-Harb). Wabula, akubirizibwa okubeera nga asenguka kimusobozese okubeera nga abalwanyisa (kubanga kiba kizibu nnyo okubeteekerateekera ekimala nga obawangaaliramu – ekyo

kimanyikiddwa eri Muwahhid yenna eyali akigezezzaako), n'okuyingiwaza ennamba y'Abasiraamu (abali mu Dār al-Islām oba Dār al-hijrah), nga kw'otadde n'okwettaggulula okuva mu kabenje k'okwongera ku bungi bw'abakaafiiri n'okujulira (okulaba n'okwetaba) obwonoonefu n'obujeemu bwabwe. Omusiraamu ono bw'ati hijrah temukakatako ebbanga ly'amala nga asobola okwolesa eddiini ye – kino kizibu nnyo, nabw'ekityo tewerimba!

OKULAAMIRA OMUSIRAAMU ATEEKATEEKA OKUKOLA HIJRAH

Ekusookera Ddala: Kya tteeka ku Muhājir yenna okubeera nga alindirira empeera ze okuva ewa Allāh (SWT) Yekka, n'okubeera nga alongoosa enniyya ye – nga anoonya Okusiima kwa Allāh Yekka, nga ekigendererwa ky'okusenguka kwe kubeeera nga alwanilira Obusiraamu bufune obuwanguzi (at-Tamkin) nga kw'otadde n'okudduka ebikemo by'obukaafiiri n'abakaafiiri. Talina kusenguka olw'okuba asuubira okufuna obulamu n'obuwangaazi obulungi okwawukanako ne gy'avudde, kubanga ekigendererwa kya hijrah si kunoonya dduniya. Ibn Kathīr (Rahimahullāh) yagamba, ng'annyonnyola Ekigambo kya Allāh (SWT);

وَمَنْ يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَجِدْ فِي الْأَرْضِ مُرَاغَمًا كَثِيرًا وَسَعَةً

"N'omuntu asenguka mu Kkubo lya Allāh asanga mu nsi obubudamu bungi era n'okwegazaanya." (An-Nisā'a: 100)

…nti Qatādah (Rahimahullāh) yagamba: "Amakulu, (muhājir) ava mu bubuze n'adda eri obulunngamu, n'okuva mu bwavu eri obugagga." Nabw'ekityo, ayah ejjawo okweraliikirira eri Muhājir, era nga mu kiseera ky'ekimu emuzza eri obulabe n'obukalubo obuli mu Ibādah ya hijrah, olwo Muhājir aleme kuwubisibwa n'alowooza nti ajja kufuna obugonvu nga tasoose kuyita mu bizibu n'obukalubo bw'ekkubo lya Da'wah. Olw'ensonga eyo, ayah eyo yakomekerezebwa n'Ebigambo bino;

وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ

"Era n'oyo afuluma ennyumba ye nga asenguse okudda eri Allāh n'Omubaka We, oluvannyuma ne kumutuukako okufa (nga tannatuuka): Mazima aba afunye empeera ye mu maaso ga Allāh." (An-Nisā'a: 100)

N'olw'ekyo, okufa nakwo kusuubirwa. Shaykh 'Abdul-Rahmān bin Hasan (Rahimahullāh) yagamba, mu "Ad-Duraru As-Sanniyyah" nti: "…wadde nga ebiseera ebisinga abo abakola hijrah bakomekkereza nga bali mu mbeera y'obutebenkevu (al-amnu), ekitiibwa (al-Izza), obuwanguzi (an-Nasru) n'obufuzi (at-Tamkin), nga bwe ky'ali ku Mubaka wa Allāh (SAW) n'abagoberezi be – okuva edda ne ku mulembe guno. Era okubeerawo kwa hijrah (gwe musingi), awatali kubusabuusa kwonna nti ku gwo Jihād eyimirizibwaawo, n'Ekigambo kya Allāh (Kalimah ya Tawhid) nekiwanikibwa waggulu wabuli kimu, n'okugondera Allāh ne kusobola okubeerawo mu nsi. N'emigaso gya hijrah mu nsi muno miyitirivu tegisobola kubalibwa, nga Allāh (SWT) bwe yagamba;

وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظُلِمُوا لَنُبَوِّئَنَّهُمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَلَأَجْرُ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

"N'abo abasenguka ku Lwa Allāh oluvannyuma lw'okulyazaamaanyizibwa, tugenda kubatebenkeza bulungi mu nsi, n'empeera ez'enkomerero (ezibalindiridde) ze zisinga obunene singa baali bamanyi." (An-Nahl: 41)

Eky'okubiri: Otekeddwa okubeera nga omanyi embeera entuufu ey'ekitundu (ky'owangaaliramu) okubeera Dār al-Kufr oba Dār al-Harb. Tetusobola kulaalika hijrah ku Basiraamu okuva mu kitundu nga embeera yakyo ya Dār al-Murakkabah, okujjako nga tasobola kwolesa ddiini ye, nga Ibn Taymiyyah (Rahimahullāh) bwe yabuuzibwa ebibuuzo bino wammanga ku kitundu kya Mārdīn n'Abasiraamu abaali bawangaalirayo;

Ebibuuzo: (a) Ekitundu ekyo (Mārdīn) kiri Dār al-Harb, oba kitundu kya mirembe (al-amnu/peace)? (b) Kyatteeka ku Musiraamu awangaalirayo okubeera nga akisenguka okudda mu Dār al-Islām, oba nedda? (c) Bw'ekiba nga kya tteeka ku ye okusenguka, n'atasenguka, okwo n'agattako n'okuyamba abalabe b'Abasiraamu ye kennyini wamu n'emmaali ye – abeera akoze ezzambi? (d) Abo abagamba nti munnanfuusi n'okumuvumirira, baba bakoze zzambi oba nedda?

Ibn Taymiyyah (Rahimahullāh) yaddamu bw'ati: "Al-Hamdulillāh! Omusaayi n'emmaali y'Abasiraamu bya mizizo (sacred) wonna we bali, kababe mu Mārdīn, oba awalala wonna. Okuyamba abo ababeera bayeekedde n'okujeemera Sharī'ah y'Obusiraamu kiri haraam, kakibe mu Mārdīn, oba awalala wonna. Oyo (Omusiraamu) awangaalirayo, bw'aba nga tasobola kwolesa ddiini ye, hijrah emukakatako. Ekitali ekyo (bw'aba nga asobola okwolesa eddini ye), okusenguka kuli Mustahabb, era kuba tekumukakatako. Okuyamba abalabe b'Abasiraamu ng'okozesa emmaali yo oba gwe kennyini kiri haraam ku bo (abatuuze b'omu kitundu ekyo), era kibakakatako okubeera nga beewala okukikola, mu buli ngeri. Ekyo bwe baba nga tebasobola kukikola okujjako nga bamaze kukola hijrah, olwo okusenguka kuba kufuuse Wājib ku buli kinno mu bo. Tekikkirizibwa kubavumirira (abo abatasenguse) bonna wamu nga ekibinja n'okubavunaana

okubeera abannanfuusi (nifāq), kubanga okuvumirira n'okuvunaana nifāq (obunnanfuusi) kyakomekebwa ku bantu ebeyawulidde mu Qur'ān ne Sunnah, era kino kisobola okutwaliramu abamu ku bantu ba e Mārdīn, n'abantu abalala abatali baayo.

Kyo ekyebuuzibwa ku Mārdīn okubeera Dār al-Harb oba ekitundu ky'emirembe (Dār as-Salām); (ekituufu) kiri Dār al-Murakkabah, kubanga embeera zombiriri mweziri. Si kitundu ekiwanguddwa, nga mu kyo Amateeka g'Obusiraamu gateekebwa mu nkola. Mu ngeri y'emu tekiri Dār al-Harb, nga abatuuze baamwo bakaafiiri abalumbagana Obusiraamu. Wabula, kiri mu muteeko ogw'okusatu, nga mu kitundu ekyo Omusiraamu ayisibwa nga bw'asaanidde okuyisibwa, n'oyo ayeekera Sharī'ah y'Obusiraamu alwanyisibwa n'okuyisibwa nga bw'ateekeddwa okuyisibwa."

Okusinzira ku bigambo bya Shaykh-ul Islām (Rahimahullāh) ebyo waggulu, tugamba nti kiri Mustahabb – ssi kya tteeka – okukola hijrah okuva mu kitundu ekimu singa Omusiraamu oyo abeera nga asobola okwolesa eddiini ye mu kyo, olwo twewale okuwaayiriza Abasiraamu abamu nti bakola zzambi (ery'obutasenguka) awatali bujulizi obutuufu era obweyolefu. Naye bw'aba nga tasobola kwolesa ddiini ye, hijrah abeera yatteeka ku ye, awatali kubusabuusa kwonna.

Eky'okusatu: Eky'etteeka ku mumanyi ('ālim) kiyinza okuba nga si kyatteeka ku Musiraamu owa bulijjo, era ebikakkata kw'oyo nga ku bibegabega bye kwe kutudde ensonga za Da'wah bisobola obutabeera bya tteeka eri Omusiraamu omulala atali ye, n'ekyo ekyetaagisa etteeka okubeera nga likutuukirizibwa nakyo (ku lwakyo) kiba kya tteeka*. Nabw'ekityo, obw'etteeka bwa hijrah ku bibiina (Jamā'āt) si bwe bumu nga obw'etteeka bwaayo ku muntu kinnomu, era obw'etteeka bwayo kw'abo nga hijrah yabwe ejja kuviirako emigaso eri Obusiraamu si bwe bumu nga obw'etteeka bw'oyo nga hijrah ye egenda kuleetawo obukoowu n'okumenyaka, awamu n'okukaluubiriza abalala abali naye. Amakulu – Omusiraamu ateekeddwa okugoberera n'okukolera ku bujulizi (ad-Dalā'il), so si akajaanja k'eddiini n'okutijja, kubanga ensonga eno ya Ddiini na Bujulizi (Shar'i).

* – "وما لا يتمُّ الواجب إلا به فهو الواجب"

Eky'okuna: Omusiramu talina kulagajjalira emiteeko (gy'abantu ku hijrah) egya nnyonnyolwa Ibn Qudāmah (Rahimahullāh) mu kitabo kye, "al-Mughnī". Laba ekitundu: "Emiteeko Gy'abantu ku Ibādah ya hijrah."

Eky'okutaano: Muhājir omutuufu asenguka ng'adda mu kitundu ekisingako kw'ekyo mw'abadde awangaalira. Bw'aba nga tasobola kifuna (amakulu – okutuuka mu kyo), olwo aba takakatibwako kusenguka. Nabw'ekityo, ateekeddwa kusenguka okuva mu Dār al-Kufr n'adda mu Dār al-Islām, oba okusenguka okuva mu kitundu omuli okuyigganyizibwa (religious persecution) n'agenda mu kitundu omuli obwenkanya n'obulungi. Ekitali ekyo, kuba kwekooya n'akumala budde na kwonoona ssente.

WEETEGEREZE ENSONGA ZINO

Ensonga ya Khilāfah (Islamic State) ne Khalīfah (Hāfidhahullāh)

Khilāfah (giyite Islamic State oba Dawla) ntuufu era eri ku mulamwa omutuufu. Ne Amir waayo, Khalīfah Abū Bakr al-Baghdādī (Hafidhahullāh) mutuufu okwawukanako nekw'ebyo ebyogerwa abakaafiiri awamu n'ebyo ebisasaanyizibwa Abasiraamu abali mu nsoga ya Jihād naye ate nga tebaasiima yadde omulundi ogumu okubeerawo kwa Dawla (Khilāfah). Era bakozze nnyo okulaaba nga balimba Ummah ku kituufu olw'ensonga zaabwe ezitalina mazima gonna. Ensonga eno, tukonyeko wano katono nnyo olw'obukulu bwaayo ku Ibaadah ya Hijrah mu mulembe gwaffe guno. Olw'ensonga nti Omusiraamu yenna tagenda kusenguka okujjako nga agenda mu bitundu bya Dawla oba mu bifo omuli abaddu abaakola bay'ah eri Khalīfah.

Oluvannyuma lw'ekyo Allāh (SWT) kye yagera mu kuttibwa kw'abamaseeka era abakulembeze ab'ebitiibwa ababiri, Amir Al-Mu'mineen wa Islamic State mu Iraq, Abū 'Umar al-Baghdādī ne minisita we asooka, Abū Hamzah al-Muhājir (Rahimahumullāh), tusaba Allāh abaanirize mu ba shuhada; akakiiko ka Shūra aka Dawla kaatuulirawo okusobola okusalawo ensonga y'obukulembeze bwa Dawla era, Alhamdulillāh, nnemuvaamu ebibala olw'enteekateeka ezaakolebwa ba shaykh bombiriri singa baba battidwa. Shura yatuula okumala ekaseera awamu ne baminisita ba Dawla, ba Wali (abakulembeze b'amatwale –Wilaayat), ba Ahl Al-Hall wa Al-'Aqd n'abakungu abalala. Oluvannyuma lw'olukiiko olwo baalangilira mu butongole (nga 16 May 2016) eri Ummah naddala ba Shuyukh baayo n'abakulembeze ba jihād (Qaadaatu), nga babayozayoza – nti bonna beegasse ku kuwerera (bay'ah) Shaykh al-Mujāhid Abū Bakr al-Baghdādī al-Hussainī al-Qurashī okubeera Amir Al-Mu'mineen wa Islamic State mu Iraq, ne

balonda ne Shaykh al-Mujāhid Abū 'Abdullāh al-Hasani al-Qurashī okubeera minisita we asooka era omumyuka we. Era mu 2013 oluvannyuma lwa Dawla okuyingira mu bitundu ya Shaam (Syria) n'okuyimirizaawo eggye lyayo ne ennamula za Shar'iah (al-Ahkam as-Shar'iyyah) nebajjuza obukwakkulizzo bw'okuyimirizaawo Khilāfah – ekyaddirira mu Ramadhan w'omwaka ogwo (August 2013) Khilāfah yalangilirwa ne Shaykh waffe Abū Du'a (Hafidhahullāh) n'atteekebwawo nga Khalīfah mu butongole era yalangilirwa eyali omwogezi wa Dawla omukulu mu kiseera ekyo Shaykh Abū Muhammad al-Adnānī ash-Shāmī (Rahimahullāh) mu bigambo bye ebyafulumira wansi w'omutwe: **"Eno y'Endagaano ya Allāh!"**

Waliwo 'bantu' ba jihād abataasanyukira nkyukakyuka eyo olw'ebigendererwa byabwe ebitali bya ddiini wadde nga okuva olwo bakoze bingi okulemesa Dawla. Mu byo baatya nti okujja kwa Khilāfah kugenda kubateeka ebbali, okutwala abalwanyi baabwe n'ebirala. Wabula ekizuuliddwa kiri nti; tewali yenna avuddeyo okusimbira ekkuli ensonga ya Dawla okujjako nga waliwo akabuuza ku manhaj ye, n'ekigendererwa kya jihadi ye. Beerimbika mu ahādith z'okwawula mu Ummah, wabula ate nebalekayo n'okusirikira ayat ne ahadith z'obumu n'obwetteeka bwakwo. Abamu ku bo bwe weetegereza obulungi, ojja kukizuula nti manhaj yabwe nfu mulimu nationalism (okugeza nga tebakkiriza ba muhājirin), n'okupinga 'global-jihad' eyo Allāh (SWT) gye yatulagira bwe yagamba;

وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّىٰ لاَ تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ فَإِنِ انْتَهَوْاْ فَإِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

"Era mubalwanyise okutuusa lwewatabeewo bukaafiiri bwonna, ebeere nga eddiini yonna ya Allāh. Naye bwe baba nga bakomezzaawo obukaafiiri bwabwe, mazima Allāh alaba ebyo bye bakola." (Al-Anfāl: 39)

Era tubalaamira okufumiitiriza ennyo ku bigambo (hadith) by'Omubaka wa Allāh (SAW) bino okuva mu Swahīh Muslim (18510);

[مَنْ خَلَعَ يَدًا مِنْ طَاعَةٍ، لَقِيَ اللهَ يَوْمَ الْقِيَمَة لَا حُجَّةَ لَهُ، وَمَنْ مَاتَ وَلَيْسَ فِي عُنُقِهِ بَيْعَةٌ، مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً]

- Amakulu: "Oyo yenna ajjayo omukono gwe okuva ku kugondera (omukulembeze) ajja kusisinkana Allāh ku Yawm'ul Qiyaamah nga talina hujja (ekyekwaso oba ensonga emuwolereza) yonna. N'oyo yenna afa naye nga talina bay'ah mu nsigo ye, aba afudde enfa ya Jahiliyyah."

Kino ssi ky'ekifo ky'okunnyonnyola fiqh wa Dawla/Khilāfah ne Khalīfah, wabula tulabula n'okulaamira buli yenna agenda okusenguka okubeera nga asaba nnyo Allāh (SWT) okumutuusa

mu kifo ekituufu ewali Dawla mu Wilaayat zaayo okwetoolola ensi (okumpi n'ewala) n'okubeera omwegendereza ennyo obutawubisibwa n'atuuka mu bantu oba ekifo ekitali kituufu.

Obukulu bw'Eniyya mu kukola Hijrah

Hijrah nga buli kintu kyonna, obutuufu bwayo kisinzira ku nniyyah ya Muhājir. Era ne hadith ekikakasa yayogerwa Nabbi (SAW) ng'atuuse e Madinah oluvannyuma lw'okusenguka okuva e Makkah, mu yo yakkaatiriza obukulu bw'enniyyah entuufu ku Ibādah ya hijrah eri ba Swahābah ba Muhājirīn n'abo abanaabagoberera mu kuyimirizaawo Ibādah eyo. Nabw'ekityo, Omusiraamu yenna ateekeddwa okulongoosa enniyyah ye ssi kuba nga atawaanira bwerere n'atuuka mu maaso g'Omulezi we (SWT) nga kye yali asuubira ssi ky'ekiriyo. Tusaba Allāh (SWT) atusobozese okulongoosa enniyyah zaffe mu buli kimu okutuusa lwe tunamusisinkana nga atusiimye. Yagamba Nabbi (SAW) mu hadith ya Abū Hafswa 'Umar Ibn al-Khattāb (Radhiallāhu Anhu), nti:

[إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَهِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ، وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا فَهِجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ]

- Amakulu: "Ddala emirimu gisinzira ku bigigendereddwaamu, Bw'ekityo nno buli omu afuna ekyo ky'aba agenderedde. Yenna anaabeera nga okusenguka kwe kuli ku Lwa Allāh n'Omubaka We ddala okusenguka kwe (kubalibwa nti) kuli ku Lwa Allāh n'Omubaka We. Nayenna anaabeera nga okusenguka kwe kuli ku lwa nsi eno agifune, oba omukyala amuwase, olwo okusenguka kwe kujja kuba kw'ekyo ky'asengukidde." - "Swahīh al-Bukhārī", "Kitāb Bad' al-Wahy" (Vol. 1/9, #1); ne "Swahīh Muslim", "Kitāb al-Imāra" (Vol. 3/1515, #1907)

Hijrah Esangulawo Amazambi Agaakulembera

Obujulizi buli mu kyafaayo ky'okusiramuka kwa 'Amr Ibn Al-'Aas (Radhiallāhu Anhu) eyagamba, nti: "Allāh bwe yateeka okwagala Obusiraamu mu mutima gwange, nagenda eri Nabbi (SAW) nemugamba, nti: "Yanjuluza omukono gwo ogwa ddyo mbeere nga nkuwa obweyamu bwange (Bay'ah)." (Nabbi) n'ayanjuluza omukono gwe ogwa ddyo; naye nze omukono gwange nengujjawo. Nabbi kwe kumbuuza nti: "Kiki ekikutuuseeko, owange gwe 'Amr?" Nemuddamu, nti: "Njagala kuteekawo akakwakkkulizo." N'ambuuza: "Oyagala kuteekawo kakwakkulizo ki?" Nemugamba, nti: "Okubeera nga nsonyiyibwa." Nabbi n'anziramu, nti: "Tokimanyi nti Okusiramuka kusangulawo amazambi ag'oluberyeberye? Ne hijrah esangulawo amazambi gonna ag'emabega? Ne Hijja esangulawo amazambi gonna ag'emabega?" (Muslim)

Nabbi (SAW) bwe yasenguka n'adda e Madīnah, At-Tufayl Ibn 'Amr Ad-Dawsī (Radhiallāhu Anhu) naye yasenguka ne munne e Madīnah. Embeera y'obudde bwaayo yabakaluubiriza

okuwangaalirayo. Munne teyasobola kugigumiikiriza oluvannyuma lw'okukwatibwa ekirwadde, era neyeesala ku ngalo ze omusaayi negumuvaamu nga mungi n'afa. Oluvannyuma At-Tufayl yamulaba mu kirooto. (mu kyo) Yali alabika bulungi naye nga akweese emikono gye. At-Tufayl n'amubuuza: "Omulezi wo yakukoledde ki?" Omusajja n'amuddamu: "Allāh yansonyiye kulwa hijrah yange eri Nabbi We." At-Tufayl kwe kumubuuza, nti: "Lwaki okweka emikono gyo?" N'amuddamu: "Bangambye nti, "Tetugenda kuddaabiriza kyewayonyoonye." At-Tufayl ekirooto kye ekyo yakinyumiza Muhammad (SAW). Oluvannyuma Omubaka wa Allāh (SAW) n'asaba: "Ayi Allāh, (nkusaba) neera musonyiwe (olw'okwesalako engalo ze) olw'emikono gye gy'ombiriri." (Muslim)

Hijrah kibala kya Aqīdah ya Al-Walā'a wal-Barā'a

Baganda ne bannyinaze Abakkiriza mukimanye nti akamu ku bukwakkulizo (Shurūt) bw'Obusiraamu (okubeera nga butuufu era nga bujjuvu) n'empagi kwe buyimiridde, ye Aqīdah ya Al-Walā'a wal-Barā'a eyo Allāh (SWT) gye yatulaalikako. Nga kwe kwagala n'okukyawa ku lwa Allāh (SWT). Nga Bwe yagamba;

اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

"Allāh ye Wali (omukuumi – protector/guardian) w'abakkiriza. Abaggya mu bizikiza n'abatwala mu kitangaala. N'abakaafiiri nannyinibo (abeyeeyimirira ensonga zaabwe – supporters/helpers) be ba twaguuti (Sitaane). Babaggya mu kitangaala ne babatwala mu kizikiza. Abo be bannannyini (kuyingira mu) muliro, bo ba kugubeeramu lubeerera." (Al-Baqarah: 257)

Era y'emu ku nsonga enkulu ennyo eziviirako okusenguka ku lwa Allāh (SWT), nabw'ekityo buli Musiraamu yenna nga Aqīdah ye eya Al-Walā'aa wal-Barā'a nnafu Ibādah ya hijrah abeera tajja kugisobola, mu ngeri y'emu oyo yenna nga munywevu ku yo okusenguka n'okweyawula ku bakaafiiri kibeera kyangu eri Nafs ye – Insha'Allāh. Allāh (SWT) yatulunngamya dda ku nsonga eno, bwe yagamba mu Kitabo Kye, nti;

لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ

"Abakkiriza tebafuulanga abakaafiiri ab'emikwano okuggyako abakkiriza (bannaabwe)." (Aal-Imrān: 28)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

"Abange mmwe abakkiriza! Temufuulanga Abayudaaya n'Abakristaayo ab'emikwano, ba mikwano bokka na bokka. N'omuntu abakwana mu mmwe mazima ye abeera wa mu bo. Allāh talunngamya kibiina ky'abalyazaamaaanyi." (Al-Mā'idah: 51)

إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ (55) وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ

"Mazima Wali (omukuumi) wammwe ye Allāh n'Omubaka We n'abo abakkiriza; abo abayimirizaawo esswala ne bawaayo zzakaati nga bo bakutama (nga basinza Allāh). N'oyo yenna ayeefuza Allāh n'Omubaka We n'abo abakkiriza; (amanye nti) ekibiina kya Allāh bo be b'okuwangula." (Al-Mā'idah: 55-56)

بَرَاءَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

"Okulangirira okuggyawo endagaano (kukoleddwa) nga kuva eri Allāh n'Omubaka We eri abo bwe mwalaganyisa mu ba mushrikīn" (Tawbah: 1)

لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ

"Toyinza kusanga kibiina (eky'abantu) abakkiriza Allāh n'Olunaku Lw'enkomerero nga baagala abo abayigganya Allāh n'Omubaka We nandibadde nga babadde bakitaabwe oba batabani baabwe oba baganda baabwe oba ab'ennganda zaabwe…" (Al-Mujādilah: 22)

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِيٓ إِبْرَاهِيمَ وَٱلَّذِينَ مَعَهُۥٓ إِذْ قَالُواْ لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَءَآؤُاْ مِّنكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ ٱلْعَدَاوَةُ وَٱلْبَغْضَآءُ أَبَداً حَتَّىٰ تُؤْمِنُواْ بِٱللَّهِ وَحْدَهُ

"Mazima mwalina eky'okugoberera ekirungi ddala mu (Nabbi) Ibrāhīm n'abo abaali awamu naye, mu kiseera bwe baagamba ekibiina kyabwe nti: Mazima ffe tubaawukanyeeko (era twesambye) ne kw'ebyo bye musinza ebitali Allāh: Tubawakanyizza era bumaze okweyoleka wakati waffe nammwe obulabe n'obukyayi obw'olubeerera okutuusa lwe munakkiriza Allāh (ali Omu Oyo) Yekka." (Al-Mumtahinah: 4)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آَمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ إِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَإِيَّاكُمْ أَنْ تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ

"Abange mmwe abakkiriza! Temufuulanga abalabe Bange era abalabe bammwe ab'emikwano – nga muteeka gye bali omukwano ng'ate mazima baawakanya ebyo ebyabajjira eby'amazima (Qur'ān ne Sunnah), ne baggya Omubaka nammwe (mu Makkah) ku lw'okuba mukkiriza Allāh Omulezi wammwe." (Mumtahinah: 1)

Kituufu era kikakafu nti buli Musiraamu yenna alina Aqīdah enneyolefu mu ayāt ezo waggulu n'endala empitirivu okuggyako nga yatuukiriza dda Ibādah ya hijrah, oba nga ali mu nteekateeka z'okubeera nga agikola, oba nga aluubirira okubeera mw'abo abatuukibwako okufa kwabwe nga baagikola, oba nga waakiri asaba Omulezi we (Azza wa Jalla) okubeera nga amusobozesa okugikola. Era bweweetegereza ebyafaayo bya hijrah byonna okuva edda n'edda, ojja kukizuula nti Aqīdah ya Al-Walā wal-Barā'a yeeviirako abaddu ba Allāh (SWT) okubeera nga basenguka okudda mu Dār al-Islām. Mu ngeri y'emu, nga oggyeko abo abatalina busobozi kugikola, ennamba esigadde (nga nayo y'esinga obunene) mu Basiraamu abasiima n'okwegomba okuwangaalira mu bakaafiiri – be bo abatalina Aqīdah eno nga n'olw'ensonga eyo Obusiraamu bwabwe bwa kicupuli (ng'obujulizi bwe bulaga mu Qur'ān ne Sunnah).

Eddaala lya ba Muhājirin

Ba Muhājirīn ba wagggulu ku ba Answār kubanga baagatta okukola hijrah n'okutaasa Obusiraamu n'Omubaka wa Allāh;

وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتَهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

"N'abaakulembera abaasooka (mu Busiraamu) mu Basenguse (Muhājirīn) n'Abaataasa (Answār), n'abo abaabagoberera mu kukola obulungi – Allāh yabasiima nabo ne bamusiima; n'abategekera Ejjana nga gikulukuta wansi waayo emigga; baakutuula mu yo obugenderevu n'obugenderevu. Okwo kwe Kwesiima Okusukkirivu." (Tawbah: 100)

لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ (8) وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي

صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

"(N'abo balinako omugabo) abaavu abasenguka (okuva e Makkah) abo abaaggyibwa mu maka gaabwe ne mu mmaali yaabwe (ne balondawo okubuyabulira), nga banoonya ebigabwa bya Allāh n'Okusiima Kwe, ne bataasa Allāh n'Omubaka We. Abo be bakkiriza ab'amazima; N'abo abaatebenkera (ba Answār) mu kibuga (Madīnah) ne mu bukkiriza oluberyeberye lwabwe (abasenze nga tebannabajjira), (ne babeera) nga baagala abo abaasenguka okugenda gye bali (bababudamye); ne batafuna mu mitima gyabwe kwetaaga (nsaalwa na buggya) mw'ebyo ebibaweereddwa (abaasenguka), wabula nebeeresa ne batakulembeza ku kuwa (abanoonyi b'obubudamu) emyoyo gyabwe newankubadde nga balina nabo obwetaavu. N'omuntu akuuma omutuube gwe (ogw'okwegomba); - abo be b'okulokoka. N'abo abajja oluvannyuma lwabwe nga bagamba nti: Ayi Omulezi waffe! Tusonyiwe ffe ne baganda baffe abo abaatukulembera mu kukkiriza, era tossa mu mitima gyaffe akakukuuzi konna kw'abo abakkiriza. Omulezi waffe! Ggwe Mukwatampola Omusaasizi." (Al-Hashr: 8-9)

أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ (19) الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ (20) يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُقِيمٌ (21) خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ

"Mututte okunywesa bahujaaji n'okulabirira Omuzigiti Gw'emizizo nti kufaanana nga oyo eyakkiriza Allāh n'Olunaku Lw'enkomerero, era n'alwana mu Kkubo lya Allāh? Tebenkanankana awali Allāh. Ne Allāh tayinza kulunngamya kibiina ky'abalyazaamaanyi. Abo abakkiriza ne basenguka era ne balwana mu Kkubo lya Allāh (nga bawaayo) emmaali yaabwe n'emyoyo gyabwe, be basinga amadaala aga waggulu awali Allāh. Era abo be b'okwesiima. Omulezi waabwe abasanyusa ng'abategeeza nga bwe balina okusaasira okuva gy'Ali n'okusiimibwa, n'Ejjana nga balina mu yo ebyengera eby'olubeerera. Ba kugibeeramu lubeerera mirembe na mirembe. Mazima Allāh w'Ali waliwo empeera ennene." (Tawbah: 19-22)

Hijrah y'enkola (Manhaj) y'abalongoofu mu buli mulembe

Hijrah ye manhaj (enkola) y'abalongoofu bonna mu buli mulembe okutuuka ku Qiyaamah – amakulu Omusiraamu okusenguka okuva mu Dar al-Kufr/Harb eri Dar al-Islām bw'aba nga

tasobola kwolesa Busiraamu bwe n'olw'okutya ebikemo (al-Fitan) nga kw'otadde n'okweyunga ku bakkiriza banne mu kweteekerateekera (al-Idaadi) okulwanyisa (al-Jihād) abakaaafiiri n'okukuuma ensalosalo za Dār al-Islām (ar-Ribat). Ebyafaayo by'eddiini eno ey'ekitiibwa bijulira ensonga eno awamu n'obujulizi bwa Qur'ān, Sunnah ne Ijma y'abamanyi abatuufu.

Okunnyonnyola Hadith: "Tewali Hijrah oluvannyuma lw'okuwangula"

Hadith eno esangibwa mu "Swahīh Bukhāri" (1834) ne "Swahīh Muslim" (1353) okuva ku Ibn Abbās (Radhiallāhu Anhuma) eyagamba nti: "Omubaka wa Allāh (SAW) yagamba ku lunaku lwe yawangula Makkah, nti; "Tewakyaliwo hijrah, wabula (kati waliwo) Jihād n'enniya. Era bwe mubanga mukowooleddwa eri okulwana, mwanukulenga (omulanga ogwo). Mazima ekibuga kino (Makkah) Allāh yakifuula kya mizizo olunaku lwe yatonda Eggulu n'Ensi…" Mu "Swahīh Muslim" (1864) okuva ku A'isha (Radhiallāhu Anha), eyagamba, nti: "Omubaka wa Allāh (SAW) yabuuzibwa ku hijrah n'addamu nti; "Tewakyaliwo hijrah oluvannyuma lw'okuwangula (Makkah), wabula (kati ekiriwo ye) Jihād n'Enniya. Era bwe mubanga mukowooleddwa okufuluma okugenda okulwana, mugende nga." Hadith y'eno wammanga mu luwarabu lwayo, okuva mu "Jāmi` at-Tirmidhi" – ekitundu kya Kitāb al-Maghāzi;

[لاَ هِجْرَةَ بَعْدَ الْفَتْحِ وَلَكِنْ جِهَادٌ وَنِيَّةٌ وَإِذَا اسْتُنْفِرْتُمْ فَانْفِرُوا]

Imām An-Nawawī (Rahimahullāh) yagamba bw'ati nga annyonnyola hadith ya A'isha (Radhiallāhu Anha) eyo mu "Sharh Swahīh Muslim" (9/127-128): "Ba 'Ulamā baagamba nti okukola hijrah okuva mu Dār al-Harb eri Dār al-Islām kwa kusigalawo okutuukira ddala ku Lunaku Lw'okuzuukira, era waliwo engeri bbiri mu kunnyonnyola hadith eyo (eya A'isha); Esooka – kitegeeza nti tewakyaliwo hijrah oluvannyuma lw'okuwangula Makkah kubanga yali emaze okufuuka Dār al-Islām ng'ate hijrah ekolebwa okuva mu Dār al-Harb…"

Al-Hāfidh Ibn Hajar al-Asqalānī (Rahimahullāh) yagamba mu "Fat'h al-Bāri – Sharh Swahīh Bukhārī" (4/47), nti: "Amakulu (gaayo) gali nti obw'etteeka bw'okukola hijrah okuva e Makkah kukomye oluvannyuma lw'okugiwangula, kubanga kati (ekibuga ekyo) kifuuse Dār al-Islām…"

Shaykh-ul Islām Ibn Taymiyyah (Rahimahullāh) yagamba bw'ati mu "Majmoo' Al-Fatāwa" (8/281-282): "Era (Nabbi (SAW)) yagamba: "Tewakyaliwo hijrah oluvannyuma lw'okuwangula (ekibuga Makkah), wabula (kati waliwo) Jihād n'Enniya…" Era (n'awalala Nabbi (SAW)) n'agamba" "Hijrah tegenda kukoma nga omulabe akyalwanyisibwa." – z'ombiriri ntuufu, era y'ali ategeeza hijrah eyali emanyikiddwa ku mulembe gwe, nga nayo kwe (kw'ali) okukola hijrah e

Madīnah okuva e Makkah n'ebitundu ebirala mu Buwarabu, kubanga hijrah eyo y'ali yalaalikibwa mu kiseera nga Makkah n'ebitundu ebirala biky'ali Dār al-Kufr oba Dār al-Harb, nga Obukkiriza (Al-Imān) buli Madīnah. Nabw'ekityo, hijrah okuva mu Dār al-Kufr eri Dār al-Islām y'ali yatteeka (Wājib) kw'abo abaali balina obusobozi obugikola. Oluvannyuma, Makkah bwe yawangulwa neefuka Dār al-Islām n'abawarabu ne basiramuka, ebitundu ebyo byonna ne bifuuka Dār al-Islām. Kye yava agamba (Nabbi (SAW) nti: "Tewaliwo hijrah oluvannyuma lw'okuwangula (ekibuga Makkah)…"

Hijrah tegenda kukoma (yakusigalawo)

Hijrah yakusigalawo okutuukira ddala ku Lunaku Lw'enkomerero (Yawm-ul Qiyāmah). Mu "Musnad" ya Imām Ahmad (1/192), okuva ku Mālik Ibn Yakhāmir okuva ku 'Abdullāh Ibn As-Sa'dee (Radhiallāhu Anhu), nti Nabbi (SAW) yagamba; "Hijrah tegenda kukoma nga omulabe akyalwanyisibwa." Era Mu'āwiyyah Ibn Abī Sufyān ne Abdur-Rahmān Ibn 'Awf ne 'Abdullah Ibn 'Amr ibn Al-'Ās (Radhiallāhu Anhu) baagamba nti mazima ddala Nabbi (SAW) yagamba, nti: "Mazima hijrah erina obubonero bubiri. Akamu kwe kubeera nga oleka ebikolwa ebibi (amazambi), akalala kwe kubeera nga osenguka eri Allāh n'Omubaka We. Era hijrah tekoma ebbanga okwenenya (tawbah) nga kukyakkirizibwa, n'okwenenya tekugenda kukoma okutuusa nga enjuba eviiridde ebugwanjuba. Olwo bw'enaavaayo (okuviirayo ebugwanjuba – west) omutima gugenda kuzibikirwa wamu n'ebyo ebiri munda waagwo." NB: Hadith esoose eya 'Abdullāh Ibn As-Sa'dee (Radhiallāhu Anhu) yajjira mu kkubo eddala mu "Musnad" ya Imām Ahmad (Rahimahullāh) - (5/270), n'olw'ensonga eyo eri Swahīh.

Yagamba Omubaka wa Allāh (SAW) mu hadith ya Mu'awiyyah (Radhiallāhu Anhu) nti;

[لاَ تَنْقَطِعُ الْهِجْرَةُ حَتَّى تَنْقَطِعَ التَّوْبَةُ وَلاَ تَنْقَطِعُ التَّوْبَةُ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا]

- eri mu "Al-Musnad" ya Imām Ahmad, Vol. 4/99; Abū Dāwūd mu, "Kitāb al-Jihād", Vol.3/7, #2479; ne Ad-Dārami mu , "Kitāb as-Siyyar" Vol. 2/239. Al-Albanī yagamba nti eri Swahīh mu kitabo kye "Swahīh al-Jā'mi as-Swaghīr", Vol.6/186, #7346.

Ne hadith eno mu "Sunan An-Nasā'ī" (mu Kitāb al-Bay'ah);

[عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ وَاقِدٍ السَّعْدِيِّ، قَالَ وَفَدْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فِي وَفْدٍ كُلُّنَا يَطْلُبُ حَاجَةً وَكُنْتُ آخِرَهُمْ دُخُولاً عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي تَرَكْتُ مَنْ خَلْفِي وَهُمْ يَزْعُمُونَ أَنَّ الْهِجْرَةَ قَدِ انْقَطَعَتْ . قَالَ " لاَ تَنْقَطِعُ الْهِجْرَةُ مَا قُوتِلَ الْكُفَّارُ]

- Amakulu: Okuva ku 'Abdullāh bin Wāqidan As-Sa'di (Radhiallāhu Anhu) eyagamba, nti: "Twajjira mu kibinja eri Omubaka wa Allāh (SAW), buli omu kuffe ng'alina ekibuuzo eky'okumubuuza. Nze nnasembayo okuyingira Omubaka wa Allāh weyali, ne mugamba: "Owange gwe Omubaka wa Allāh! Nnaleseeyo (gye nvudde) nnaleseeyo abantu abagamba nti okusenguka (hijrah) kukomye." Nabbi n'angamba, nti: "Hijrah tegenda kukoma nga abakaafiiri bakyalwanyisibwa."

Kituufu, hijrah tegenda kukoma kubeerawo nga abalabe – abakaafiiri ne ba murtaddin – bakyalwanyisibwa, wonna okwetoloola ensi so si mu Iraq, Sham, Somalia, Libya, n'ebitundu ebirala omuli jihād olwaleero. Kubanga wajja kubeerangawo ekibinja ekirwanyi mu Ummah eno nga kilwana ku Lwa Allāh okutuusa Masihi (AS) lw'anakka okubeera nga abakulembera mu lutalo ssematalo (malhama), nga wabulayo akaseera katono nnyo Essawa ayimirizibweewo – nga omwogezi w'amazima era omwesigwa Nabbi (SAW) bwe yatukakasa.

Abakaafiiri ne bannaabwe ba murtaddin nebwebanaakola batya okuzibikira n'okukutulawo amakubo ga hijrah, amalala gajja kuggulwangawo eri abo abateeka obwesige bwabwe mu Allāh. N'edduwa z'aba muhājirin mu lugendo lwaabwe olwo z'ezino;

عَسَىٰ رَبِّيٓ أَن يَهْدِيَنِى سَوَآءَ ٱلسَّبِيلِ

"…Omulezi wange ajja kunnunngamya eri Ekkubo Eggolokofu (ery'okusengukiramu)." (Al-Qasas: 22)

إِنِّى ذَاهِبٌ إِلَىٰ رَبِّى سَيَهْدِينِ

"Mazima nze ngenze eri Omulezi wange! Ajja kunnunngamya (andage ekkubo erintwala mu Dār al-Islām)." (As-Swaffaat: 99)

إِنِّى مُهَاجِرٌ إِلَىٰ رَبِّيٓ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ

"Mazima nze nsenguse okudda eri Omulezi wange.Mazima Ye ye Ow'ekitiibwa Omukakasa." (Al-Ankabut: 26)

وَعَجِلْتُ إِلَيْكَ رَبِّ لِتَرْضَىٰ

"…nnyanguye okujja Gy'oli Omulezi wange Olyoke osiime." (Twaha: 84)

Nabw'ekityo, eby'okulabirako byaabwe (role models) ku hijrah be Babaka (AS) abaali abamalirivu abaakosebwa n'okuyigganyizibwa ku Lwa Allāh, nebatabifuula okwenkanya nkanya nebibonerezo bya Allāh (SWT). Wabula muhājir yenna ateekeddwa okukikakasa nti safaali ye ejjuddemu obukalubo n'ebizibu, ebiviirako omuddu okusembeera eri Omulezi we (SWT) – olwo olugendo ne bwelunamwetaagisa entuuyo n'omusaayi okusobola okulumalako, muhājir abeera ajja kulafuubana mu buli ngeri okulaba nga afuna empeera ennungi n'okusiimibwa Allāh (SWT). Abeera ajja kulwanyisa omulabe nnamba emu (Sitaane), eyeesimbye mu kkubo lye eri ekifo mw'asobolera okuwangaalira nga (ali) muwahhidu era mujāhidu ow'ekitiibwa; era nga singa afa oba n'attibwa, olwo obuddo bwe ky'ekifo eky'amazima wansi wa Arshi ya Allāh (SWT).

Okubeera ow'Amazima ku Hijrah

Allāh (SWT) yagamba;

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ (2) كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ

"Abange mmwe abakkiriza! Lwaki mwogera ebyo bye mutakola? Kyayitirira okutamibwa awali Allāh eky'okubeera nga mwogera ebyo bye mutakola." (As-Swaff: 2-3)

وَلَوْ أَرَادُواْ ٱلْخُرُوجَ لَأَعَدُّواْ لَهُ عُدَّةً وَلَٰكِن كَرِهَ ٱللَّهُ ٱنۢبِعَاثَهُمْ فَثَبَّطَهُمْ وَقِيلَ ٱقْعُدُواْ مَعَ ٱلْقَٰعِدِينَ

"Era singa baali baagadde okugenda (ku lutalo) bandikwetegekedde olwetegeka, naye Allāh yatamwa okugenda kwabwe n'abagayaaza, (ne bagambibwa nti); Mutuule awamu n'abatudde." (Tawbah: 46)

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَكُونُواْ مَعَ ٱلصَّٰدِقِينَ

"Abange mmwe abakkiriza! Mutye Allāh, era mubeere awamu n'abakkiriza ab'amazima." (Tawbah: 119)

Ayāt nga zino zaatiisa nnyo ba Swahābah ne beetereeza si kuba nga Allāh (SWT) abateeka mu bannaanfuusi. Okutya obunnaanfuusi kwe baalina mu mitima gyabwe tekwabawa budde bwa kuwummula, okwawukanako n'Abasiraamu b'omulembe guno abalaba nti bali bulungi era nti batebenkevu ku kikwatagana n'Obusiraamu bwaabwe. Ba Swahābah baakimanya nti obwennyini bw'obunnaanfuusi – obunene n'obutono – kwekubeera nga ekiri munda kyawukana n'ekyo ekyeyolese ku ngulu, n'obunnaanfuusi obutono busobola okuzaala obunnaanfuusi obunene.

Olw'ensonga eyo, obweyamu bw'okukola hijrah omuddu bwe yakola eri Allāh (SWT) naye n'atabutuukiriza busobola okumuviirako enkomerero embi ennyo. Allāh (SWT) yagamba;

وَمِنْهُمْ مَنْ عَاهَدَ اللَّهَ لَئِنْ آتَانَا مِنْ فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ وَلَنَكُونَنَّ مِنَ الصَّالِحِينَ (75) فَلَمَّا آتَاهُمْ مِنْ فَضْلِهِ بَخِلُوا بِهِ وَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُعْرِضُونَ (76) فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِي قُلُوبِهِمْ إِلَى يَوْمِ يَلْقَوْنَهُ بِمَا أَخْلَفُوا اللَّهَ مَا وَعَدُوهُ وَبِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ

"Ne mu bo (abannanfuusi), mulimu oyo eyalagaanyisa Allāh, nti: Bw'anaaba nga atuwadde mu bigabwa Bye tujja kusaddaakira ddala era tujja kubeerera ddala mu balongoonfu. Wabula bwe yamala okubawa mu bigabwa Bye, ne babikodowalira ne bakyuka, nga nabo bawakanya (kye baalagaanyisa). N'olw'ekyo, n'abagoberezaako obunnanfuusi mu mitima gyabwe okutuusa ku lunaku lwe balimusisinkana, ku lw'okwawukana ku Allāh mw'ekyo kye baamulagaanyisa, ne ku lw'ebyo bye baali balimba." (Tawbah: 75-77)

NB: Allāh (SWT) atugamba nti yabonereza abannaanfuusi n'ekibonerezo ky'obunnaanfuusi obulala (okweyogerako) olw'okwawukana ku kye baamulagaanyisa oluberyeberye. Era bw'etyo bwe yali enkola ya ba Banī Israeli ku Wājibāt (Ibādāt ezaali zabalaalikibwako), nga Allāh (SWT) bwe yatunyumiza mu Surat Al-Baqarah: 71 ne 246.

Hassan al-Basrī (Rahimahullāh) yagamba: "Tewali muntu yenna atya obunnaanfuusi okujjako omukkiriza, era tewali muntu yenna atebenkera ku bwo (nga tabwelaliikirira) okujjako omunnanfuusi." ("Jāmi' Al-'Ulūm wal-Hikam" – ekya Ibn Rajab al-Hanbalī).

Nabw'ekityo, buli Musiraamu yenna akeereyesezza okutuukiriza Ibādah ya hijrah, olw'ensonga yonna ateekeddwa okutya Allāh (SWT) si kuba nga amuteeka mu bannaanfuusi nga bwe kilagiddwa waggulu. Kale nno, muganda wange ne mmwannyize ow'ekitiibwa weetereze – era wesigamire Omulezi wo Yekka, obeere nga otuukiriza obweyamu bwo.

Ezzambi ly'okuddayo gye wali wasenguka

Omusiraamu eyakola hijrah takkirizibwa okubeera nga akyuka okuva ku hijrah ye n'addayo gye y'ali yava (Dār al-Kufr) nga talina nsonga ekkirizibwa. Abeera akoze erimu ku mazambi amanene ennyo. Abū Hurayrah (Radhiallāhu Anhu) yagamba: "Amazambi amanene gali musanvu; erisooka mu go – ye shirk, n'okutta omuntu (mu bukyamu), n'okutemerera abakyala abafumbo (obwenzi), n'okuddayo okuwangaala nga munnamalungu oluvannyuma lw'okukola hijrah (okuddayo gyewava)." – "Al-Adab Al-Mufrad" ekya Imām Bukhārī (Rahimahullāh). Allāh (SWT) yatulabula dda (okutwaliza awamu) kw'ekyo;

وَمَن يُبَدِّلْ نِعْمَةَ ٱللَّهِ مِن بَعْدِ مَا جَآءَتْهُ فَإِنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلْعِقَابِ

"N'omuntu akyusa ekyengera kya Allāh oluvannyuma lw'okumutuukako, Mazima Allāh Muyitirivu wa kubonereza." (Al-Baqarah: 211)

SINGA OLEMELERWA OKUKOLA HIJRAH

Ekibuuzo:
Nkoze ntya (amakulu **Plan B**) singa mmalirira okusenguka eri Dār al-Islām (**Plan A**) naye abakaafiiri ne bannemesa (olwa National ID, viza, ppaasipooti, okuteega ku nsalosalo, okusiba, n'emiziziko emilala) oba embeera neegaana, okugeza nga okubulwa ssente oba ekkubo?

Okuddamu (Answer);

ABAKULEMBEZE BA JIHĀD KYE BAGAMBA

Amīr'ul Muslimīn, Khalīfah Abū Bakr al-Baghdādī (Hāfidhahullāh)

Khalīfah Abū Bakr al-Baghdādī, Ibrāhīm bin Awwad (Hāfidhahullāh) bwe yali alunngamya Ummah mu bubaka bwe ku ntandikwa ya Dhul Hijja 1439 obwali wansi w'omutwe (وَبَشِّرِ ٱلصَّابِرِينَ) bino wammanga by'ebimu ku bigambo bye;

"Eri ba muwahhideen ba Ummah eno ab'amazima okutwaliza awamu, naddala ne ba mujāhideen abakyanyweredde ku nsalosalo z'Obusiraamu, eri batabani ba tawhīd, bannannyini kwetikka Obubaka, abo abakwatiridde aqīdah mu buvanjuba ne mubugwanjuba; nsaba Allāh akkirize emirimu gyaffe ffena emirungi era akomyeewo Eid al-Adhuha ey'emikisa gyetuli ffenna, nga ejjudde emikisa ne iman, obuwanguzi (nasru) n'okunywera (tamkin) kwa Islamic State. Mbayozayoza, abange mmwe baganda bange abakkiriza ku lw'ebyo byonna bye muliko mu kugulumiza ebivunaanyizibwa bya Allāh nga Mumusinza Ye Yekka, mwenyereza ku Biragiro Bye, mukkakanya abalabe Be n'okukuuma Ensalosalo Ze. Nsaba Allāh abasasulemu nobulungi ku lw'Obusiraamu n'Abasiraamu."

Yalaamira amagye ga Khilāfah okwetoloola ensi yonna, n'agamba; "Abange mmwe abajaasi b'Obusiraamu abasitudde bendeera yaabwo, Abange mmwe empologoma ezitasirisa lutalo mu bibira ne mu ddwaniro – mujjukire nga nnyo ayat zino..." n'asoma Surat Az-Zumar: 36-38 ne

Aal-Imrān: 139-140. Oluvannyuma n'abakuutira ng'abagamba; "…nabw'ekityo mukolerere nnyo obuwanguzi awamu n'okwewaayo, mubeera bagumiikiriza mu kunoonya shahaada n'okusuubira empeera (okuva ewa Allāh), mwesigamire Oyo alina mu Mikono Gye obufuzi bwa buli kimu, essuubi muliteeke mu Ye ery'okufuna obuwagizi, obulunngamu, n'omulamwa, era mu gende mumaaso – kubanga lino ly'ekkubo lya Bannabbi n'Ababaka ('Alayhim ssalaam): Hijrah, Qitaal, omusaayi ne mayiti." N'agenda mu maaso n'okubakuutira; "…mwenywereze ku bulunngamu bwa Nabbi wammwe (SAW), eyagamba (mu hadith) nti; "Era mbalagira (okwenywereza ku) ebintu bitaano Allāh bye yandagira: obumu (al-jamā'ah), obuwulize (as-sam'u), obugonvu (at-twā'a), okusenguka (al-hijrah) n'okulwana mu Kkubo lya Allāh (al-jihād fi sabeelillah) – kubanga mazima ddala oyo yenna ayekutula okuva ku jamā'ah ekigero ky'oluta aba yejjeeko y'Obusiraamu okuva mu nsigo ye okutuusa lw'adda…"

Bwe yali akkomekkereza obubaka bwe, n'ayogera ebigambo bino wammanga nga alunngamya ba mujāhideen bonna abawangaalira mu nsi z'abakaafiiri;-

"Neera tuyozayoza empologoma enkambwe (ba mujāhideen – 'Lone Wolves') abali mu nsi z'omusalaaba (Cross) mu Canada, Europe n'awalala wonna – olw'ebikolwa byabwe eby'ettendo mu kuwagira baganda baabwe (ba mujāhideen mu Dawla). Tusaba Allāh ateeke emikisa mu kaweefube wammwe era akkirize n'obuvumu bwammwe. Kale nno, Abange mmwe abawagizi ba Khilāfah, mugoberere mu bigere bya baganda bammwe abo. Mukole enteekateeka zonna eziba zibanguyidde, obwesige bwammwe mubuteeke Allāh (), mulonde 'targets' zammwe, oluvannyuma mukole olulumba olugenda okubayuzaamu emitima gyabwe (olw'entiisa ennene) n'okubasuula eddalu. Kubanga essasi (bullet) erifumita, oba ekyambe ekisogeddwa munda mu byenda, oba okutulisa bbomu mu bifo ebyo mwe muwangaalira (dār al-kufr/harb) byenkana nkanira ddala ne operation lukumi zemukoledde wano nnaffe (mu dār al-Islām). N'olwekyo, mweteekateekere olutalo, era mukoleeze omuliro gwalwo ennimi zaagwo zibeere nga zisanyaawo abakaafiiri abalumbaganyi (Crusaders) ne ba murtaddin. Era mu nnaku zino embale (1-10 Dhul Hijja), mbajjukiza, Abange mmwe abajaasi ba Khilāfah n'abawagizi baayo okubeera nga muzza obujja eky'okulabirako ekyakolebwa mu kutemula Ja'd Ibn Dirham – (amakulu) mubeere nga musanjaga buli 'secularist' yenna, ba mushrikina ne murtad yenna alwanyisa Allāh n'Omubaka we – era nsaba Allāh akkirize."

Shaykh Abū Muhammad al-Adnānī Ash-Shāmī (Rahimahullāh)

Sh. Abū Muhammad al-Adnānī (Rahimahullāh) bwe yali alunngamya abakkiriza mw'abo abatasobodde kuyingira oba okutuuka mu bitundu (Wilāyāt) bya Islamic State (ad-Dawlah al-Islāmiyyah) – nga nayo ye Dār al-Islām era Khilaafah enkakafu ku mulembe gwaffe guno, yagamba bw'ati mu bigambo bye ebyafulumizibwa mu Sha'bān wa 1437H wansi w'omutwe gwa (**وَيَحْيَىٰ مَنْ حَيَّ عَن بَيِّنَةٍ**), yagamba, nti;

"Abange mmwe abaddu ba Allāh, ba Muwahhideen! Bwekiba nga ba twawaaghit bagaddewo omulyango gwa hijrah mu maaso gammwe, kati nnamwe mugguleewo omulyango gwa jihād mu maaso gaabwe (mu nsi zaabwe). Mukikole mungeri egenda okubaviirako okwejjusa (lwaki baabalemesa okusenguka). Mubutuufu, omulimu (military operation) omutono gwe mukoledde mu nsi zaabwe muganzi nnyo gyetuli okusinga omulimu omunene okukoleddwa wano; ky'ekisinga okutukolera n'okubakosa bo. Singa omu mummwe ayagala n'okulafuubana okubeera nga atuuka mu bitundu bya Islamic State, olwo buli omu ku ffe wano ayagala okubeera mu kifo kyammwe abakaafiiri abo abalage essomo, kiro na misana, nga abalumba n'okubaleetera entiisa, okutuusa nga buli muntu atya n'okwelaliikirira amulinaanye. Bw'ekiba nga omu kummwe tasobodde (okusenguka), kati nno talina kunyooma (yadde) okukanyugira omukaafiiri ejjinja, era temunyooma mulimu gwonna, olw'ensonga nti ebinaguvaamu bya mugaso nnyo eri ba Mujāhideen awamu n'okukosa ennyo abakaafiiri. Amawulire gatutuuseeko, nti abamu kummwe tebalina kyebakozeewo kubanga balemeddwa okutuuka ku 'target' z'amagye, oba babuzaabuziddwa mu kulumba abo abayitibwa 'abantu ababulijjo' (civilians), nebabaleka nga bayinayina, olw'okubusabuusa obwa halaali bw'okubatta. Mu kitegeere nti munda w'ensi z'abakaafiiri abalumbaganyi (Dār al-Harb), tewabeerawo mizizo ku musaayi (gwabwe) ne bassaalumanya (innocents) tebabeerawo. Kino si ky'ekifo ky'okulaga obujulizi bwonna (ku nsonga eyo), kubanga bwo buyitirivu; nga n'ekisinga okubeera ekitono ennyo mu bwo kwe kukolagana nabo mubwenkanya, kubanga ennyonyi (warplanes) zaabwe tezaawula wakati w'omulwanyi n'atali mulwanyi, yadde wakati w'omusajja n'omukazi. Mukimanye okubeera nga mulumba n'okutta abo abayitibwa 'abantu ababulijjo' (civilians) kiganzi nnyo gye tuli era ebibala byakyo binene nnyo – kubanga kibakosa kinene, kibaluma nnyo n'okubakomako ku bubi bwaabwe. N'olw'ensonga eyo, abange mmwe ba Muwahhideen! Mubalumbe wano we bali, muyinza okuba nga mugenda kufuna empeera ennene oba Shahādah mu mwezi wa Ramadhan.

Sh. Abū Muhammad al-Adnānī (Rahimahullāh) yakomekkereza n'ekitontome kino;

Bafubutuka okudda ewa Allāh nga tebalina ntanda (yonna),
Okujjako taqwa, nga bakolerera Aakhirah,

n'Oluvannyuma okugumiikiriza ku Lwa Allāh mu jihād.
Buli ntanda yonna yaakuggwaawo,
Okujjako taqwa, ibaadaat ne hidaayah.

Shaykh Abu'l Hassan al-Muhājir (Hāfidhahullāh)

Sh. Abu'l Hassan al-Muhājir (ha) – eyadda mu bigere bya Sh. Abū Muhammad Al-Adnānī (Rahimahullāh), naye mu bigambo bye azze alungammya abaddu ab'amazima abali mu mbeera eyo. Mu bigambo bye ebyafulumizibwa wansi w'omutwe (**فَسَتَذْكُرُونَ مَآ أَقُولُ لَكُمْ**), yagamba bw'ati;-

"Nabw'ekityo, kimanye owange ggwe mujāhid muwahhidin nti ababasinga obubi (n'akabenje eri Obusiraamu n'Abasiraamu) z'embwa zaabwe eziboggola okuva mu bamaseeka ababuze, abakowoola eri obukaafiiri (naddala democracy nga okwesimbawo mu bifo by'obufuzi n'okulonda, n'okubeera mbega w'abakaafiiri) n'obunyomoofu. Abo abawagira ebibiina by'abakaafiiri ne gavumenti yaabwe mu buli ngeri yonna – okugeza nga mu nkiiko zaabwe ez'abamaseeka, fatwa zaabwe, pulogulaamu z'oku radio ne TV ne mu ddalasa zaabwe. Amannya gaabwe gamanyikiddwa eri buli omu era baatikkirivu, n'eddalasa zaabwe za butwa nnyo. Be bo abaasiima n'okuwagira obufuzi bw'abakaafiiri abalumbaganyi…"

Sh. Abu'l Hassan (ha) yagenda mu maaso, nti: "…eddiini bagityobodde awamu n'okugigongobaza, olwo ebibuzabuza (shubuhaat) nebyeyongera, n'obuzuuzi nebusasaana (mu Basiraamu)…n'ekisinga okubeera eky'obulabe kwe kubeera nga (bukedde kumakya) bafuuse abakulembeze b'Abasiraamu, nga (ate) babakowoola eri ekizikiza (ky'obubuze – shirk ne kufr). Tebali kirala kyonna, wabula (abantu) abatiitiizi, abatya abantu okusinga Allāh, oba abeekuza (al-mutakabbirin), abakolerera okubeera abaatikirivu n'okumanyibwa n'ebitiibwa, oba abaliko ettamiiro ly'okwagala eby'okwewunda by'edduniya n'okutya nti byandibavaako…"

Sh. Abu'l Hassan (ha) kwe kulagira abaddu ba Allāh abakkiriza ab'amazima ku ky'okokolera embwa ezo. Yagamba bw'ati;-

"ويَا جُنُودُ التَوحِيْدِ الْغَيَّارَى فِي كُلِّ مَكَانٍ إنتَدِبُوا أَنْفُسَكُمْ لِمَنْ آندَ دِينِ الله وَأَوْلِيَاءَهُ, مِنْ عُلَمَاء الْسُّوءِ وَدُعَاةِ الْفِتْنَة فِي كُلِّ مَكَانٍ…"

N'olw'ensonga ezo, abange mmwe eggye lya tawhīd abalina ebbuba (al-gheerah - eri Obusiraamu) buli wonna we muli! Munyiikire nnyo (n'obumalirivu n'obuvumu) mu kutta (n'okutemula) bamaseeka ababi abo n'abakowoola eri fitnah (shirk ne kufr) buli wamu (we basangibwa) abo

abakosa Eddiini ya Allāh nemikwano Gye. Omu kummwe bw'abeeranga asisinkanye omu kubo, takkirizanga ekisiikirize kye okubeera nga kyawukana ku kya sseeka omubi oyo okutuusa ng'amaze okumujjawo. Genda mu maaso n'okubalumba – nebw'anaaba ng'ali ewaka we mu bantu be. Mutandikire kw'abo abaayolesa obulabe bwabwe (eri Abasiraamu ba Muwahhidin) nga bakubiriza n'okuwagira okuttibwa (n'okusibwa) kw'aba mujahidin oba okubalangira nti Obusiraamu baabuvaamu (nti ba Khawaarij)…muzuukuse sunnah y'okutemula abamanyi (bamaseeka) ababi (Ulama'u suu'i), kubanga, ndayira Allāh! Singa Sitaane abeera wakutandikawo ensi ye (state), abeera ajja kufuna okuva mu bo eggye etteeketeeka n'abawagizi abakkiriziganya naye…"

OKULAAMIRA MUJĀHID ALI MU DĀR AL-KUFR/HARB (IMPORTANT GUIDELINES)

Okwegendereza ennyo omusaayi n'emmaali y'Abasiraamu

Kya tteeka ku buli yenna agenda okukola ekintu kyonna okubeera nga amanyi ennamula (hukm) yaakyo mu Busiraamu – obw'etteeka bwakyo bwegattibwako abamanyi bonna, nga bwe kyalagibwa Imām Shihāb ad-Deen al-Qarafī al-Mālikī (Rahimahullāh) mu "Al-Forooq" n'agamba nti; "Al-Ghazālī yalaga okwegatta kw'abamanyi okwo mu (kitabo kye) "Ihyā 'Uloom Ad-Deen" ne Imām Shafi'e mu "Al-Risāla" nti; "…omuntu omukulu takkirizibwa kukola kintu kyonna okutuusa nga ategedde Hukm ya Allāh ku kyo, nabw'ekityo omuntu atunda ebintu kimukakatako Amateeka n'Ebiragiro bya Allāh ebifuga okutunda…n'omuntu asaala (esswala) ateekeddwa okuyiga n'okumanya amteeka agafuga esswala, wudhu, mu ngeri y'emu ebikolwa n'ebigambo ebirala byonna – era olw'obukulu bw'ensonga eno Al-Bukhārī (Rahimahullāh) mu "Swahīh" ye yateekamu omulyango (chapter) mulamba ku yo: "Okumanya oluberyeberye lw'okwogera n'okukola."

Bw'ekiba nga bw'ekityo bw'ekiri ku buli Musiraamu yenna, olwo nno kiba kikulu nnyo nnyo eri Mujāhid kubanga Ibādah ya Jihād erimu okuyiwa omusaayi n'okutwala/okuwamba emmaali – nabw'ekityo, buli Mujāhid yenna ateekeddwa okubeera nga Obusiraamu abutegeera bulungi, n'atakola kintu kyonna okujjako nga asoose kutegeera ennamula yaakyo – kubanga Ibādah ya Jihād erina amateeka agagifuga.

Kale nno kiamanye, muganda wange ne mwannyinaze, nti omusaayi n'emmaali bintu bikulu nnyo mu maaso ga Allāh (SWT) era okutwaliza awamu tekikkirizibwa kubikwatako okujjako nga

olukusa olwo luvudde ewa Allāh n'Omubaka We (SAW). Era Qur'ān yassibwa nga egenda kusomebwa okutuusa ku Qiyāmah nga eyogera kw'abo abatta omusajja oluvannyuma lw'omusajja oyo okubatoolera ssalaamu.Mu Sūrat An-Nisaa yagamba bw'ati;

يَا أَيُّهَا ٱلَّذِينَ آمَنُواْ إِذَا ضَرَبْتُمْ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ فَتَبَيَّنُواْ وَلاَ تَقُولُواْ لِمَنْ أَلْقَىٰ إِلَيْكُمُ ٱلسَّلاَمَ لَسْتَ مُؤْمِناً تَبْتَغُونَ عَرَضَ ٱلْحَيَاةِ ٱلدُّنْيَا فَعِنْدَ ٱللَّهِ مَغَانِمُ كَثِيرَةٌ كَذَٰلِكَ كُنْتُمْ مِّن قَبْلُ فَمَنَّ ٱللَّهُ عَلَيْكُمْ فَتَبَيَّنُواْ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيراً

"Abange mmwe abakkiriza! Bwe mubanga mutambudde (mugenze mu lutalo) mu Kkubo Lya Allāh, mwetegerezenga era temugambanga oyo atodde gye muli ssalaamu, nti: "Toli mukkiriza", nga munoonya eby'okufuna by'obulamu bw'ensi. Ate nga awali Allāh waliwo amagoba n'eminyago nfaafa. Nammwe bwemutyo bwe mwaali oluberyeberye, wabula Allāh n'abaagaliza ekyengera (Obusiraamu). N'olwekyo mwetegerezanga! Mazima Allāh Amanyi ebyo bye mukola." (An-Nisā: 94)

Olw'okubanga ensonga y'omusaayo nkulu nnyo, tegendebwako okujjako n'obwegendereza awamu n'obukakafu. Kimanyikiddwa nti Nabbi (SAW) yeegaana ekikolwa kya Khālid ibn al-Walīd (Radhiallāhu anhu) ku lunaku lwe yamusindika eri ba Bani Juthaima abakowoole eri Obusiraamu, naye baali tebannaba kuyiga bulungi enziramu entuufu eyali etegeeza nti Basiramuse. Wabula ne baddamu nti: "Sabaa'na, Sabaa'na", kwe kubattaa n'atwala n'emmaali yaabwe mu mbeera y'okubuusabusa. Ekyo ng'ate y'ali "Ekitala kya Allāh, ekyasitulwa ku nsingo z'abakaafiiri". Al-Hāfidh ibn Hajar (Rahimahullāh) yagamba mu "Al-Fath al-Bāri", nti Al-Khattwābī yagamba: "…Nabbi (SAW) yamuwakanya ku ky'okwanguyiriza (okupapa) n'obutasooka kwetegeereza kiki kye baali bategeeza bwe baagamba nti, "Sabaa'na!"

Mu ngeri y'emu Nabbi (SAW) yanyigira nnyo munywanyi we era mutabani wa mukwano gwe Usaamah bun Zaid (Radhiallāhu anhu) lwe yayiwa omusaayi gw'omushiriku oluvannyuma lw'okwatula Shahaadah nga bagezaako okwetaasa. Nabbi (SAW) yamukambuwalira nnyo, Usaamah n'atuuka n'okulowooza nti singa teyali Musiraamu oluberyeberye lw'ensnonga eyo okubeerawo. Engeri Nabbi (SAW) gye yaddingana ebigambo bye eri Usaamah awamu n'okugaana okwewozaako kwe kyalaga obuzito bw'ensonga eyo.

NB: Gattako okweyingiza mu nsonga z'otalinaako kumanya n'okulamula ku zo nga tosoose kuzetegereza n'okumanya ebigambo by'abamanyi ku zo – naddala okukola takfir, tafsiq, tadleel ne tabdee'a nga tolina kumanya ku ilm ya Shariah.

Shaykh Abdullāh ibn Muhammad ibn Abdul-Wahhāb (Rahimahullā) yagamba; "… okutwaaliza awamu buli yenna eyeebulirira ateekeddwa okwegendereza ensonga eno – Takfir – awatali bujulizi n'okumanya okutuufu, n'okwegendereza obutafulumya muntu wabweru w'Obusiraamu nga asinzidde ku ntegeera ye. Kubanga okujja omuntu mu Busiraamu oba okubumuyingiza nsonga nzito nnyo mu Busiraamu. Sitaane abuzizza abantu abasinga obungi mu nsonga eno, nebafuula omuntu Qur'ān ne Suunah gwe bigamba okubeera omukaafiiri nti ye Musiraamu. Ate omulala nebamukaafuwaza ng'ate obujulizi bwonna bulaga nti Musiraamu."

Shaykh waffe Abū Amr Abdul-Hakim Hassan (tusaba Allāh amujje mu kkomera), yagamba mu "At-Tibyān Fi Ahkām Masā'il al-Kufr wal-Imān" nti; "…nga bw'ekiri ekikulu ennyo okukaafuwaza (okukola takfir) oyo gwekigwanidde, mu ngeri y'emu kikulu nnyo n'okusingawo obutakaafuwaza Musiraamu nga ddala kituufu Musiraamu, awatali mulamwa gwonna. Y'ensonga lwaki waliwo okulabula okuwerera ddala Omusiraamu asuubira okwesima kw'ateekddwa okwetegereza; mu kwo – okwogera ku Allāh ky'otalinaako kumanya…."

Kikulu nnyo okumanya enjawulo wakati wa murtad n'omusiraamu n'obujulizi obutuufu okuva mu bamanyi abeesigika ab'amazima! Kubanga omusaayi n'emmaali y'Omusiraamu yenna bya mizizo.

Ennamula y'Abamaseeka ababi (Ulamā'i Suu'i)

Allāh (SWT) yagamba;

إِنَّمَا يَخْشَى ٱللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ ٱلْعُلَمَاءُ

"...mazima abo abatya Allāh mu baddu Be, be bamanyi…" (Fātir: 28)

Mu tafsir ya ayah eyo, Ibn 'Abbas (Radhiallāhu Anhu) yagamba; "Abo abamanyi Allāh be bo abamutya." ["Az-Zuhd" – ekya Abū Dāwūd]. Ne Ibn Mas'ud (Radhiallāhu Anhu) yagamba; "Okumanya (al-ilm) tekitegeeza okumanya okungi (ahādith), wabula (kyebayita) okumanya kwe kutya (Allāh)." ["Hilyat al-Awliya"].

Obumu ku bubonero kw'olabira ba bamaseeka ababi (okuva mu Qur'ān);

1) Babeera n'okumanya naye nga tebakukolerako - (Al-Jumu'ah: 5).
2) Baleka ensonga enneyolefu nebeekwata ku bintu ebitategeerekeka – (Aal-Imran: 7).
3) Bakweka (okubikka n'okusirikira) amazima (ayāt, ahādith n'ebigambo by'abamanyi abatuufu n'ebituufu mu bigambo byabwe) – (Al-Baqarah: 159).
4) Balimbisa Allāh (SWT) n'Omubaka We (SAW) – (Aal-Imran: 78).
5) Bamenya n'okuva ku ndagaano gyebaakola ne Allāh ey'okunnyonnyola amazima n'obutagasirikiranga – (Aal-Imran: 187).

6) Batunda amazima (obubaka/eddiini) omuwendo ogwa waansi – (Al-Baqarah: 79).
7) Bakyusa amakulu g'Ebigambo bya Allāh (SWT) – (An-Nisā: 46). Entegeera ya Ahādith z'Omubaka We (SAW) n'ebigambo by'abamanyi batuufu.

NB: Eky'okulabirako ye munnaanfuusi asobola okuba ng'asoma Qur'an, n'agikwata (hifidhu) n'okukuba ekifaananyi ky'amakulu gaayo mu bwongo bwe, asobola n'okukkiriza nti ebyo bigambo bya Allāh nti n'Omubaka naye mutuufu – naye asigala tali mukkiriza ebbanga lyonna; nga Abayudaaya bwe baali bamumanyi nga bwe baali bamanyi batabani baabwe – naye ekyo tekyabafuula bakkiriza, mu ngeri y'emu ne Iblis, Fir'awna, n'abalala. Olw'ensonga eyo, buli muntu yenna afaanana bw'atyo abeera tatuuse ku ddaala ly'okumanya etuufu, kubanga kye bayita okumanya kitegeeza nti omuntu ateekeddwa okukolera kw'ekyo ky'amanyi (oba okumanya okwo kye kumulagira), olwo buli yenna atakoledde okusinzira ku kumanya kw'alina abeera mubuyabuya.

Tewali kubuusabusa kwonna ku bwa Halaali bw'okuyiwa omusaayi gw'abamaseeka eb'ekikula kino, okubateega n'okubakolako obulabe obwa buli ngeri – abo abakobaana n'abalabe b'Eddiini eno ey'ekitiibwa nnadala mu kusasaanya eddiini ya silmiyyah (to surrender - amakulu okwewaayo n'okugondera twaguti n'amateeka ge), okwetaba mu nteekateeka z'abakaafiiri mu kulemesa Da'wah entuufu naddala okukweka Aqeedah entuufu eya al-Walaa wal-Baraa (Okwagala n'Okukyawa ku Lwa Allāh), okubuzabuza Abasiraamu ku kikwatagana ne Ibaadah ya al-Jihād (al-Qitaal) fī Sabeelillah (okulwana mu Kkubo lya Allah), al-Hijrah ilaa Dār'ul Islām (okusenguka eri ensi y'Obusiraamu). Okwo gattako n'okukubiriza Abasiraamu okwetaba mu Shirk wa Democracy nga okwesimbawo mu nkola eyo n'okugenda okulonda abeesimbyewo (voting process). Mu bo mwe muli n'abo abagenda mu maaso n'okusasaanya aqeedah y'aba Shi'ah naddala mu Eastern Uganda (Busoga). Mwe muli n'abo abeetwala okubeera abavumu ne basinziira ku Minbar ya Rasūl (SAW) nebatandika okukolokota n'okutemerera ba Muwahhideen ba Mujāhideen ne Khilāfah (Islamic State) – abaddu abeelekereza buli kimu okulaba nga Allah (SWT) Yekka y'asinzibwa n'okulamula buli wonna!

Ebyafaayo byonna biraga nga abakaafiiri bwe bazze beeyambisa bamaseeka ab'ekika kino mu kulwanyisa Obusiraamu n'Abasiraamu. Era bwe batyo Abamerika ne bannabwe bwe baakola e Iraq ne Afghanistān nga bamaze okulumba ebitundu ebyo (2003 ne 2001) okutuusa kati. Mu ngeri y'emu e Somalia, Libya, Tunisia, Saudi Arabia, Indonesia, Malaysia, Kuwait, Sudan, Nigeria, Algeria, n'awalala ba twaguuti baayo beyambisizza nnyo embwa ezo okulemesa Obusiraamu. Era ne mu mawanga gaabwe (Diyār al-Kufr) babeeyambisiza nnyo mu kuzikiza ekitangaala kya

Tawhīd n'ebibala byaayo - nawano e Uganda ne kumuliraano e Kenya ne Tanzania bw'ekiri! Baatuuka ne ku ssa ly'okubawa omusaala ogwa buli mwezi, entambula (mmotoka ne ppiki) n'okubawa abakuumi bebatambula nabo n'ewaka waabwe. Allāh (SWT) yagamba;

إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ يُنفِقُونَ أَمۡوَالَهُمۡ لِيَصُدُّواْ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ فَسَيُنفِقُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ عَلَيۡهِمۡ حَسۡرَةٗ ثُمَّ يُغۡلَبُونَ وَٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ إِلَىٰ جَهَنَّمَ يُحۡشَرُونَ

"Mazima abakaafiiri bawaayo emmaali yaabwe balyoke baziyize abantu ku Kkubo lya Allāh. Era bajja (kweyongera) okugiwaayo, oluvannyuma kubeere ku bo okwejjusa, n'oluvannyuma basingibwe. N'abakaafiiri, eri Jahannama gye balikunnganyizibwa" (Al-Anfal: 36)

ذَٰلِكُمۡ وَأَنَّ ٱللَّهَ مُوهِنُ كَيۡدِ ٱلۡكَٰفِرِينَ

"Ekyonno (kimanye nti) mazima Allāh wa kunafuya enkwe z'Abakaafiiri!" (Al-Anfal: 18)

Okumanya bamaseeka ba gavumenti babi nnyo babuzabuza fiqh wa Ibaadah ya Jihād nga bwe baakera kumakya ne babuzabuza Tawhīd Bannabi n'Ababaka boonna gye bajja nayo. Ekyaddirira kwe kufuula abakaafiiri, ba mushrikiina, ba Majus (abashi'a) ne ba secularists okubeera baganda b'Abasiraamu era bannaabwe. Laa Hawla wa Laa Quwwatta illa billah! Mu bitabo byabwe, mu fatwa zabwe ne mu darasa zabwe (mu miziti ne ku radio ne TV) ne balangilira nti omusaayi n'emmaali y'abakaafiiri biri haram okuyibwa n'okutwalibwa!

Okuwoolera Eggwanga (Al-Qiswasu – Revenge)

Obujulizi buno wammanga bulaga obutuufu n'obukulu bw'okukola revenge (qiswasu – okwoolera eggwanga) ku bakaafiiri ne bannaabwe ba murtadiin abannaanfuusi, naddala eri Muwahhid yenna alemereddwa okusenguka – amakulu nga akyawangaalira mu Dār al-Kufr/Harb.

Allāh (SWT) yagamba;

وَلَوۡلَا دَفۡعُ ٱللَّهِ ٱلنَّاسَ بَعۡضَهُم بِبَعۡضٖ لَّفَسَدَتِ ٱلۡأَرۡضُ

"…Singa tekwali kudduukirira kwa Allāh abantu abamu ku (kulwanyisa) bannaabwe ensi yandyonoonese." (Al-Baqarah: 251)

Rasūl (SAW) yagamba ba Swahaabah be, nti; "Mumpe ku magezi! Mulowooza tulumbe abaana b'abo abaayambye abalabe, tubatte; bwe banaasigala nga batudde, olwo batuule ng'abo

abatiddwaako ab'enganda zaabwe, n'emmaali yabwe newambibwa, ne bwebanaaba nga bawoonyeewo." ["Musnad Ahmad" (18166), Al-Bayhaqī (9/218), An-Nasā'ī mu "Al-Kubra" (5/170), 'Abdur-Razzāq (5/330), At-Twabarānī mu "Al-Kabīr" (20/10), mu mungeri y'emu ne Al-Bukhārī (4/1531), ne Ibn Abī Shaybah (7/387). Laba "Zād al-Ma'ād" ekya Ibn al-Qayyim wansi w'omutwe gwa: "Endagaano ya Hudaybiyyah"]

Allāh (SWT) yagamba;

قَاتِلُوهُمْ يُعَذِّبْهُمُ ٱللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ وَيُخْزِهِمْ وَيَنْصُرْكُمْ عَلَيْهِمْ وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُّؤْمِنِينَ (14) وَيُذْهِبْ غَيْظَ قُلُوبِهِمْ

"Mubalwanyise! Allāh ajja kubabonyabonya n'emikono gyammwe, era abaswaze, ababataaseeko, era avumule ebifuba by'ekibiina ky'abakkiriza. Era ajjewo obusungu bw'emitima gyabwe..." (At-Tawbah: 14-15)

وَلَوْلاَ دَفْعُ ٱللَّهِ ٱلنَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ ٱلأَرْضُ

"Era mulina mmwe mu tteeka ly'okuwoolera eggwanga obulamu, abange mmwe abalina amagezi."(Al-Baqarah: 179)

Ennamula ku Ghanīmah ne Fai'u

Okuttira abakaafiiri mu nsi zaabwe n'okunyaga emmaali yaabwe z'ezimu ku nsonga ba fuqaha ze bannyonnyola ennyo, wabula bo bamaseeka ba twaguuti nebasalawo okusasaanya fiqh w'okuwewaayo eri obufuzi n'obukulembeze bwaabwe! Era balafuubana okulaba nga amasaa'ilu ga Ghanīmah ne Fai'u bagasangulawo okuva mu ddiini y'Obusiraamu bazzeewo enkola y'okufukaamirira abakaafiiri awamu n'okubagondera. Nabbi (SAW) bwe yasenguka okudda e Madīnah, riziki ye yagijjanga mu Ghanīmah (eminyago) ne Fai'u, era riziki (emmaali) evudde mu Ghanīmah y'esinga okuba entukuvu okusinga eyo evudde mu makubo amalala gonna nga Allāh (SWT) bwe yakikakasa mu Surat Al-Anfāl (ayah 69).

Wabula, ekitufu kiri nti omusaayi n'emmaali y'abakuffaaru abalumbaganyi (harbi) tebirina bukuumi bwonna. Era ba 'Ulama ba Ummah eno baakyegattako nti omusaayi n'emmaali y'abakaafiiri abavuddeyo okulwanyisa Abasiraamu n'Obusiraamu by'ombiriri biri halaal eri Abasiraamu. Shaykh waffe, Imām Ibn Taymiyyah (Rahimahullāh) yagamba mu "Majmu' al-Fatawa" nti; "Obukaafiiri ne muhārabah (okulwanyisa Obusiraamu) bibeerawo mu buli

mukaafiiri, n'olwekyo kikkirizibwa okumuwamba (nga muddu - slave) nga bw'ekikkirizibwa okumutta."

NB: Omukaafiiri omulumbaganyi (harbi):- si beebo bokka abali mu lutalo n'Abasiraamu, wabula mwe muli buli mukaafiiri yenna Abasiraamu gwe batawadde bukuumi (amnu), okugeza mu ndagaano (ahd) y'aba ahlu-dhimmah, endagaano y'emirembe oba endagaano n'okuyimirizaamuko mu lutalo – k'abe mujaasi oba omukaafiiri okuva mu bantu aba bulijjo. Allāh (SWT) yagamba;

فَإِذَا ٱنسَلَخَ ٱلأَشْهُرُ ٱلْحُرُمُ فَٱقْتُلُواْ ٱلْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدتُّمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَٱحْصُرُوهُمْ وَٱقْعُدُواْ لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ فَإِن تَابُواْ وَأَقَامُواْ ٱلصَّلاَةَ وَآتَوُاْ ٱلزَّكَوٰةَ فَخَلُّواْ سَبِيلَهُمْ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

"bwegiba nga giweddeko emyezi egy'emizizo mutte abakaafiiri awo wonna wemubasanze, mubakwate mubawambe era mubazingize era mubateege buli kkubo. Naye bwe baba nga benenyezza nebayimirizaawo esswala nebatoola n'ezzaka, olwo mubaleke mu kkubo lyabwe temubalumbagana, mazima Allāh Musonyiyi Musaasizi nnyo." (At-Tawbah: 5)

فَإِن تَابُواْ وَأَقَامُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَآتَوُاْ ٱلزَّكَوٰةَ فَإِخْوَانُكُمْ فِى ٱلدِّينِ وَنُفَصِّلُ ٱلآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

"Naye bwe babeera nga beenenyezza nebayimirizaawo esswala nebawa n'ezzaka; olwo baba baganda bammwe mu ddiini. Era tunnyonnyola obubonero Bwaffe eri ekibiina ekitegeera." (At-Tawbah: 11)

Nabw'ekityo, ensonga ekkirizisa okubatta n'okunyaga emmaali yaabwe lwa kubanga bakola shirk - ekitegeeza nti singa beenenya nebamuvaako, omusaayi gwabwe n'emmaali yabwe biba bimaze okufuna obukuumi.

Imām At-Twabarī (Rahimahullāh) yagamba; "Ijma' egamba nti hukm ya Allāh ku ba mushrikiin abalumbaganyi eri nti battibwa." [Jāmi' al-Bayān fi Ta'wil al-Qur'ān]. Olwo butya ku mmaali (eby'obuggaga) ye? Imām ash-Shāfi'i (Rahimahullāh) yannyonnyola ku kiwa obukuumi eri omusaayi kw'abakuffaru, n'agamba; "Allāh (SWT) ya halalisa omusaayi n'emmaali y'omukaafiiri, okujjako nga asasudde Jizyah oba nga aweereddwa endagaano (ahd) y'obukuumi (al-amnu) okumala ekiseera ekigere." [Al-Umm]

Dār al-Harb/Kufr kitundu kya "ibāhah" (amukulu ekitundu nga mu kyo kikkirizibwa okuyiwa omusaayi gw'abatuuze baamwo abakaafiiri awamu n'okunyaga emmaali yaabwe) olw'obujulizi bwa ayat ezo waggulu okuva mu Surāt At-Tawbah n'awalala. Imam ash-Shāfi'ī (Rahimahullāh) yagamba mu kitabo kye "al-Umm" nti; "Mu nsi (ya Dar al-harb) kikkirizibwa (eri Omusiraamu

okuyiwa omusaayi gw'abakaafiiri n'okunyaga emmaali yaabwe mu yo) kubanga nsi ya shirk." Al-Jassās al-Hanafī (Rahimahullāh) yagamba; "Buli kintu kyonna ekiri mu Dar al-Harb tekiriiko bwannanyini butuufu, kubanga ekitundu ekyo kitundu kya ibāhah n'emmali y'abatuuze baamwo eri halaal." (Ahkām al-Qur'ān). Ibn Abī Zayd al-Qayrawānī al-Mālikī (Rahimahullāh) yagamba, nti; "Sahnūn yagamba, "Singa abantu b'omu Dar al-harb basiramuka, kiba kikkirizibwa gye bali okutta buli yenna (gwe bababasobodde okutta mu bakaafiiri) awamu n'okunyaga emmaali yaabwe."

Shaykh Hamd Ibn 'Atīq (Rahimahullāh) yagamba; "Abo bonna abetegerezza ebigambo by'abamanyi abaayatiikirira mu kunoonyereza obulungi ku nsonga (al-bahath –research), tewali kubuusabuusa kwonna nti baakisoma (okuva mu biwandiiko by'abamanyi abo) nti singa shirk yeeyoleka mu kitundu, ebikolwa ebyaziyizibwa bibe bikolebwa mu lwatu, n'obubonero bw'Obusiraamu nebusangulwaawo, ekitundu ekyo nekifuuka dar al-kufr, emmaali y'abatuuze baawmo ebajjibwako nga eminyago (Ghanīmah), n'omusaayi gwabwe guba halaal okuyiibwa." (Ad-Durar as-Saniyyah fi-Ajwibat an-Najdiyyah)

Ibn Taymiyyah (Rahimahullāh) yagamba; "Ghanīmah (Eminyago) – y'emmaali ejjibwa ku bakaafiiri oluvannyuma lw'okubalwanyisa." Allāh (SWT) yakkiriza eminyago eri Abasiraamu bwe yabagamba, nti;

فَكُلُواْ مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَٰلاً طَيِّباً وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

"Mulye mw'ebyo bye muba munyaze, nga bitukuvu ebirungi; era mutye Allāh. Mazima Allāh Musonyiyi, Musaasizi." (Al-Anfāl: 69)

Ate Fai'u – y'emmaali ejjibwa ku bakaafiiri nga tewabaddeewo kulawagana kwonna. (Majmu' al-Fatāwa). Allāh (SWT) yagamba;

وَمَآ أَفَآءَ ٱللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَآ أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ

"N'eyo emmaali Allāh gye yagguukirizisa Omubaka We okuva gye baali – temwagiddusa mbalaasi ku lwayo mbiro wadde byebagalwa birala (nga engamiya) okugenda gy'eri…" (Al-Hashr: 6)

NB: ihtitāb oba talassus – kwe kunyaga emmaali y'abakaafiiri nga oyitira mu kubafera n'okubalimba. Abamanyi beegatta ku bwa halaali bwaayo. Wabula, baayawukanamu ku ky'okubeera nti etwalibwa nga Ghanīmah, oba mmaali y'oyo agitutte/agifunye/agifeze.

Mujāhidu akkirizibwa okugenda okunoonya Ghanīmah wadde nga talina lukusa lwa Imām/Amir, wabula mu mbeera zonna (nga afunye olukusa oba nga talufunye) ateekeddwa okujjako ekimu ey'okutaano (1/5th) kya Allāh. Ensonga eno nkulu okwetegereza naddala mu mbeera ng'omukkiriza akola yekka – kyebayita "Lone Wolf". Laba ekitabo kya mmwanyinaze Umm 'Abdallāh Summaiyyah bint al-Miqdād ekiyitibwa **"Mubateegere Buli Wamu!" – Okulaamira ba Muwahhideen Abawangaalira mu Dar al-Kufr"**

Engabanya ya Ghanīmah, Allāh (SWT) yaginnyonnyola, n'agamba;

وَٱعْلَمُوٓا۟ أَنَّمَا غَنِمْتُم مِّن شَىْءٍ فَأَنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُۥ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِى ٱلْقُرْبَىٰ وَٱلْيَتَٰمَىٰ وَٱلْمَسَٰكِينِ وَٱبْنِ ٱلسَّبِيلِ إِن كُنتُمْ ءَامَنتُم بِٱللَّهِ وَمَآ أَنزَلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا يَوْمَ ٱلْفُرْقَانِ يَوْمَ ٱلْتَقَى ٱلْجَمْعَانِ وَٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ

"Era mumanye nti mazima ekyo kyonna kye muba munyaze mu kintu kyonna, ddala Allāh alinako kimu kya kutaano n'Omubaka We n'ab'oluganda lwa Nabbi, ne bamulekwa, n'abanaku n'abatambuze; bwe muba nga mukkiriza Allāh n'ebyo ebyassibwa ku muddu Waffe (Nabbi) ku Lunaku Lw'okwawula, olunaku lwe byasisinkana ebibiina (aby'amagye ebibiri). Ne Allāh Muyinza ku buli kimu" (Al-Anfāl: 41)

NB: N'olwekyo, 4/5 ebya ghanimah bigenda eri ba mujāhideen abaanyaguludde emmaali eyo, ekitundu ekisigadde (khumus – kimu kya kutaano) kigenda eri emiteeko gy'abantu abalagibwa mu ayah ya Ghanīmah eyo waggulu. Ibn 'Umar ne Ibn Abbās (Radhiallāhu anhum) baagamba; "Omubaka wa Allāh (SAW) yalinga agabanyamu khums n'agyawulamu emiteeko etaano." Imām Ahmad (Rahimahullāh) yagamba nga annyonnyola emiteeko egyo; "Khums eya Allāh n'Omubaka We gwali (muteeko) gumu, n'abenganda ze omuteeko gumu – amakulu ab'enganda za Nabbi (SAW) nga nabo be ba Bani Hāshim ne Bani al-Muttwalib, kubanga Nabbi (SAW) teyagabanga muteeko guno okujjako mu bantu abo. Ne bamulekwa omuteeko gumu, n'abeetaavu okuteeko gumu, n'abatambuze omuteeko gumu." (Masaa'il Ahmad Ibn Hanbal Riwayāt Ibnihi 'Abdillāh)

Omuteeko gwa Allāh n'Omubaka We (SAW) – okusinziira ku ntegeera entuufu ye Fai'u esasaanyizibwa ku nfalaasi, eby'okulwanyisa, n'ebyetaago by'Abasiraamu. Ibn Qudāmah al-Maqdisī (Rahimahullāh) yagamba; "Allāh yeeteekako omuteeko ogwo (Ye ne Nabbi) kisobole okutegeerebwa nti Nabbi kye yali afaako by'ebyetaago n'emigaso gy'Abasiraamu, so si nti ebeera ya Nabbi (SAW) yekka awatali mulala yenna, olwo nti singa afa omuteeko ogwo guba kukomye awo." (Al-Mughni – ekya Ibn Qudāmah).

Era kikakata ku buli Mujāhid yenna okubeera nga agaziya ennwana ye abeere nga agattamu n'okulumba emmaali n'ebyobuggaga by'abakaafiiri – kubanga olutalo ku eby'obuggagga

n'ebyenfuna lukulu nnyo mu Jihād, nga Nabbi (SAW) bwe yakolanga mu nnumba ze bwe yanyagululanga emmaali y'abakaafiiri n'okusaanyawo ebintu byabwe. Tewali kubuusabusa kwonna nti abakaafiiri bakozesa emmaali yaabwe mukuteekateeka amagye gaabwe n'okufuna ebikozesebwa ebirala byonna, olw'ensonga eyo kikakata ku ba muwahhideen okuyiiya n'okupanga enkola n'obukodyo obupya buli kiseera obw'okunafuya n'okulemaza eby'enfuna (economy) by'abakaafiiri awamu n'okunyagulula emmaali yaabwe.

Era kyatteeka ku Basiraamu – naddala abo abawangaalira mu dar al-Kufr abatasobodde kukola Hijrah – okukola ekyo Abū Baswīr (Radhiallāhu anhu) kye yakola ku bamushrikiin b'e Makkah. Era kikakafu nnyo nti olwa leero, okunafuya emmaali n'ebyenfuna (economy) by'abakaafiiri kikola kinene nnyo mu lutalo lwaffe nabo. N'ekitali ekyo, eminyago egyo gigasa emirimu gya Jihād, olwo Mujāhid anyagulula omukaafiiri n'ekigendererwa ky'okusobozesa baganda be Abasiraamu okukola hijrah eri Wilayat za Khilāfah, oba okuteeka emmaali eyo (nga ensimbi) mu mirimu gya Jihād mu dar al-Kufr/harb mwennyini. Kubanga, mu butuufu, bameka mu Basiraamu ab'amazima abakeereye okukola hijrah oba misoni za Jihād olw'obutabeera na nsimbi ezetaagisa, nekibaviirako n'okukolera abakaafiiri basobola okukungayaayo ku ssente z'emirimu. Wallāhu Musta'ān! Mu ngeri y'emu Omusiraamu Muwahhid akoseza sente za Ghanīmah ne Fai'u okugula eby'okulwanyisa n'okweteekateeka ye kennyini okusobola okukubira abakaafiiri ewaabwe wennyini.

Olw'ensonga ezo, owange gwe Mujāhid awangaalira mu dar al-kufr/harb, beera nga Abū Jandal (Radhiallāhu anhu), situkiramu onyagulule emmaali n'eby'obuggaga by'abakuffaaru, ku kifuba oba okubabba obubi oba okubafera obufezi! Era fumiitiriza nnyo ku kigambo kya Shaykh-ul Islām Ibn Taymiyyah (Rahimahullāh) ku Musiraamu ayingidde mu dar al-harb, yagamba; "Mu ngeri y'emu, singa (Omusiraamu oyo) abawamba oba n'awamba abaana baabwe, oba n'abasalako mu ngeri yonna, olwo obulamu n'emmaali y'abakaafiiri abalumbaganyi biri halaal eri Abasiraamu." (Majmu' al-Fatāwa). Bw'ekiba nga kikkirizibwa okuwamba (kidnap) abaana baabwe, olwo butya ku kubba emmaali yaabwe? Era teweerabira nti olutalo lwabwe ku Dawla (Islamic State/Khilāfah) lw'esigamidde ku ssente – n'olwekyo mutukuze enniya zammwe, mwesigamire Allāh era temutawaana kwebuuza ku muntu yenna (bamaseeka b'edduniya) ku nsonga ya Ghanīmah, Fai'u, ihtitāb ne talassus. Mukole bukozi ekyo kye muteekeddwa okukola, kubanga mazima ddala okunyagulula emmaali yaabwe kibanafuya nnyo, n'okulemaza eby'okwerinda by'ebyenfuna byaabwe (economic security and stability), era kyongera okunyweza abakkiriza, n'okubateekerateekera ensonga ennene esingako ku kubba!

Enkola y'Emirimu (Operational Guidelines and Advices)

A) Oluberyeberye nga tonnaba kukola omulimu (operation) gwo:

→ Kakasa nti Obusiraamu bwo butuufu, naddala okwesamba shirk ne bamushrikin (abakaafiiri); kubanga Allāh (SWT) takkiriza mulimu ogukoleddwa omukaafiiri!

→ Tukuza enniya yo - amakulu okunoonya okusiima kwa Allāh (SWT) Yekka nga temuli kabandabe (ar-riya) yenna, oba okumanyibwa oba ebirala byonna ebitali Allāh ('Azza wa Jalla).

→ Saba nnyo Allāh abeera nga akulunngamya (al-hidaaya) n'okukuteebesa (at-tawfiq) mu mulimu gwo; mwesigamire (at-tawakkalu) mu butuufu bw'okumwesigamira. Era kimanye nti buli kalungi konna akagulimu lw'akuba Ye (SWT).

B) Mu kiseera nga oteekateeka omulimu gwo (preparation):

→ Wewale nnyo okumala gakola. Twala obudde bwo okulondoola (al-muraakaba – surveillance & recconaisance) omulimu gwo, ekifo mw'ogenda okugukolera, ekiseera/obudde, n'engeri gy'ogenda okugukolamu awamu n'ebikozesebwa eby'etaagisa (ebitalekeka) – saba nnyo Allāh (SWT) akulage obunafu bwabwe naddala ebituli mu by'okwerinda byaabwe – omulabe mwetegereza munda ne kungulu. Fuba okulaba nga ekigendererwa kyo (lwaki oli mu kifo ekyo, obudde obwo, n'ebirala) tekitegeerebwa buli yenna atali wamu nawe mu 'mission' eyo ne bwabera Musiraamu munno gw'oyumya naye ensonga z'Obusiraamu bulijjo – Bi'idhnillāh, kino kijja kukuyamba okukuba omulabe kibwatukira (surprise-element - baghtatan) nga tamanyi era nga teyeteeseteese.

→ Londa 'targets' ezigenda okusinga okukosa omulabe (okutta n'okusanyaawo) ate nga tezetaagisa ssente nnyingi awamu n'okuba nga enkola eyetaagisa nnyangu etakukaluubirize nnyo. Mu zo ba 'tourists' (abalambuzi naddala abo abava mu mawanga agakulembeddemu olutalo (Crusade) ku Busiraamu nga Amerika, Bungereza, Russia, Israel, France, China, India, etc), amagye ne 'intelligence-network' ya twaguuti, ba murtaddin abo ababega Ummah n'okukuumira Abasiraamu ku bunkenke n'okutya.

→ Fumiitiriza nnyo wakati w'obwetaavu bw'okukola 'operation' eyo n'embeera y'ebyokwerinda – kubanga tewali mugaso mu by'okwerinda bwebiba nga bigenda kulemesa 'operation' eyo, era teali operation yonna esobola kutuukirira (successful) awatali byakwerinda (security precautions)!

→ Beera ne pulaani endala singa esooka egaana oba nga bagilemesezza; era kola enteekateeka zonna ezeetagisa ez'okwemulula mu kifo singa 'operation' egaana okukwatayo (mission impossible).

C) Mu kiseera ky'okukola 'Mission/Operation':

→ Weemulule okuva mu kifo ekyo (mw'okoledde 'Amali' yo) mu ngeri esinga okuba 'safe'; bw'ekiba nga tekisoboka genda mumaaso n'okubatirimbula okutuusa nga ofunye Shahaada.

→ Fuluma (nga osimbula okugenda ku mission yo) nga olina wudhu, bw'ekuggwaako kola tayammum – kubanga tewali kiziyiza sitaane kwenkana wudhu.

→ Batirimbule mu bukambwe obw'ekitalo ennyo, era kakasa nti mazima ddala bakoseddwa kinene nnyo mu battiddwa, emmaali esaanyiziddwaawo n'entiisa (ru'ba) eyakagenderere.

→ Tunuulira nnyo 'main-target' era kaweefube yenna kw'oba omuteeka. Okugeza omunene (main-target) ng'ali wamu n'abakuumi be. Mu bo Abamerika n'abayudaaya (Jews) na buli yenna eyekobaanye nabo mu kulwanyisa Obusiraamu n'okuyigganya Abasiraamu.

→ Beera mukkamu ekiseera kyonna, topapa yadde okwekunya. Ebirowoozo byo byonna biteeke ku mulimu gw'oliko mu kiseera ekyo. Era kikulu nnyo okufuna obudde owummulemu oluberyeberye nga tonnaba kukola 'operation' yo kubanga ebirowoozo ebingi n'otulo bijja kukendeza emikisa gyo egy'obuwanguzi.

→ Adhkari n'edduwa tozerabira ebbanga lyonna. Okwo gattako okulowoolereraza Allāh (SWT) obulungi – okukutaasa n'okukwaniriza mu ba Shuhadah – bi'idhnihi ta'āla. Kimanye ebbanga lyonna nti oli mu ggye lya Ar-Rahmān era oli mu kkubo okugenda okumusisinkana, nabw'ekityo mulowoolereze bulungi (husnu dhwani fillāh) ajja kukumalira – nga lwaki nedda nga Ye kennyini yakusuubiza okuyingiza Ejjana Ye butereevu, awamu n'ekyo okikaka nti Ye tayawukana ku ndagaano Ye. Mwesigamire kubanga oli ku Mazima ameeyolefu (al-haqqu'ul mubiin) ebbanga ly'onamala nga weekumidde ku Mateeka Ge (SWT).

Yagamba Amir'ul Mum'minin Abū 'Umar al-Baghdādī (Rahimahullāh) nga akubiriza abakkiriza abavubuka (shabaab); "Abange mmwe abavubuka b'Obusiraamu, mmwe abazira b'Obusiraamu abalungi. Musitukiremu mugende mulumbe abalabe ba Allāh abali b'enkwe, ennumba yammwe ebeere nga ey'empologoma ezirumidddwa enjala. Mwegendereze nnyo ebiwundu byammwe obutabalabankanya okuva ku bigendererwa byammwe, yadde okubaleetera okussa wansi eby'okulwanyisa byammwe. Mubeere nga empologoma ennwanyi etaasa amaaso gaayo (obutakosebwa mu kulwana) nabw'etyo abaana baayo ne bakyala baayo nebagiwa ekitiibwa; …mukozese ekitala ku nsingo z'abalabe ba Allāh ba kali nkwe…mweyongere okunywera nga mweyambisa ebikola byammwe ebirungi."

AKABENJE AKALI MU KUWANGAALIRA MU BAKAAFIIRI

1. Okukwana abakaafiiri ng'ate Allāh (SWT) yakitugaana;

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ إِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَإِيَّاكُمْ أَنْ تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَادًا فِي سَبِيلِي وَابْتِغَاءَ مَرْضَاتِي تُسِرُّونَ إِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَأَنَا أَعْلَمُ بِمَا أَخْفَيْتُمْ وَمَا أَعْلَنْتُمْ وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ (1) إِنْ يَثْقَفُوكُمْ يَكُونُوا لَكُمْ أَعْدَاءً وَيَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ وَأَلْسِنَتَهُمْ بِالسُّوءِ وَوَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ

"Abange mmwe abakkiriza! Temufuulanga abalabe Bange era abalabe bammwe ab'emikwano – nga muteeka gye bali omukwano ng'ate mazima baawakanya ebyo ebyabajjira eby'amazima (Qur'ān ne Sunnah), ne baggya Omubaka nammwe (mu Makkah) ku lw'okuba mukkiriza Allāh Omulezi wammwe. Bwe muba nga mugenda okulwana mu Kkubo Lyange n'okunoonya Okusiima Kwange (mubatemyako) mu kyama nga muteeka gye bali omukwano. Nange mmanyi ebyo bye mukisa n'ebyo bye mwolesa. N'oyo alikikola mu mmwe, mazima aliba abuze okuva ku Kkubo Eggolokofu. Bwe baba nga babagguukirizza (ne baba funako akakisa) babeera balabe bammwe ne bagololera gye muli emikono gyabwe n'ennimi zaabwe okubatuusaako akabi, era baayagala nti singa nammwe mugaanye okukkiriza." (Mumtahinah: 1-2)

لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَاةً وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ

"Abakkiriza tebafuulanga abakaafiiri ab'emikwano mu kifo kya Abakkiriza (bannabwe). N'omuntu akola ekyo tali mu ddiini ya Allāh mu kintu kyonna, wabula (bwe kiba) nga mubadde mutya mu bo akabi (olwo mukwanagane nabo olw'okwekuuma). Allāh abeekesaYe yennyini (mutye ebibonerezo Bye) n'eri Allāh y'eri Obuddo."(Aal-Imrān: 28)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَتُرِيدُونَ أَنْ تَجْعَلُوا لِلَّهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا مُبِينًا

"Abange mmwe abakkiriza! Temufuulanga abakaafiiri ab'emikwano okuggyako abakkiriza (bannammwe). Abange mwandyagadde okwewaako obujulizi obweyolefu mwekka eri Allāh?" (An-Nisā'a: 144)

NB: mu ayah eddako (eya 145) Allāh (SWT) yalaga nti abafuula abakaafiiri okubeera mikwano gyabwe mu kifo ky'abakkiriza, be bannaanfuusi abagenda okubeera ku ntobo ya Jahannamu!

N'okulabula Kwe (SWT) omulundi omulala;

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

"Abange mmwe abakkiriza! Temufuulanga abayuudaaya n'abakristaayo ab'emikwano, ba mikwano ku bokka na bokka. N'omuntu abakwana mu mmwe mazima ye abeera wa mubo (aba mukaafiiri nga bo). Mazima Allāh talunngamya kibiina ky'abalyazaamaanyi." (Al-Mā'idah: 51)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُوًا وَلَعِبًا مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَالْكُفَّارَ أَوْلِيَاءَ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

"Abange mmwe abakkiriza! Temubafuulanga abo abafuula eddiini yammwe olusago n'omuzannyo, mw'abo abaaweebwa Ekitabo oluberyeberye lwammwe, n'abo abakaafiiri; (temubafuulanga) ab'emikwano, wabula mutye Allāh bwe mubeera nga muli bakkiriza." (Al-Mā'idah: 57)

Allāh (SWT) yalagira Nabbi (SAW), nti;

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

"Owange ggwe Nabbi! Lwanyisa nnyo abakaafiiri n'abannanfuusi! Era bazitoowereze n'okubakaluubiriza. Obuddo bwabwe Muliro (Jahannam), nagwo bwe buddo obusingayo obubi." (Tawbah: 73)

Imām Al-Muffassirīn, Abū Ja'far Ibn Jarīr At-Twabarī (Rahimahullāh) yagamba mu Tafsir ye (5/315-316) ku ayah ya Surat Aal-Imrān: 28, nti: "Amakulu; Abange mmwe abakkiriza temutwala/temufuula abakaafiiri okubeera abayambi bammwe nga mu bafuula ab'emikwano olw'eddiini yabwe n'okubayamba ku Basiraamu mu kifo ky'Abasiraamu n'okubalaga obunafu bwabwe, kubanga mazima oyo yenna akikola, talina kakwate konna na Allāh, era ne Allāh tamulinako kakwate konna - olw'okurutaddika. Okujjako ng'oli wansi w'obufuzi bwabwe ng'otya nti bayinza okukutuusaako obulabe (okukutulugunya n'okukuyigganya olw'eddiini yo sso ssi olw'edduniya yo), olwo osobola okubalaga omukwano ku ngulu n'olulimi lwo naye nga obalinako obukyayi (n'okubakolako) n'obulabe era nga tobagoberedde mu bukaafiiri bwabwe era nga tobayambyeko ku Basiraamu mu ngeri yonna."

2. Okukola Mudāhanah eri abakaafiiri (okubeera omukwata empola eri abakaafiiri n'okwekkiriranya gye bali). Allāh (SWT) yagamba;

وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَيُدْهِنُونَ

"Baagala nti singa oba mwangu kyekkiranya, n'obagondera nabo ne bakugondera." (Al-Qalam: 9)

NB: Al-Hāfidh Ibn Kathir (Rahimahullāh) mu Tafsir ye ku ayah eno, yaleeta eigambo bya Ibn Abbās (Radhiallāhu Anhuma) ne Mujāhid (Rahimahullāh) ku ayah eyo. Ibn Abbās (Radhiallāhu Anhuma) yagamba: "Obeere (amukulu Muhammad (SAW) nga obakkiriza (okubeera ku bukaafiiri ne shirk wabwe) olwo n'abo bakukkirize (okubeera ku ddiini yo)." Mujāhid (Rahimahullāh) yagamba, nti: "Kino kitegeeza nti osirikire amasanamu gabwe (obutagogerako n'okugavumirira) n'amazima ogaveeko."

Tewali kubusabusa kwonna nti Allāh (SWT) yaziyiza okubeera omukwata empola/omugonvu eri abakaafiiri n'abantu abonoonefu era yaziyiza okubeera kyekkiranya mu nsonga z'Eddiini. Yagamba Allāh (SWT), nti;

وَلَوْلَا أَنْ ثَبَّتْنَاكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكَنُ إِلَيْهِمْ شَيْئًا قَلِيلًا (74) إِذًا لَأَذَقْنَاكَ ضِعْفَ الْحَيَاةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصِيرًا

"Singa tetwakunyweza, mazima wandisemberedde okukyukira gye bali katono. Singa ky'ali bw'ekityo, twandi kukombezza ku bibonyobonyo eby'obulamu bw'ensi n'ebibonyobonyo by'okufa, oluvannyuma tewandifunye mutaasa akutaasa ku Ffe." (Al-Isrā'i: 74-75)

Al-Imām Ash-Shinqītī (Rahimahullāh) yagamba bw'ati nga annyonnyola ayah eyo mu kitabo kye (ekya Tafsir), "Adwā Al-Bayān" (3/20-621): "Mu ayah eno Allāh (SWT) yalaga bulungi nnyo ekikolwa Kye eky'okunyweza Nabbi We (SAW) n'okumuziyizaako okwekubiira eri abakaafiiri, era nti singa y'ali wa kwekubira gye bali, Allāh (SWT) yandimuleetedde okukomba ku "bulamu obw'emirundi ebiri n'okufa okw'emirundi ebiri": - amakulu okubonerezebwa emirundi ebiri mu bulamu bw'ensi buno n'okubonerezebwa (n'ekibonerezo) kw'emirundi ebiri okufa ne mu bulamu bw'oluvannyuma (Aakhirah). Ne Al-Qurtubī (Rahimahullāh) yakkaatiriza mu Tafsir ye. Abamu (kmu bamanyi) baagamba nti okubonerezebwa n'okufa emirundi ebiri kwe kubonerezebwa emirundi ebiri mu ntaana n'ekitegeezebwa mu bulamu obw'emirundi ebiri kye ekibonerezo okukubisibwamu emirundi ebiri mu bulamu bw'oluvannyuma, oluvannyuma lw'okuzuukira. Ekyo kyekyayogerwa Az-Zamakhsharī n'abalala. Era ebyo byonna ayah eyo ebyogerako.

N'ekibonerezo ekikambwe Allāh (SWT) kye yayogerako wano ku Nabbi We (SAW) singa y'ali wakumujeemera, era Allāh yakyogerako mu ayāt endala nga;

وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ (44) لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ (45) ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ

"Era (Omubaka) abeera kwegunjirawo ebimu ku bigambo n'abitusalako (okuva ku byetumugambye), Ddala twandimukutte n'Omukono gwe ogwa ddyo. N'ekyalizzeeko, twandimukutudde omusuwa gw'obwongo (n'afiirawo mbulaga)!" (Al-Hāqqah: 44-46)

NB: Mu ayah eno ey'ekitiibwa mulimu obujulizi obulaga nti Nabbi (SAW) teyasembererako, yadde akatono, okubeera nga yeekubira eri abakaafiiri wadde okubeesigamira.

Ash-Shaykh Hamad Ibn Atīq (Rahimahullāh) yagamba, mu "Ad-Durraru As-Sanniyyah" (8/77); "Mazima Mudāhin (omuntu omuyebayeba eyekkiriranya) ayagala okusiimisa ebitonde, embeera ye (eddala lye) mbi nnyo n'okusinga ey'omwenzi (atali mufumbo), omubbi n'omunywi w'omwenge."

3. Okulaba n'okujulira obwonoonefu n'amazambi. Tewaliiyo muntu yenna awangaalira mu nsi z'abakaafiiri okujjako nga fitina eno emutukako k'abe nga mulongoofu atya ne bw'aba nga awangaaliddeyo essawa obusaawa. Alaba buli kika ky'obwonoonefu nga shirk, kufr, zina, obuseegu, okunywa omwenge, abakazi abayita obukunya, nga kw'otadde n'amatu ge okuwulira ebigambo n'amaloboozi agavvoola n'okuwakanya Allāh (SWT) n'Omubaka We (SAW), Obusiraamu n'Abasiraamu. Nga n'ebiseera ebisinga obungi tasobola kubaako ky'akola – bw'aba nga akyalinamu empeke y'ebbuba ly'Obusiraamu nga n'omutima gwe tegunnaba kuzikirira.

Mu "Swahīh Muslim" (49) okuva ku Abū Sa'īd (Radhiallāhu Anhu) nti Omubaka wa Allāh (SAW) yagamba (amakulu): "Oyo yenna mu mmwe alaba ekibi, akijjiseewo omukono gwe, bw'aba nga tasobola akigyiseewo olulimi lwe bw'aba nga tasobola n'omutima gwe, (naye) obwo bwe bukkiriza obusinga okuba obunafu." Ibn-ul Qayyim (Rahimahullāh) yagamba mu kitabo kye "Ad-Daa wad-Dawā" (155): "Omuntu ayogera obulimba abeera sitaane eyogera, n'omuntu asirikira amazima abeera sitaane kasiru." Ekigambo kino eky'amazima kyaggyibwa ku Abū 'Ali Ad-Daqqāq (yafa 412H). Ne Fitinah esinga akabenje eri Omusiraamu kwe kulaba obwonoonefu naye nga tasobola kubuggyawo.

4. Okufaanana abakaafiiri. Kizze kyeyoleka buli wamu wonna, nga Abasiraamu abawangaalira mu bakaafiiri kyaddaaki batandika okubaagala n'okubafuula ab'emikwano, ng'ate ekyo Allāh (SWT) yakigaana, n'agamba;

لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ

"Toyinza kusanga kibiina (eky'abantu) abakkiriza Allāh n'Olunaku Lw'enkomerero nga baagala abo abayigganya Allāh n'Omubaka We nandibadde nga babadde bakitaabwe oba batabani baabwe oba baganda baabwe oba ab'ennganda zaabwe…" (Al-Mujādilah: 22)

Nabbi (SAW) yagamba mu hadith emanyikiddwa (amakulu gaayo), nti: "Oyo yenna ayeefanaanyiriza (ekibiina kya) abantu aba wa mubo."

5. Okubawangaaliramu kinafuya n'okusangulawo ebbuba ly'Abasiraamu ku ddiini yabwe. Olw'obuyitirivu n'okusaasana kw'obwonoonefu, ekiseera kituuka omutima gw'Omusiraamu ne gufa, embeera eyo n'agitwala okubeera eyabulijjo nga tasobolerako ddala kulagira empisa ennungi n'okuziyiza ebikolwa ebibi. Nga kw'otadde n'okubeera nga ebikolwa eby'obwonoonefu ebyo takyabitamwa – amakulu ng'omutima gwe gufudde.

6. Kiviirako abakaafiiri okufuga Abasiraamu n'okubawaliriza okugenda eri amateeka gabwe ag'ekikaafiiri gabalamule mu kifo kya Shar'iah y'Obusiraamu, nga nakyo kye kikolwa ky'obukaafiiri (ekijja omuntu mu Busiraamu) eky'okugenda eri Twagūti okukulamula. Allāh yalabula ku kyo, n'agamba;

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا

"Tolaba abo abagamba (nga balimba) nti: Mazima bo bakkiriza ebyo ebyassibwa (Qur'ān) gy'oli n'ebyo ebyassibwa oluberyeberye lwo, ate nga baagala okulamulwa twaguti nga mazima baalagirwa okugiwakanya? Sitaane ky'ayagala kwe kubabuza olubula olw'ewala." (An-Nisā'a: 60)

فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

"Nedda, Ndayidde (Nze) Omulezi wo, tebajja kukkiriza (kusiramuka) okutuusa lwe banaakulamuzisanga ku buli ebyo ebibayombesezza wakati waabwe, n'oluvannyuma ne batasigala mu myoyo gyabwe kakunkuna konna mw'ekyo ky'oba olamudde, wabula ne bakugondera (okulamula kwo) mu bujjuvu." (An-Nisā'a: 65)

إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

"Tekuli okulamula wabula kwa Allāh (Yekka), yalagira temusinza ekirala kyonna wabula Ye Yekka. Eyo y'eddiini engolokofu, naye abantu abasinga obungi tebamanyi." (Yūsuf: 40)

7. Abamu mu Basiraamu bafiira mu nsi z'abakaafiiri ne baleka amabujje (n'abaana abato) batuuka okukula n'okuvubuka nga bali mu bakaafiiri nekibaviirako okufuuka abakaafiiri munda (mu nzikiriza – Aqīdah, entegeera, ebigendererwa n'ebiluubirirwa) ne kungulu (ebikolwa n'ebigambo), ng'ate Allāh yagamba;

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ

"Abange mmwe abakkiriza! Mukingirize emyoyo gyammwe n'abantu bammwe Omuliro ogukumirwa ku bantu n'amayinja." (At-Tahrim: 6)

- Nabbi (SAW) yagamba mu hadith emu (amakulu gaayo), nti: "Buli omu ku mmwe mulunzi era buli omu ku mmwe avunaanyizibwa ku ggana lye."

8. Abasiraamu okubeera nga bayigganyizibwa naddala singa wabalukawo obulabe/olutalo wakati w'abakaafiiiri n'Abasiraamu oba nga wabaddewo ensonga yonna abakaafiiri gye batasanyikidde nga evudde ku Basiraamu. Olwo n'olaba abakaafiiri nga benyumiikiriza n'okufuna essanyu mu kuyigganya n'okutulugunya Abasiraamu n'okutyobola ekitiibwa kyabwe. Embeera eri e Nalufenya, ku JATT e Nakasero, e Kireka (ku kitebe kya Poliisi ekya SIU) ne mu safehouse za twaguti nneyolefu gye muli mmwenna. Batuuka n'okusindika Abasiraamu mu magye gaabwe balwanyise Basiraamu bannaabwe nga bwe kyali ku mulembe gwa Nabbi (SAW) ku Lutalo lwa Badr; mu 2003 baalumba Iraq nga bali mu magye ga Amerika ne Bungereza, era y'embeera y'emu eriwo mu ggye lya Uganda erya AMISOM e Somalia gye bakola ebikolobero ku Basiraamu n'okutemula abaana abato mu madrasa za Qur'ān, mu makubo ne mu mayumba gaabwe n'okusobya ku bakyala abakkiriza. Gattako n'Abasiraamu (ba murtaddīn) abakozesebwa mu torture ku ba Muwahhidīn ku JATT e Nakasero, e Kireka ku SIU, e Mbuya ku CMI, e Nalufenya, mu kibuga mumakati ku CPS (headquarter ya Flying Squad), n'awalala.

9. Okukwatibwa ekirwadde kya **"al-Wahani"**: Abasiraamu okufuna omulugube gw'edduniya n'okweyunira eby'obuggagga n'emmaali n'okulagajjalira obulamu bwa Aakhirah okujjako abo Allāh (SWT) b'asaasidde. Obwo bwe bulwadde bw'obutiitizi n'obunnanfuusi. Yagamba, mu ayat ezikutula Abasiraamu ku bulamu bw'edduniya obw'ekiseera obuseera n'okubaleetera okululunkanira n'okukolerera Aakhirah awamu n'okulwana mu Jihād (ebbango ly'Obusiraamu – kwe buyonka nebusobola okubeerawo);

قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِمَنِ اتَّقَى وَلَا تُظْلَمُونَ فَتِيلًا

"Gamba (gwe Muhammad) nti: Eby'okweyagala by'oku nsi bitono; n'Enkomerero y'ennungi okusingako eri oyo atya Allāh era temugenda kulyazaamaanyizibwa wadde akabubi k'omulamwa gw'entende." (An-Nisā'a: 77)

مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ

"Ebyo ebiri gye muli (edduniya) biggwaawo n'ebyo ebiri awali Allāh bya kusigalawo" (An-Nahl: 96)

Akabenje ako Nabbi (SAW) ke yatiisa nako ba Swahābah mu hadith emanyikiddwa bwe yabagamba nti ekiseera kijja mu maaso nga Obusiraamu bugenda kulumbibwa ensi yonna, ne bakyewuunya nnyo nga balowooza nti kiribeera bw'ekityo olw'Abasiraamu okubeera abatono nnyo mu nnamba, naye ekyabeewunyisa ye Nabbi (SAW) okubagamba nti bajja kuba bayitirivu nnyo (nga bw'ekiri kati) naye nga balina ekirwadde kya **"Al-Wahn"**, ba Swahābah kwe ku mubuuza nti ekyo kye ki, n'abaddamu, nti: "Okwagala edduniya n'okutya okufiira mu Kkubo lya Allāh."

Ekimu kw'ebyo ebiviirako ekirwadde kino, ye Musiraamu okuwangaalira mu bantu Allāh (SWT) beyavumirira embeera yaabwe ey'okwagala okuwangala olubeerera, nti;

وَلَتَجِدَنَّهُمْ أَحْرَصَ النَّاسِ عَلَى حَيَاةٍ

"Ojja kubasanga nga mazima be basinga abantu bonna okululunkanira obulamu" (Al-Baqarah: 96)

Abantu ab'engeri eyo, Allāh (SWT) yaboogerako bw'ati;

يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ عَنِ الْآخِرَةِ هُمْ غَافِلُونَ

"Bamanyi bya kungulu (byokka ebifa) mu bulamu bw'ensi nabo ku bikwata ku Bulamu Obw'enkomerero bo bagayaavu." (Ar-Rūm: 7)

Era ba Swahābah baakikakasa misana nti emmaali n'eby'obuggagga ly'ejjijji erisookera ddala eri oyo yenna aluubirira obulamu bwa Aakhirah naddala eky'okufuluma okugenda mu Kkubo lya Jihād Fī Sabeelillāh - nga lwaki nedda ng'ate ayat zaali zikka mu bo nga zilabula ku kyo, Allāh (SWT) yagamba;

وَإِذَا أُنْزِلَتْ سُورَةٌ أَنْ آمِنُوا بِاللَّهِ وَجَاهِدُوا مَعَ رَسُولِهِ اسْتَأْذَنَكَ أُولُو الطَّوْلِ مِنْهُمْ وَقَالُوا ذَرْنَا نَكُنْ مَعَ الْقَاعِدِينَ

"Bw'eba essibbwa essuula (ebalagira) nti: Mukkirize Allāh era mulwane nga muli wamu n'Omubaka We, bakusaba okubakkiriza (basigale emabega) bannaggagga mu bo, ne bagamba nti: Tuleke tubeere wamu n'abatudde (ewaka mu bakyala, abaana abato n'abakadde)." (Tawbah: 86)

NB: N'awalala mu Sūrat Al-Ahzāb: 19 ne Muhammad: 20-21.

10. Omusiraamu okufiira mu bakaafiiri (Dār al-Kufr/Harb). Bw'afiira mu bo embeera ye (mu maaso g'Omulezi we) ebeera yeelaliikiriza nnyo olwa ahādith eziwera ku nsonga eno, mu zo Nabbi (SAW) yagamba, nti: "Nnesambye omuntu (Omusiraamu) yenna awangaalira mu bakaafiiri." Allāh (SWT) yalabula ku nfa eyo mu ayah gye twalabye oluberyeberye (An-Nisā'a: 97), n'awalala, nti;

وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخِّرْنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ ... (44)

وَسَكَنْتُمْ فِي مَسَاكِنِ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ وَتَبَيَّنَ لَكُمْ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ

"Tiisa abantu olunaku lwe biribajjira ebibonyobonyo, ne bagamba: Omulezi waffe tulindirizeeko eri ebbanga ery'okumpi…. Ne muwangaalira mu bifo by'abo abaalyazaamaanya emyoyo gyabwe, ate nga mw'ali mwannyonnyoka engeri gye twabakola…" (Ibrāhīm: 44-45)

11. Okulya n'okunywa haraam, naddala, ebisolo ebisalibwa. Kubanga nti kizibu nnyo mu Dār al-Kufr okusanga lufula oba awantu awalala wonna awasalibwa ebisolo nga amateeka n'obukwakkulizo bw'ebisalibwa (mu bisolo n'ebinyonyi) nga bituukirizibwa – amakulu, asaze ekisolo n'ensala gy'akisazeemu. Abasinga obungi mu bakinjaaji ba murtaddīn n'ensala yaabwe ey'ebisolo ssi ya mu Busiraamu. Ng'ate kikakafu mu mateeka g'Obusiraamu nti kasita wabaawo okubusabusa kwonna ku kisolo ekisaliddwa oba ensala gye bakisazeemu (oba by'ombiriri), ennyama eyo ebeera efuuse haraam ku Musiraamu okubeera nga'agilya. Ennamula eno yeegattibwako abamanyi b'Obusiraamu okuva mu Math'hab gonna (Hambalī, Hanafī, Maalikī. Shafi'ī), naye bo Abasiraamu balya buli olw'emitma gyabwe okuwangulwa n'okuddugala n'olw'okuba nti tebalina bbuba ku ddiini yaabwe.

12. Abakaafiiri bawaliriza Abasiraamu okutwala abaana baabwe mu masomero ga 'secular' gye babasigiramu obukaafiiri ne shirk oyo (owa 'Secularism' – al-'ilmaaniyyah) mu ngeri ennekusifu ennyo okujjako eri oyo Allāh (SWT) gw'ategeezezza. Obukaafiiri obwo baabuwunda n'erinnya lya Secular Education. Gattako okubasigamu obwonoonefu n'obuseegu nga okutabika abaana/abyizi

abalenzi n'abawala, okubambaza enkunamyo za 'sports-wear', okuwuga nga bali kintabuli, okubasigamu enzikiriza ya Nationalism ne Patriotism (mwoyo gwa ggwanga) nga babayimbisa ennyimba z'eggwanga. Waliwo n'amasomero agalimba nti ga Busiraamu (Islamic) naye nga tegalina njawulo yonna okujjako okubeera n'omuzigiti mu luggya lw'essomero n'okwambala "petty-veils". Madrasa entuufu baziggala, oba si ekyo, babateekako etteeka nti bateekeddwa okusomesa "secular-education" okusobola okufuna layisinsi. Mw'ago ag'eyita "Islamic" entegeka y'emisomo (syllabus/curricullum) biteekateekebwa ekitongole kya gavumenti ya twaguti kye bayita UNEB. Ekyebuuzibwa eri Omusiraamu yenna ategeera, kisoboka kitya omukaafiiri (munne wa Ibilis nga Allāh (SWT) bwe yagamba mu An-Nisā'a: 76) okuwa olukusa (license – permit - authorization) essomero erisomesa eddiini/enkola y'omulabe we Muhammad (SAW), abaffe temutegeera?! Olukwe lw'omulabe temunnaba kulutegeera, oba muli baakolimire?

Allāh (SWT) yatulaga dda olukwe lwabwe, yagamba;

وَلَا يَزَالُونَ يُقَاتِلُونَكُمْ حَتَّى يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ

"Era tebajja kukoma awo nga babalwanyisa okutuusa lwe banaabakyusa okubaggya ku ddiini yammwe." (Al-Baqarah: 217)

وَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ كَمَا كَفَرُوا فَتَكُونُونَ سَوَاءً

"Baagala singa nammwe mukaafuwadde nga bob we baakaafuwala ne mubeera kye kimu" (An-Nisā'a: 89)

Oba mwakolimirwa olw'ebikolwa byammwe;

لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُودَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ (78) كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ

"Baakolimirwa abo abaakafuwala mu Baan aba Israeli (nga bakilimirwa) ku lulimi lwa Dāwūda ne Issa mutabani wa Mariam. Ekyo kyakolebwa ku lw'ebyo bye baajeemera ne babeera nga bayisa ebikomo (by'Amateeka ga Allāh). Baali nga tebakomaganako ku bibi bye baakolanga. Kibi nnyo ekyo kye baakolanga." (Al-Mā'idah: 78-79)

13. Ebikemo (Fitan) ebyetoolodde abakyala Abakkiriza, awatali kwawula wakati w'omuwala omuto, omukyala omukulu n'omukadde. Mu byo;-

a. Okubaziyiza okwambala ennyambala y'Obusiraamu naddala 'niqāb' ne 'jilbāb'. Mu Bufalansa okwambala niqab bakusasuza 'fine'.

b. Okubulwa abazaalisa abakyala mu malwaliro.
c. Babagaana okwambala ng'Obusiraamu bwe bubalagira mu matendekero ne mu bifo eby'olukale.
d. Okubasomeseza mu masomero wamu n'abalenzi/abasajja ge bayita "mixed schools". Ekyewuunyisa kwe kulaba nga naago agagamba nti gali ku musingi gw'Obusiraamu nago y'enkola y'emu gyegalikonga Bilali zombiriri, n'amalala!
e. Okuwambibwa (rape) abakaafiiri, naddala nga bali mu buwambe. Tusaba Allāh (SWT) akuume bannyinaze abali mu mbeera eyo.

14. Okusasaana kwa bamaseeka n'abawalimu ababuze era ababuza, okuviira ddala mw'abo abazuula mu ddiini, abannaanfuusi ne bamaseeka ba twaguti nga kw'otadde n'okusasaana kw'obubuze bwaabwe. Abamu mu bo beerimbika mu kusomesa n'okukubiriza Abasiraamu okudda ku 'Sunnah' naye nga ekakodyo kaabwe n'ekigendererwa kyabwe kwe kufeebya n'okusanyaawo Aqīdah ne Tawhīd entuufu.

15. Okuwangaalira mu bantu abaakolimirwa omuli abali b'ebisiyaga (gays ne lesbians), abatakkiriza nti waliyo omutonzi (atheists), abalogo n'abasamize, abenzi, abali ba Riba, etc.

16. Omusiraamu bw'aba nga ayagala kukola hijrah, bakola buli kimu okulaba nga bamuziyiza n'okumulemesa okugeza nga; okumusiba, okumutta, okubowa ssente ze, okumuggyako paasipooti, okumulondoola nga beeyambisa abannaanfuusi, n'ebirala.

17. Okubulwa eky'okulya ekiri Halāl. Okugeza mu wooteri ezisinga obungi bateeka eddogo mu mmere n'ebyokulya bye batunda.

لَا تَنْسَوْنَا مِنْ صَلَاحَ دُعَائكُمْ

"Temutwerabira mu dduwa zzamwe ennungi"

وَٱللَّهُ غَالِبٌ عَلَىٰٓ أَمْرِهِ وَلَـٰكِنَّ أَكْثَرَ ٱلنَّاسِ لاَ يَعْلَمُونَ